

Äänne-kirjaintason puhekielisyydet Facebookin profiilipäivityksissä

Jaana Heinisuo
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Suomen kieli
Pro gradu -tutkielma
Kevät 2015

Tampereen yliopisto
Suomen kieli
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

HEINISUO, JAANA: Äänne-kirjaintason puhekielisyydet Facebookin profiilipäivityksissä

Pro gradu -tutkielma, 77 sivua + liitteet 5 sivua
Kevät 2015

Tässä tutkielmassa selvitetään, mitkä ovat Facebookin profiilipäivityksissä yleisimpiä äänne-kirjaintason poikkeamia. Näitä poikkeamia verrataan yleiskielen mukaisiin muotovariantteihin. Tarkoitus on esitellä, millaiset äänne-kirjaintasolla tapahtuvat muutokset puhekielistävät profiilipäivityksiä. Tutkielmassa tarkastellaan kolmen suuritaajuisimman kategorian yleis- ja puhekielisten muotojen määrällistä suhdetta. Lisäksi tarkastellaan yleisimpien äänteellisten puhekielisyyksien sekä yleiskielisten varianttien esiintymistä kahden suurimman ikäryhmän profiilipäivityksissä.

Tutkimuksen aineisto muodostuu 600 profiilipäivityksestä, joiden yhteenlaskettu merkkimäärä on 14 630. Tästä merkkimäärästä yleiskielisestä kirjoitusasusta poikkeavia sanoja on 271 eli noin 1,8 %. Äänteellisten poikkeamien määrä on kuitenkin 292, sillä 21 sanassa on kahteen eri kategoriaan kuuluvia poikkeamia. Poikkeavat muodot on jaoteltu 16 kategoriaan, joista kolme frekventeimmäksi muodostunutta ovat *i:n* loppuheitto, vokaaliyhtymän assimilaatio sekä lyhentymämuodot. Sananloppuisen *i:n* heittyminen on määrällisesti merkittävin kategoria: loppu-*i* on heittynyt aineistossa 70 sanasta. *I:n* loppuheiton sisällä suurin yksittäinen muotoryhmä on konditionaali. Loppuheittoiset konditionaalimuodot ovat ainoa muotoryhmä, jonka esiintymämäärä on lähes sama kuin yleiskielisten, heittymättömien konditionaalimuotojen määrä. Muissa muotoryhmissä yleiskielen mukaisten varianttien määrä on verrattomasti suurempi kuin puhekielisten. Äänne-kirjaintasolla näkyvät puhekielen piirteet eivät siten yksinään ole kovin merkittävässä roolissa profiilipäivitysten puhekielisyyden luojana.

Profiilipäivitysten kirjoittajista 50,5 % sijoittuu ikäryhmään 20–29-vuotiaat ja 36 % ikäryhmään 30–39-vuotiaat. Tutkielmassa verrataan näiden kahden ikäryhmän profiilipäivityksissä esiintyviä äänteellisiä puhekielisyyksiä. Nuoremmat kirjoittajat näyttävät tämän tutkimusaineiston valossa käyttävän suhteellisesti enemmän yleiskielestä poikkeavia muotoja kuin vanhemmat verrokkit. Kuitenkin sekä 20–29-vuotiaiden että 30–39-vuotiaiden teksteissä yleiskielisyys on selvästi vallitsevampaa. Puhekielisten ilmausten käyttämisessä erot näkyvät enemmän yksilötasolla kuin ikäryhmien välillä.

Avainsanat: Facebook, yleisimmät äänne-kirjaintason puhekielisyydet, puhuttu ja kirjoitettu kieli

Sisällys

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman kehys	1
1.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	1
1.3 Tutkielman rakenne.....	2
2 TUTKIELMAN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT.....	3
2.1 Sosiolingvistinen tutkimusperinne	3
2.2 Kielimuotojen kirjo	6
2.2.1 Kirjoitetun yleiskielen normit	9
2.2.2 Mitä on puhekielisyys?	10
2.2.3 Puhekielisyys kirjoitetussa kielessä	11
2.3 Yksilöllinen ilmaisu ja kielellinen identiteetti.....	14
2.4 Suomen somettuminen	16
2.4.1 Facebookin voittokulku	17
2.4.2 Facebookin luonne	18
2.5 Somen kieli – aiempaa tutkimusta sosiaalisen median kielestä	20
2.6 Facebook-päivitykset hybridinä	22
2.7 Facebook-kirjoittamisen kirjoittamattomat säännöt.....	24
3 AINEISTO	26
3.1 Aineiston esittely.....	26
3.1.1 Aineiston kerääminen sähköisellä lomakkeella	26
3.1.2 Aineiston käsittely.....	27
3.1.3 Vastajaat: sukupuoli, koulutus ja ikäryhmä	27
3.2 Ongelmakohtia.....	31
4 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	33
4.1 Millaisia äänne-kirjaintason puhekielisyysesiintymiä esiintyi?.....	33
4.2 Kolme yleisintä äänne-kirjaintason puhekielisyystä	34
4.3 <i>i</i> :n loppuheitto	34
4.3.1 <i>i</i> :n loppuheiton toteutuneet muotoryhmät	35
4.3.2 <i>i</i> :n loppuheitto ja yleiskieliset variantit	36
4.3.3 <i>i</i> :n loppuheitto suurimmissa ikäryhmissä	41

4.3.4 Yhteenvetoa <i>i:n</i> loppuheitosta	43
4.4 Vokaaliyhtymän assimilaatio	44
4.4.1 Vokaaliyhtymän assimilaation muotoryhmät	45
4.4.2 Vokaaliyhtymän assimilaatio ja yleiskieliset variantit	46
4.4.3 Vokaaliyhtymän assimilaatio suurimmissa ikäryhmissä	50
4.4.4 Yhteenvetoa vokaaliyhtymän assimilaatiosta	54
4.5 Lyhentymämuodot	55
4.5.1 Lyhentymämuotojen ryhmittely	56
4.5.2 Lyhentymämuodot ja yleiskieliset variantit	57
4.5.3 Lyhentymämuodot suurimmissa ikäryhmissä	63
4.5.4 Yhteenvetoa lyhentymämuodoista	65
5 LOPUKSI.....	67
5.1 Tutkimustulosten yhteenvetoa	67
5.2 Tutkimuksen arviointia	69
5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	71
LÄHTEET	74

1 Johdanto

1.1 Tutkielman kehys

Sosiaalinen media on tehnyt tavallisista ihmisistä ja heidän asioistaan entistä näkyvämpiä ja julkisempia. Kun ennen huhuttiin ja juoruttiin kylillä, nykyään monet paljastavat asioita henkilökohtaisesta elämästään itse ja täysin vapaaehtoisesti. Elämme sosiaalisen median kulta-aikaa; yksityisen ja yleisen välinen raja on rikottu. Sosiaalinen media ei ole enää mikään uutuuus, mutta lienee paikallaan määritellä se jotenkin, sillä se on tämän tutkielman kannalta yksi olennaisimmista termeistä. Sosiaalisessa mediassa ollaan nimensä mukaisesti sosiaalisia eli kerrotaan omasta elämästä, tykätään ja kommentoidaan muiden kirjoituksia, jaetaan kuvia ja linkkejä, ollaan siis vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Sosiaaliseen mediaan kirjoittaminen on suurelle osalle suomalaisista arkipäivää. Kavereiden kanssa keskusteleminen, statuspäivitysten, kuvien ja linkkien kommentointi on monelle niin jokapäiväistä puuhaa, että kommunikoinnissa saattaa painaa enemmän keskustelunomaisen ja rennon ilmapiirin luominen kuin kielen oikeinkirjoitussäännöt. Vuorovaikutus on muuttunut arkipäiväistymisen seurauksena yhä tuttavallisemmaksi, jolloin kirjoitettuun kieleen hiipii huomaamattakin puhekielen piirteitä.

1.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tässä pro gradu -tutkielmassa paneudun yhteisöpalvelu Facebookissa tuotettuihin profiilipäivitysteksteihin erityisesti siitä näkökulmasta, että tekstien kieli muistuttaa monella tavalla suullisesti tuotettua kieltä, vaikka tekstit ovatkin kirjoitetussa muodossa. Tavoitteena on selvittää, millä tavalla Facebook-päivitykset lähenevät puhuttua kielimuotoa – erityisesti puhekieltä. Tässä tutkielmassa pitäydyn kielen fonologisella tasolla eli äänteiden tasolla. Tarkoitus on selvittää, mitkä ovat sellaisia äänne-kirjaintason piirteitä, jotka yleisimmin poikkeavat suomen kirjoitetun yleiskielen oikeinkirjoitussäännöistä. Norminvastaisuutta käytän ikään kuin indikaattorina siitä, että Facebook-päivityksissä mahdollisesti tavoitellaan puheenomaista ilmaisua. Toisin sanoen *puhekielisyydellä* tarkoitan tässä samaa kuin *äänteellinen poikkeama*.

Käytän tutkimuksessani termiä *äänteellinen puhekielisyys*, vaikka aineisto onkin kirjoitetussa muodossa. Suomen kielessä kirjain-äännevastaavuus on lähes täydellinen, joten

puhuttua kieltä tavoittelevan kirjoituksen kuvaaminen fonologian termein ei ole ongelma. Katson esimerkiksi, että tiettyjen sananloppuisten kirjainten poisjättäminen on todennäköisesti suoraa seurausta puheessa vastaavien äänteiden heittämisestä. Koska oletukseni on, että Facebook-päivityksissä tavoitellaan ainakin jossakin määrin puheenomaista ilmaisua, on perusteltua, että käytän tällöin termiä *äänne*. Lisäksi perinteisemmässä puhutun kielen tutkimuksessa, erityisesti murteiden tutkimuksessa, tyypillisiä piirteitä on luokiteltu äänne- ja muotopiirteiden perusteella (esim. Lappalainen 2004: 16).

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat yleisimmät äänne-kirjaintason puhekielisyydet Facebookin profiilipäivityksissä?
2. Millaisiin muotoryhmiin yleisimmät äänne-kirjaintason puhekielisyydet sijoittuvat? Millainen on näiden muotoryhmien puhekielisyyksien suhde vastaaviin yleiskielisiin variantteihin?
3. Millainen on puhekielisten ja yleiskielisten varianttien suhde kahdessa suurimmassa ikäryhmässä?

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielmani etenee siten, että luvussa 2 käsittelen yleisesti sitä tieteellistä taustaa, johon tutkimukseni sijoittuu: raotan sosiolingvistisen tutkimuksen perinnettä sekä taustoitatan suomen kirjoitettua ja puhuttua kieltä sekä niiden yhdistymistä ja jatkumoluonteisuutta. Tämän jälkeen määrittelen hieman sosiaalisen median käsitettä ja esittelen Facebook-palvelun taustoja. Tällä tavoin pyrin luomaan kuvan siitä, millainen on sosiaalisen median ja ennen kaikkea Facebookin vallitseva aikakausi ja mitä se tarkoittaa kielen näkökulmasta.

Kolmannessa luvussa esittelen tutkielmani aineiston, sen keruutavan sekä analyysimetodit. Lisäksi pohdin hieman aineistooni liittyviä ongelmia. Neljännessä luvussa esittelen saamiani tutkimustuloksia, joita analysoin sekä määrällisesti että laadullisesti suhteessa tutkimuskysymyksiini. Tämän jälkeen teen kokoavia päätelmiä tutkimustuloksista. Lopuksi arvioin tämän tutkimuksen onnistuneisuutta kokonaisuudessaan ja esitän mahdollisia muutosehdotuksia ja jatkotutkimuksen paikkoja.

2 Tutkielman tausta ja lähtökohdat

2.1 Sosiolingvistinen tutkimusperinne

Tämä pro gradu -tutkielma sijoittuu osaksi sosiolingvististä tutkimuskenttää. Sosiolingvisti- sessä tutkimuksessa yksi tärkeimmistä tavoitteista on selvittää kielen, kieliyhteisön, kielen- käyttäjien ja kielenkäyttötilanteiden yhteys toisiinsa (Paunonen 1982: 35). Tavoite voi tuntua suurelta, mutta sen tähden onkin tarkoituksenmukaista, että asiaa pyritään selvittämään pala kerrallaan. Tämä tutkielma asettuu yhdeksi palaksi sosiolingvististä tutkimusta. On kuitenkin huomattava, että elävä kieli on jatkuvassa muutostilassa, eikä kaikkea voida koskaan tyhjen- tävästi esittää saati selittää. M. K. Suojasen (1982: 11) mukaan sosiolingvistiikan luonne on enimmäkseen ollut aineistoja esittelevä pikemmin kuin uusia metodeja kehittelevä. Tässä mielessä käsillä oleva tutkielma noudattaa perinteistä sosiolingvististä kaavaa, tosin sen lisäk- si, että esittelen Facebookin profiilipäivitysten yleisimmät äänne-kirjaintason puhekielisyy- det, pyrin myös erittelemään ja analysoimaan niitä tekstikontekstissaan.

Sosiolingvistisen tutkimusalan katsotaan yleensä alkaneen William Labovin työn tuloksena, Yhdysvalloissa 1960-luvulla (Nieminen 1999: 1, Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 11). Tämän tutkimussuunnan leimalliseksi piirteeksi nousi kielellisen variaation tutkiminen suh- teessa kielenulkoisiin tekijöihin (Suojanen M. K. 1982: 11, Paunonen 1982: 35). Labovilaisit- tain tällaisilla kielenulkoisilla tekijöillä on perinteisesti tarkoitettu kielenkäyttäjän ikää, suku- puolta, koulutusta ja asuinpaikkaa (Määttä 1999: 27). Tässä työssä hyödynnän edellä maini- tuista muuttujista pääasiassa vain ikää. Olen kuitenkin aineistoa kerätessäni selvittänyt myös vastaajien sukupuolen sekä ammatin tai opiskelualan. Asuinpaikalla en katsonut olevan eri- tyistä painoarvoa, sillä toisin kuin perinteisessä murteentutkimuksessa, katson että kielelli- seen variaatioon saattavat nykyisin vaikuttaa enemmän esimerkiksi erilaiset sosiaaliset ryh- mät ja media kuin henkilön asuinpaikka. Paunonen (1995: 184) mainitsee, että yksilön käyt- tämään kieleen vaikuttaa ehkä selkeämmin ikä kuin koulutus, ja tässäkin työssä vastaajan ikä nousee koulutusta merkittävämmäksi muuttujaksi.

Murteentutkimuksen eli dialektologian antia ei kuitenkaan pidä täysin hylätä, vaan kuten M. K. Suojanen (1982: 9) sanoo, nykyinen variaationtutkimus on sille luonnollinen jatke; kaupungistumisen, muuttoliikkeen sekä monipuolistuneiden ja muuntuneiden vuoro- vaikutustilanteiden takia variaationtutkimuskin on muuttunut. Siinä missä dialektologia on perinteisesti keskittynyt maantieteellisiin alueisiin perustuvaan variaatioon, sosiolingvistiik-

ka on ottanut tutkimuksen kohteeksi sosiaalisten rakenteiden aiheuttaman vaihtelun (esim. Halliday 1978: 184). Sosiolingvistinen variaationtutkimus on siis perinteisesti ollut kiinnostunut puhutusta kielestä, mutta koska nykyihmisen elämänpiiri on teknistynyt ja siirtänyt ihmisten välistä kommunikointia yhä enemmän kirjoitetun kielen varaan, on syytä laajentaa variaationtutkimusta myös tälle saralle. Internet on luonut monia mahdollisuuksia uudelleenlaajentamiselle, mikä vaikuttaa suoraan myös kielen varianssin lisääntymiseen. Tämä tutkimus pyrkiikin yhdistämään sosiolingvististä ajattelua kirjoittamalla tuotettuun kieleen.

Sosiolingvistiikassa tutkimuksen kohteeksi on yleensä valittu muutama leimallinen kielenpiirre (tavallisesti äänne- ja muoto-opin alalta) ja tarkasteltu niiden suhdetta toisaalta kielenulkoisiin tekijöihin, toisaalta niiden mahdollista yhteisesiintymistä. Paunonen (1982: 76) puhuukin eri piirteiden myötä- ja yhteisesiintymäsuhteesta. Näiden suhteiden avulla on tavallisesti pyritty hahmottelemaan eri sosiaaliryhmille tyypillisiä puhetapoja. Tässä työssä kiinnitän huomiota mahdollisiin myötä- tai yhteisesiintymiin, mutta en laske tai analysoi niitä systemaattisesti.

Yleinen sosiolingvistinen tutkimuskysymys siis on: millä tavoin kieli vaihtelee ja miksi? (M. K. Suojanen 1982: 12). Kysymys johtaa väijäämättä ajatukseen, että kielessä ilmenevä vaihtelu on jollakin tavalla kytköksissä kielenulkoisiin, sosiaalisiin tekijöihin (Paunonen 1982: 35). Vaihtelua voidaan tarkastella joko mikro- tai makrotasolla riippuen siitä, halutaanko selvittää sosiaalisten parametrien ja kielen ilmiöiden välistä suhdetta vai onko lähtökohtana puhetilanne ja sen muuttujat. Ensiksi mainittua kutsutaan demografiseksi (korrelationistiseksi) sosiolingvistiikaksi, toisena mainittua puolestaan interaktionistiseksi sosiolingvistiikaksi. (M. K. Suojanen 1982: 11, 13.)

Edelliseen liittyen tutkittavaa ilmiötä voidaan lähestyä M. A. K. Hallidayn (1978: 35) terminologiaa käyttäen dialektaalisesta (käyttäjäkohtaisesta) tai diatyyppisestä (tilanteisesta) näkökulmasta. Dialektaalisesta näkökulman perusyksikkönä on *murre*, kun sillä käsitellään laajasti kaikki yksilön alueelliset ja sosiaaliset kielimuodot, toisin sanoen yksilön idiolektit. Diatyyppisen näkökulman perusyksikkö puolestaan on *rekisteri* (Halliday 1978: 185). Dialektaalisesta ja diatyyppisestä vaihtelun suhde ei ole kuitenkaan mutkaton, sillä murteet ja rekisterit kietoutuvat toisiinsa monella tavalla: yksilö voi hallita useita eri dialektaalisia osakieliä, kuten yleiskieltä sekä alueellisia tai sosiaalisia murteita, mutta lisäksi hänellä on käytössään useita rekisterejä virallisesta yleiskielestä vapaampaan ja murreväritteisempään puhetapaan. Tällöin yleiskielestä murteeseen siirtyminen näkyy sekä dialektaalisesta osakielen että rekisterin vaihtona. (Paunonen 1982: 38–39.) Toisaalta Paunonen (1982: 39) mainitsee, että monien

osakielten hallinnasta huolimatta tavallisesti jokin niistä on yksittäiselle puhujalle ominaisempi kuin muut.

Edellä esitellyn perusteella tämä työ sijoittuu lähtökohtaisesti dialektaalisen näkökulman alle, mutta diatyyppiselläkin vaihtelulla on tässä osansa. Toisaalta tarkastelen kielenkäyttäjryhmien välisiä eroja, mutta toisaalta tilanteen vaikutusta kielen vaihteluun ei voi täysin sivuuttaa. Nuolijärvi ja Sorjonen (2005: 13) huomauttavatkin, että sosiolingvistisessä tutkimuksessa on liikuttu pääasiassa makrotasolla, jolloin on keskitytty pelkästään puhujan tuotoksiin ottamatta huomioon, millaisissa oloissa ja minkälaisien kontekstiehtojen vallitessa tietty kielellinen tuotos on synnitetty. Sittemmin myös mikrotason ilmiöitä ja paralingvistisiä seikkoja on pyritty huomioimaan, ja 1980- ja 90-luvuilla kiinnostuttiin vuorovaikutuksen tilannesidonnaisuudesta luonteesta. Keskiöön nousi kielellisen toiminnan merkitys sosiaalisen toiminnan ja normiston rakentajana. (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 14–15.) Tässä työssä ollaan osittain samoilla jäljillä, vaikka päähuomio onkin perinteisemmässä sosiolingvistisessä variaatiotutkimuksessa ja kvantitatiivisuudessa. Pyrin kuitenkin aineistoa analysoidessani huomioimaan myös kielenkäytön sosiaalisuuden sekä kontekstin.

Ennen kuin kielitieteessä kiinnostuttiin laajemmin kielen varioivasta luonteesta, se sijoitettiin varsinaisen kielitieteellisen tutkimusalan ulkopuolelle jääväksi *vapaaksi vaihteluksi*. Vapaa vaihtelu katsottiin kuuluvaksi puhuntaan (*parole*) eikä varsinaiseen kieleen (*langue*). Sosiolingvistit kuitenkin nostivat esiin näkemyksen, jonka mukaan vaihtelu ei suinkaan ole kaoottista, kuten oli ajateltu, vaan sekin on ainakin osittain järjestelmällistä. (Nieminen 1999: 2.) Paunosen (1995: 184) mukaan vaihtelu on perimmiltään yhteydessä kielessä tapahtuviin muutoksiin. Muutos ja variaatio ovat kieleen kuuluvia ilmiöitä ja sinällään neutraaleja, eikä oikeastaan voida puhua sen enempää kehityksestä kuin rappeutumisestakaan. Muutosvaiheelle on tyypillistä, että osa kielenkäyttäjistä suosii vanhoja muotoja, osa uusia ja osa kumpiakin. (Paunonen 1995: 198.) Tämä havainto pätee myös Facebook-päivitysten äänneeliseen variaatioon: osa käyttää esimerkiksi NUT-partisiipista muotoa *tullut*, osa muotoa *tullu*.

Paunosen (1995: 198–199) mukaan jossakin vaiheessa puhekielen ja kirjakielen välinen ero kasvaa huomattavan suureksi, koska kielelliset muutokset koskevat ensisijaisesti puhuttua kieltä. Puheen ja kirjoituksen välinen kuilu kasvaa, koska puhekielen ominaisuudet säteilevät hitaasti kirjoitettuun kieleen. Kun puheessa noudatetaan uudempaa kompetenssia, kirjoitus seuraa vielä vanhaa, jolloin puheen ja kirjoituksen välille tulee kieliopillisia ja sanastollisia eroja. Nämä erot eivät selity pelkästään viestintätilanteen vaihdoksella, vaan itse kielen muutoksella. (Kuiiri 1989: 188.) Yksi ratkaisu kuilun kaventamiseksi on, että kirjakielessä

sallittaisiin enemmän variaatiota muutoksessa olevien ilmiöiden osalta. Tällainen muutoksessa oleva ilmiö on esimerkiksi omistusliitteen käyttö. (Paunonen 1995: 199.) Paunosen ratkaisu onkin tavallaan jo toteutunut, tai ainakin toteutumassa, sillä kirjoitettu kieli on saanut vaihtelevuutta nimenomaan puhekielestä. Tämä tosin koskee vain tiettyjä kirjoittamisen konteksteja ja tekstilajeja; tietyn kielellisen variantin läpilyönti normitettuun kirjakieleen on pitkälinen prosessi. Paunosen (1995: 184) mukaan kielessä tapahtuva muutos mukailee yleensä S-käyrää, jolloin variaatio on suurinta muutoksen nopeassa etenemisvaiheessa. Normiasemaan pääseminen on puolestaan muutosprosessin viimeinen vaihe, jolloin se on jo yleistynyt ja vakiintunut (esim. Heikkinen & Mantila 2013: 37).

Hurtan (1999: 83) mukaan vaihtelu nähdään sociolinguistiikassa yleensä juuri muutoksen kannalta, jolloin vaihtelu on välitila kahden stabiilimman tilan välillä. Vaihtelu on hänen mukaansa kaksijakoista siinä mielessä, että yhtäältä variaatio kuuluu kielen olemukseen, mutta toisaalta yksittäisten variaatiotapausten kohdalla vaihtelu lopulta tasoittuu. Hurtan (1999: 82–83) mukaan on vaarana, että kielen olemukseen kuuluva pitkäkestoinen, mahdollisesti sosiaalisia eroja ilmentävä ja ylläpitävä variaatio jää liian vähälle huomiolle. Tämä tutkielma pyrkii osaltaan esittelemään puhekielisten ja norminmukaisten muotojen variaation tilannetta. Ja vaikka taustalla vaikuttaakin ajatus suuremman linjan muutoksesta ja mahdollisesta variaation tasoittumisesta, on tämänhetkisen variaatiotilanteen esittely jo sinällään arvokasta.

2.2 Kielimuotojen kirjo

Luvussa 1.2 mainitsin äänteiden ja kirjainten lähes täydellisestä yhteneväisyydestä suomen kielessä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että puhuttu ja kirjoitettu kieli vastaisivat täysin toisiaan, päinvastoin: ne voivat olla muodoltaan hyvinkin kaukana toisistaan. Liisa Tiittula ja Pirkko Nuolijärvi (2013: 33) katsovat, että puhuttu ja kirjoitettu kieli ovat kielen kaksi olomuotoa: puhe on tarkoitettu kuultavaksi, kirjoitus puolestaan nähtäväksi. Tiittulan ja Nuolijärven (2013: 33) mukaan kummallakin olomuodolla on omia erityispiirteitä, eikä kaikkia toisen olomuodon piirteitä voi koskaan kokonaan siirtää toiseen. Lehikoinen (2005: 95) jakaa saman ajatuksen mutta lisää huomion, että puhujan ja kuulija ollessa kasvotusten puhe muuttuu monikanavaiseksi, sillä kuulija voi auditiivisen aineksen lisäksi nähdä puhujan ilmeet ja eleet ja hyödyntää niitä viestin tulkinnessa. Kirjoittajalla ja lukijalla ei ole tähän mahdollisuutta. Välimerkit ja erilaiset typografiset keinot korvaavat nonverbaalisia viestinnänkeinoja vain

osittain (Lehikoinen 2005: 95).

Puhutun kielen erityispiirteet voidaan toki tuoda esiin erilaisin merkein, kuten on tapana tehdä silloin, kun puhetta litteroidaan eli siirretään auditiivista materiaalia (esimerkiksi nauhoitettua keskustelua) kirjalliseen muotoon. Litteraatit voivat kuitenkin olla erityisen merkistönsä takia tottumattomalle varsin vaikealukuisia, eikä niihin juuri tavallinen kansalainen missään törmääkään. Kirjoitetun kielen läheneminen kohti puhuttua kieltä ei tarkoita sitä, että kirjoittajan täytyisi alkaa käyttää litterointimerkistöä, jotta saisi esiin kaikki viestinsä vivahteet. Todennäköisesti kysymys on ennemminkin siitä, että puheenomaisella ilmaisulla halutaan luoda tuttavallisempaa ja rennompaa ilmapiiriä.

Suomen kielen jakautuminen muodollisempaan kirjoitettuun kieleen ja usein epämuodollisempaan puhuttuun kieleen on vahvasti läsnä jokapäiväisessä elämässämme. Olemme tottuneet siihen, että kirjallisessa muodossa oleva kieli on tavallisesti tiukemmin normitettua, kun taas puhuttu kieli on siihen verrattuna vapaampaa ja sallivampaa mutta myös nopeammin muuttuvaa (Jarva & Nurmi 2006: 7). 1990-luvulla alkanut murrebuumi on tuonut tullessaan monenlaista kirjallisuutta suomen eri murteilla aina Aku Ankasta runoteoksiin (esim. Heikkinen & Mantila 2013: 153). Kun murteella kirjoittamisesta on tullut valtakunnallista, tavallinen kansalainenkin uskaltaa tuoda omissa teksteissään enemmän esiin kielellisiä juuriaan ja kielellistä identiteettiään. Erityisesti tällä sosiaalisen median aikakaudella, kun suuri osa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu näppäimistön ja internetin välityksellä, oman minuuden esille tuomiseksi on kehitettävä kieltä siten, että se palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla kommunikointia. Kuten Jarva ja Nurmikin (2006: 5) toteavat, puhutun kielen piirteet ovat valtaamassa alaa kirjoitetun kielen puolelta. Tämä tutkielma pyrkiikin osaltaan selvittämään, millaiset puhekielen piirteet ovat yleistyneet sosiaalisen median kirjoitetuissa teksteissä. Ovatko tietyt puheen piirteet siirtymässä laajemminkin kirjoitettuun kieleen? Heikkisen ja Mantilan (2013: 152) mukaan puhekielen ja murteen tulo kirjoitukseen on merkinnyt uudenlaisten varieteettien eli osakielten syntyä. Tällaisena osakielinä voi pitää esimerkiksi Crystalin (2001: 24–31) ”nettipuhetta” (*Net-speak*), jolla on puhutulle kielelle tyypillisiä ominaisuuksia mutta joka on tuotettu kirjoittamalla.

Tässä tutkimuksessa edellä mainittu kielen jakautuminen puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen hajoo. Tästä syystä erilaisten kielellisten käsitteiden määrittely on varsin tärkeää. Näitä käsitteitä ovat *puhuttu kieli*, *puhekieli*, *kirjoitettu kieli*, *kirjakieli* sekä *puheenomaisuus*. Kuten yleensäkin sosiolingvistisessä tutkimuksessa, tässäkin erilaisten kielimuotojen käsitteet ovat lähinnä teknisiä, kieliaineen analyysia helpottavia luonnehdintoja, ei niinkään

tarkkarajaisia käsitteitä (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 16). Toisin sanoen käsitteet sijoittuvat pikemminkin jatkumolle kuin täysin toisistaan erillisiksi muodoikseen. Seuraavaksi esittelen tämän tutkimuksen kannalta tärkeät kielimuotojen käsitteet, jotka määrittelen pääasiassa Tiittulan ja Nuolijärven (2013) mukaan.

Puhutulla kielellä tarkoitan kaikkia suullisesti tuotettuja kielimuotoja, jotka voivat siis vaihdella slangista ja leveästä murteesta huoliteltuun yleiskieleen ja suoranaiseen lukupuhuntaan. *Puhekieli* kattaa puolestaan hieman suppeamman alan suullisesti tuotetusta kielestä; tiukasti kirjoitetun kielen normeja noudatteleva, muodollinen puhe jää *puhekielen* ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa sitä, että käsitän tässä *puhekielellä* pitkälti samaa kuin Jarva ja Nurmi (2006: 5, 7), joiden mukaan se tarkoittaa suurin piirtein samaa kuin arkikieli tai arki-tyyli. Tiittula ja Nuolijärvi (2013: 14) toteavat, että puhekieli on tavallisesti puhuttua, mutta se voi olla myös kirjoitetussa muodossa. Tämä kertoo kielimuotojen jatkumoluonteesta, ja ennen kaikkea se vahvistaa havaintoa, joka on tämän tutkielman ytimessä: ihminen varioi käyttämänsä kieltä tilanteen ja kontekstin mukaan.

Kirjoitettuun kieleen sen sijaan lukeutuu kaikki kirjallisena tuotettu kieli, olipa se virallista asiakirjatekstiä, kaunokirjallisuutta tai verkkokeskustelua. Näin ollen jopa *puhekieli* saattaa sisältyä *kirjoitettuun kieleen*. *Kirjakieli* puolestaan on jälleen suppeampi alue *kirjoitetusta kielestä*. *Kirjakiellellä* tarkoitan tässä normitettua ja muodollista ilmaisua, joka on kirjallisessa muodossa. (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 14.) Irja Alho ja Anneli Kauppinen (2008: 15) katsovat *kirjakielen* kuuluvaksi vielä niin sanotun *lukupuhunnan*, mutta tämän tutkielman kannalta lukupuhunta ei ole olennainen ilmaisun muoto, joten jätän sen *kirjakielen* ulkopuolelle. Tällöin tarkoitan *kirjakiellellä* ainoastaan kirjallisessa muodossa olevaa, norminmukaista kieltä. Lisäksi Alho ja Kauppinen erottavat omaksi kielimuodokseen *yleiskielen*, joka heidän mukaansa on kirjakielen normeja mukaileva kielimuoto, ja se voi siis olla joko puhuttua tai kirjoitettua (Alho & Kauppinen 2008: 15). *Puheenomaisuudella* Tiittula ja Nuolijärvi (2013: 14) puolestaan tarkoittavat kirjoitetussa kielessä luotua puheen illuusiota.

Edellä kuvatun perusteella käytän tässä tutkielmassa enimmäkseen käsitettä (*kirjoitettu*) *yleiskieli*, kun tarkoitan kirjallisesti tuotettua ja oikeakielisyysnormien mukaista kielimuotoa. Alhon ja Kauppisen (2008: 16) mukaan kirjoitetulta yleiskieleltä vaaditaan yleensä täsmällisyyttä, selkeyttä ja johdonmukaisuutta, ja sen käyttöön kuuluu sovittujen kirjoitetun kielen normien hallitseminen, esimerkiksi oikeinkirjoitus, alkukirjaimet ja välimerkit. Tämä tarkoittaa siis sitä, että *kirjoitetun yleiskielen* ja *kirjakielen* välinen ero on vain hiuksen hieno: kirjakieli on normisuositusten mukainen, mutta kirjoitettu yleiskieli mukailee normeja.

(Ks. myös Hurtan 1999: 57–60 rajanveto eri kielimuodoista.) Käytän siis käsitettä *yleiskieli* korostaakseni sitä, että vaikka profiilipäivitysten kirjoittajat eivät noudattaisikaan kaikkia kirjakieleen kuuluvia sääntöjä, esimerkiksi välimerkkien ja isojen alkukirjainten merkitsemistä, kirjoitus saattaa äänne-kirjaintasolla olla norminmukaista. Yleiskieli-termin käyttö johtuu osittain myös omasta kielioppikäsitteystänistä, joka on pikemminkin funktionaalinen kuin tiukan formaalinen (ks. esim. Alho & Kauppinen 2008: 9). Tällä tarkoitan sitä, että katson kielopin ja siten myös oikeinkirjoitussäännösten olevan joustava ja osin tilanteinen, jolloin samat kielopin säännöt eivät päde joka tekstissä ja tilanteessa. Tästä syystä nimitänkin aineistoni esiin nousevia norminvastaisuuksia normipoikkeamiksi, en suoranaisiksi virheiksi.

2.2.1 Kirjoitetun yleiskielen normit

Yleis- ja kirjakieleen kuuluvat säännöt perustellaan selkeydellä ja ymmärrettävyydellä; tulokinnanvaraisuus minimoidaan, kun kaikkia sitovat samat säännöt. Yleiskieltä pidetään siis nimensä mukaisesti yleisenä eli jollakin tavalla suomalaisten yhteisenä kielimuotona riippumatta esimerkiksi murrealueesta tai ihmisen iästä. Heikki Hurta (1999: 56) muistuttaa, että terminä *yleiskieli* perustuu ensisijaisesti rakenteeseen, käyttöalaan ja sanastoon, eikä sitä voi suoraan verrata esimerkiksi *puhekieleen*, joka puolestaan perustuu ensisijaisesti tuottotapaan. Tästä syystä on hyvä täsmentää, onko kysymys kirjoitetusta vai puhutusta yleiskielestä.

Kirjoitettu yleiskieli ja kirjakieli ovat kulkeneet pitkän matkan Agricolan ajoista tähän päivään, ja sen varrella suomalaisten yhteinen kieli on muovautunut siihen pisteeseen, että ”alkaa tehdä” -rakenteen rinnalla hyväksytään myös muoto ”alkaa tekemään”. Normien avulla huolehditaan siitä, että yleiskieli pysyy jatkossakin yleisenä ja yhteisenä. Vesa Heikkinen ja Harri Mantila (2013) pohtivat teoksessaan *Kielemme kohtalo*, voidaanko kohta edes puhua yleiskielestä, jos tietämättömyys tai jopa piittaamattomuus yleiskielen normeista, käytänteistä ja etenkin sen kohtalosta yleistyy. (Heikkinen & Mantila 2013: 19). Kielimuoto on yhteinen vain, jos kaikki sen käyttäjät tietävät säännöt ja noudattavat niitä.

Kielenkäytön paikkoja, tilanteita ja mahdollisuuksia on entistä enemmän ja useammanlaisia, joihin Heikkinen ja Mantila (2013: 19) liittävät erityisesti *uusmedian* ja *sosiaalisen median*. Maailma muuttuu ja moninaistuu, mikä koskee myös kielenkäyttöä. Heikkisen ja Mantilan mukaan julkisuudessa käytetty kieli on varioivampaa eli vaihtelevampaa kuin ennen. Heidän mukaansa erityisesti julkinen puhe sisältää entistä enemmän arkisen puhekielen kirjoja, mutta myös kirjoituksessa on alkanut näkyä puhekielisyyttä. Kielenkäytön tavat ovat mo-

ninaistuneet etenkin internetin vaikutuksesta, ja samaan aikaan vakiintuneetkin tekstilajit ovat joutuneet myllerrykseen. (Heikkinen & Mantila 2013: 27.)

Vaikka yleiskielen normit ovatkin sopimuksenvaraisia ja voivat tuntua teennäisiltä, ovat ne loppujen lopuksi lähtöisin kieliyhteisöstä itsestään. Kielenhuollon auktoriteettiasemassa olevat tahot, kuten Kotuksen Kielitoimisto ja Suomen kielen lautakunta, seuraavat ja kuulostelevat suomen kielen todellista käyttöä, ja lopulta vakiintuneet ja yleistyneet merkitykset ja käytänteet hyväksytään sanakirjoihin ja kielenkäytön oppaisiin ja näin tulevat osaksi suomen yleiskieltä. Normit ja kielen todellinen käyttö eivät voi olla räikeästi ristiriidassa. (Heikkinen & Mantila 2013: 39, 41.) On kuitenkin huomattava, että vaikka säännöt ovat lähtöjään kielen elävästä ja spontaanista käytöstä, kaikkea variaatiota ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista hyväksyä kirjakielen normistoon (Heikkinen & Mantila 2013: 29). Jos näin toimittaisiin, yleinen ja yhteinen kielimuoto uhkaisi hävitä, eivätkä kielenkäyttäjät enää ymmärtäisi toisiaan.

Melko pitkälle vietynä johtopäätöksenä Heikkisen ja Mantilan (2013) ajatuksista voisi todeta, että suomen yleiskielen normeja muokkaavat loppujen lopuksi juurikin säännöistä tietämättömät ja piittaamattomat. Säännöistä tietoiset ja niistä välittävät kielenkäyttäjät pitävät yllä senhetkistä normistoa, mutta muutos lähtee lopulta kielenkäytöstä, joka jollakin tavalla poikkeaa normista. Normista poikkeamiseen voi olla syynä piittaamattomuus yleiskielestä, mutta yhtä hyvin myös epävarmuus kulloisenkin tekstilajin käytänteistä. Toisaalta normista poikkeaminen saattaa olla pelkkää kielellä leikittelyä tai tietoista oman minäkuvan luomista. Luvussa 2.3 tarkastelen kielenkäyttöä siitä näkökulmasta, miten tilanteisuus ja oman identiteetin luominen sitä määrittävät.

2.2.2 Mitä on puhekielisyy?

Tässä työssä puhekielisyydellä tarkoitetaan kaikkia sellaisia äännepiirteitä, jotka poikkeavat kirjoitetun yleiskielen norminmukaisesta asusta. En siis ota kantaa siihen, kuuluuko normi-poikkeama yleispuhekielen, aluepuhekielen vai murteen piiriin. Katson siis Hurtan (1999: 58) tapaan puhekielen ja siten puhekielisyyksien tarkoittavan yksinkertaisesti standardista eli yleiskielestä poikkeamista.

Puhekielisyyys voi ilmetä kaikilla kielen tasoilla (fonologia, morfologia, leksikko, syntaksi), mutta tässä tutkielmassa rajaan puhekielisyydet koskemaan vain sellaisia ilmauksia, joissa on havaittavissa jokin äänteellinen poikkeama normiin verrattuna. Rajaan tarkaste-

lun ulkopuolelle myös kaikki ei-verbaaliset seikat, kuten naurun (*hehhee*) ja puheen venytyksen esittämisen (*niiiiiin paljon*) (ks. esim. Tiittula & Nuolijärvi 2013: 45.) Pro gradu-tutkielman puitteissa kyseinen raja on perusteltua, sillä kaikkea ei voi eikä kannatakaan yrittää tutkia yhdellä kertaa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että puheenomaisuus ja puhekielinen vaikutelma syntyvät vaihtelusta, joka näkyy kaikilla kielen tasoilla. Tästä syystä tämän tutkielman esittelemä kuva Facebook-päivityksten puhekielisyydestä on jokseenkin kapea-alainen.

2.2.3 Puhekielisyyden kirjoitetussa kielessä

Kuten edellä todettiin, kirjakieltä ja puhekieltä käytetään erilaisissa yhteyksissä. Jarva ja Nurmi (2006: 6) kutsuvat tätä suomen kielen jakautumista toiminnalliseksi kaksikielisyydeksi: tietyt sanat, sanonnat ja kieliopilliset muodot kuuluvat kirjoitukseen, toiset taas puheeseen. Toisaalta todettiin myös, että puhekieli ei rajoitu pelkästään puhumiseen, vaan sitä esiintyy myös kirjoitetussa muodossa. Hiidenmaan (2003: 248) mukaan esimerkiksi uutisteksteissä puheenkaltaisilla rakenteilla tavoitellaan usein autenttisuutta ja illuusiota todellisuudesta. Tähän sisältyy ajatus siitä, että puhuttu kieli on jollakin tavalla aidompaa ja ensisijaista. Kirjoitettujen tekstien puhekielistymisessä on Hiidenmaan (2003: 248–249) mukaan kysymys sekä genren että rekisterin muutoksesta: kielinormeiltaan vapaammat ja kepeämmät tekstilajit valtaavat alaa virallisemmilta ja kieleltään jäykemmiltä tekstilajeilta, ja toisaalta myös virallisissa tekstilajeissa ja julkisessa kielenkäytössä on jonkin verran siirrytty kevyempään, puhekielelle tyypilliseen ilmaisuun. Näin ollen puhekielisyyden siirtyä teksteihin kahdella tasolla.

Jarva ja Nurmi (2006: 7) mainitsevat, että puheessa tilanne ohjaa tulkintaa, ja mahdolliset väärinkäsitykset on helppo korjata heti, joten tarvetta kirjakielen kaltaiseen standardointiin ei ole. Jarvan ja Nurmen (2006: 9–10) mukaan tekniset keksinnöt ovat johtaneet siihen, että kirjoitus- ja puhetilanteen välinen ero on pienentynyt. He mainitsevat sähköposti- ja tekstiviestikirjoituksen, jossa kahden toisilleen tutun henkilön välinen kirjoittelu on puheenomaista ja nopeimmillaan lähes reaaliaikaista. Reaaliaikaisuus tuo mukanaan kasvokkaiskeskustelulle tai puhelinkeskustelulle tyypillisen tyylin, kun kysytään ”Joks sä tuut?” eikä ”Joko sinä tulet?” (ks. myös Crystal 2001: 29). Kirjoitus ei myöskään ole enää niin tiukasti julkisen kontrollin alaista kuin ennen. Tähän on vaikuttanut mitä suurimmassa määrin internet, jonne kuka tahansa voi kirjoittaa tekstiä ennenkuulumattoman laajalle lukijakunnalle. Myös Auli Hakulinen on puhunut Suomen kielen lautakunnan syysseminaarissa 2002 siitä, kuinka

kirjoitetut tekstit ovat puheenomaistuneet. Hakulinen puhuu esimerkiksi *uuskirjeenvaihdosta*, johon hän lukee kuuluvaksi sähköpostin, verkkokeskustelut ja tekstiviestit. Hakulisen mukaan uuskirjeenvaihto edustaa kielimuotoa, jossa variaatio on ryhmäkohtaista ja viestin kiireellisyys ohittaa sen kirjallisen muotoilun. (Hakulinen 2002.)

Ristilän (2013: 2) mukaan Facebook-tekstien kieli ei yleensä ole jyrkän muodollista, tarkkaan harkittua tai ilmaisultaan viimeisteltyä, vaan pikemminkin kirjoitettua jutustelua. Ei siis liene mikään ihme, että Facebookiin kirjoitettaessa oikeinkirjoitussäännöt jäävät taka-alalle ja esiin nousee piirteitä, jotka ovat tyypillisempiä puhutulle kuin kirjoitetulle kielelle. Tiittula ja Nuolijärvi (2013: 41) ovat listanneet joitakin puhekielisyyksiä, jotka voivat olla muodollisessakin puhetilanteessa huomaamattomia, mutta kirjoituksessa ne herättävät lukijan huomion: Tällaisia piirteitä ovat:

- vokaalin loppuheitto (*mut, et, uus*)
- -n:n loppuheitto (*jotenki, niinku*)
- partisiipin -t:n loppuheitto (*ollu, hajonnu*)
- painottoman tavun -i:n heittyminen (*tarkottanut, ratkasu*)
- *minä* → *mä*, *sinä* → *sä*, *tämä* → *tää*
- vokaaliyhtymien asemasta pitkät vokaalit (*oikeestaan*)
- inkongruentit verbimuodot (*me ollaan, tulokset tulee*)
- lyhentyneet verbimuodot (*mä meen, ei oo*)
- possessiivisuffiksin poisjätö (*minun mielestä*).

Jarva ja Nurmi esittelevät edellä mainittujen puhekielisyyksien lisäksi -ko-päätteen vaihtumisen muotoon -ks: *onko* > *onks* (Jarva & Nurmi 2006: 14–16). Puhuttua kieltä tutkinut Hanna Lappalainen (2004: 60–61) on puolestaan jakanut vokaaliyhtymien pidentymisen jälkitavujen *eA*- ja *OA*-yhtymien assimiloitumiseen sekä jälkitavijen *iA*- ja *UA*-yhtymien assimiloitumiseen. Nuolijärvi ja Sorjonen (2005: 55–66) tarkastelevat kaikkia neljää ryhmää erikseen. Lappalainen (2004: 61) käsittelee myös erikseen *i:n* loppuheittoa *s:n* jäljessä (*uusi* > *uus*) sekä Nuolijärven ja Sorjosen (2005: 83) tapaan painottoman tavun *i*-loppuisen diftongin jälkikomponentin katoa (*keltainen* > *keltanen*). Lisäksi Lappalainen (2004: 62) sekä Nuolijärvi ja Sorjonen (2005: 28) erittelevät *ts*-yhtymän sekä yleiskielen *d:n* vastineita.

Tässä tutkielmassa paneudun puhekielisyyksiin erityisesti äänne-kirjaintasolla,

joten jätän huomiotta esimerkiksi edellä mainitut verbimuotojen inkongruenssin ja possessiivisuffiksin poisjätön. Lisäksi otan tarkastelun kohteeksi vain osan niin sanotuista *pikapuhemuodoista*. Mielikäisen (2009: 18) mukaan tyypillisiä esimerkkejä pikapuhemuodoista ovat yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan pronominit *mä(ä)* ja *sä(ä)* sekä tiettyjen verbien persoonataivutus (*oon, meet, tuutte*). Näitä, samoin kuin demonstratiivipronomineja (*tää, noi, tosta*), on kuitenkin vaikea sijoittaa varsinaisten ääntenmuutosten yhteyteen, joten jätän ne tämän työn ulkopuolelle, vaikka niitä kosolti esiintyykin keräämissäni Facebook-päivityksissä. Kyseisissä muodoissa on havaittavissa ääntenmuutosta, mutta se ei Mielikäisen (2009: 18) mukaan ole kaikilta osin säännönmukaista. Sen sijaan tässä työssä otan pikapuhemuodoista tarkasteluun sellaiset sanat, joissa on nähtävissä selkeämpi äänteellinen muutos, tässä tapauksessa sanan loppuäänteiden poisjäntä. Tällaisia niin sanottuja lyhentymä- tai kulumamuotoja (vrt. Mielikäinen 2009: 18) edustavat aineistossani esimerkiksi muodot *sit, et, mut, kyl* ja *vaik*. Näiden muotojen mukaan ottamista puoltaa se, että niistä on selvästi havaittavissa sanan lyhentymisen viimeisten äänteiden osalta. Näissä muodoissa ei ole kuitenkaan kyse loppuheitosta, sillä termi on vakiintunut koskemaan nimenomaan yhden, sananloppuisen vokaalin heittymistä (ISK § 37). Kuitenkin loppuheitoksi nimitetään tässä yhteydessä myös sananloppuisen *n:n* katoa, kuten edellä on esitetty (ks. Tiittula & Nuolijärvi 2013: 41).

Jarva ja Nurmi (2006: 14) sekä Tiittula ja Nuolijärvi (2013: 41) katsovat, että loppuheitolla voidaan käsittää yhden tai useammankin äänten pois jäämistä sanan lopusta, mutta selkeyden vuoksi eristän tässä työssä *sit-*, *mut-*, *vaik-*tyyppiset muodot omaksi ryhmäkseen. Käytän tämäntyyppisistä muodoista jatkossa termiä *lyhentymämuoto*, jonka pontimena on puhutussa kielessä pyrkimys artikulaatioenergian säästämiseen (ks. Mielikäinen 2009: 18). Toisin sanoen nimitän loppuheitoksi yhden sananloppuisen äänten poisjäntä, ja lyhentymämuodolla kahden tai useamman sananloppuisen äänten poisjäntä.

Kuten todettua, puhutussa kielessä kaikki edellä mainitut muodot ovat hyvin tavallisia, mutta kirjoitettuun kieleen siirrettynä ne herättävät huomiota ja saattavat jopa leimata kielenkäyttäjän (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 41). Jossakin kontekstissa puheenomainen kirjoitustapa on kuitenkin enemmän sääntö kuin poikkeus, jolloin leimatuksi saattaakin joutua kirjoittaja, joka käyttää kovin kirjakielistä ilmaisutapaa. Arvioni onkin, että esimerkiksi edellä mainitut puhekielen piirteet eivät sosiaalisen median kirjoituksissa herätä kovin suurta kummastusta, ehkä jopa päinvastoin. Tiittulan ja Nuolijärven (2013) mukaan kirjoitetussa kielessä puhetta kuvaavia äännepiirteitä ovat muun muassa erilaiset assimilaatiot ja heittymät. Heidän mukaansa kaunokirjallisuudessa puhetta kuvaavia äännepiirteitä ovat esimerkik-

si murteellisten piirteiden merkitseminen (*syönnä, pöyvässä*) sekä konsonanttien kahden-
nukset ja assimilaatiot (*kiehautappa, kysynykki*) (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 43–44). Tällaisia
ilmiöitä odotan näkeväni myös Facebook-teksteissä.

2.3 Yksilöllinen ilmaisu ja kielellinen identiteetti

Kukaan meistä ei puhu tai kirjoita samalla tavalla joka tilanteessa. Yliopiston professorille
lähetettävä sähköpostiviesti on todennäköisesti muodollisempi ja oikeinkirjoitukseltaan huo-
litellumpi kuin hyvälle ystävälle lähetettävä WhatsApp-viesti. Samoin presidentin uuden vuo-
den puhe on vähintäänkin yleiskielinen, mutta tuskin presidenttikään puhuu yhtä muodolli-
sesti puolisolleen aamiaispöydässä. Niin kirjoitettu kuin puhuttukin kieli siis vaihtelevat ajas-
ta, paikasta ja tilanteesta riippuen. Vaikka kielitieteessä puhutaan *idiolektista* eli yksilön
omasta tavasta puhua (Alho & Kauppinen 2008: 15), puhetavat voivat vaihdella suuresti myös
yksilön tasolla. Kuitenkaan yksilölle tai edes ryhmälle tyypillistä varieteettia ei ole helppo ra-
jata, sillä yksilölliset idiolektit sisältävät hyvin erilähtöisiä ja eri suuntiin leimautuvia piirteitä
(Tiittula & Nuolijärvi 2013: 17). Paneutuminen yksilön kielelliseen vaihteluun ei ole tässä tut-
kielmassa relevanttia, mutta on hyvä pitää mielessä, että suuret linjat ja laajempi kielellinen
vaihtelu muodostuu loppujen lopuksi yksilöiden käyttämän kielen vaihtelusta. Muutos lähtee
siis yksilön tasolta.

Yksi tunnetuimmista puheen vaihtelua aiheuttavista tekijöistä on murre, joka
vanhastaan on vahvasti liitetty maantieteellisiin alueisiin. Kuka tahansa voi havaita, että syn-
typeräinen joensuulainen puhuu eri tavalla kuin Seinäjoelta kotoisin oleva. Vaikka maan si-
säinen muuttoliike, kaupungistuminen, media ja koulutus ovat tasoittaneet murre-eroja, edel-
leen eri alueiden kielimuodot voivat poiketa toisistaan äänne- ja muotopiirteiden sekä sanas-
ton perusteella (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 15.) Tiittulan ja Nuolijärven mukaan kielentutki-
muksessa murre-termillä on perinteisesti tarkoitettu maaseudun murteita, ja kun 1960-
luvulla kiinnostuksen kohteeksi nousivat myös kaupunkien sosiaalisesti kerrosteiset puhekie-
let, ei murre-termiä siirretty tähän tarkoitukseen, vaan alettiin käyttää nimityksiä Tampereen
puhekieli, Jyväskylän puhekieli, Helsingin puhekieli jne. Tuolloin kielentutkimuksen kiin-
nostuksen kohteeksi nousi ensisijaisesti kielenkäytön ikäryhmittäinen erottelu ja kielen muutosta
mahdollisesti ennakoiva vaihtelu. (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 15–16.) Tässä tutkimuksessa
ollaani tietyllä tavalla edelleen noilla samoilla jäljillä: tutkimuksen laajana taustateorianana on
kielen vaihtelu ja muutos. Lisäksi yhtenä mielenkiinnon kohteena on mahdollisesti ikäryhmit-

täin näkyvä vaihtelu.

Alhon ja Kauppinen mukaan *”kotoiset puhekielen muodot luovat tilanteessaan yhteisöllisyyttä ja rakentavat tunneilmapiiiriä. Yleiskielen käyttö taas vaikuttaa kielenkäyttäjän uskottavuuteen ja hänen rooliinsa asiantuntijana.”* (Alho & Kauppinen 2008: 13.) Kysymys kielenkäyttäjän uskottavuudesta saattaa kuitenkin joutua koetukselle sosiaalisessa mediassa, jos hän nimenomaan kirjoittaa kovin muodollisesti ja tiukasti kirjakielen normeja noudattaen. Tiukka kirjakielisuus saattaa herättää hilpeyttä sosiaalisessa mediassa, mikä kertonee siitä, että sosiaalisen median tekstit ovat muodostumassa omaksi erilliseksi lajikseen, jolla on omat sanomattomat ja ennen kaikkea kirjoittamattomat sääntönsä. Tiittulan ja Nuolijärven (2013: 39) mukaan uudet viestintävälineet ovat synnyttäneet uudenlaisia kielenkäytön tapoja (ks. myös Pietikäinen & Mäntynen 2009: 115). Kielenkäytöstä on tullut yhä tuttavallisempaa, sillä viestintävälineet (sähköposti, tekstiviestit, verkkokeskustelut) heijastelevat viestinnän kahdenkeskisyyttä ja dialogisuutta. Viestintävälineen lisäksi puheenomaisuutta kirjoitettuun kieleen saattavat luoda kiire, arkipäiväisyys ja spontaanius. (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 39 [Hii-denmaa 2005]) Statuspäivitysten ja kommenttien kirjoittaminen sosiaalisessa mediassa on nykyään niin arkipäiväistä, että sitä voisi verrata tuttavan tapaamiseen kadulla: jutellaan hetki niitä näitä ja lähdetään sitten taas eri suuntiin. Sosiaalisen median kirjoituksiin tarttuu huomaamattakin puheenomaisia piirteitä. On kuitenkin vaikea sanoa, ovatko puheenomaiset piirteet sosiaalisen median teksteissä tahallaan vai tahattomasti tuotettuja; kielenkäyttäjistä riippuen ne voivat olla kumpia vain.

Puheenomaisuutta saatetaan tavoitella entistä enemmän kirjoitetun kielen puolella, mutta aivan uudesta ilmiöstä ei suinkaan ole kyse. Kaunokirjallisuudessa puheenomaisuutta, puheen illuusiota, tarvitaan erityisesti henkilöhahmojen dialogeissa. Klassinen esimerkki puhekielen esittämisestä visuaalisessa muodossa on Väinö Linnan *Tuntematon sotilas* (1954), jossa murteilla on merkittävä rooli. Henkilöhahmojen toisistaan poikkeavat puhutavat ovat vahva osa heidän persoonaansa. Linna on onnistunut luomaan teokseensa niin sanotun silmämurteen tai näköismurteen (*eye-dialect*), jolloin alun perin kuulon avulla havaittava kielimuoto tuodaan näköaistin havaittavaksi. Tällöin kirjoitus jäljittelee ääntämistä ja osoittaa poikkeamisen standardin mukaisesta kirjoitusasusta. Se on ikään kuin kvasifoneettista kirjoitusta, joka kuitenkin edustaa normaalia ääntämistä. (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 36 [Kallio-koski 1998], [Nummi 1993], [Nussel 1982], [Bowdre 1977].)

Kielen avulla ei luoda ainoastaan fiktiivisiä henkilöhahmoja kaunokirjallisuudessa, vaan myös jokaisen yksilön ja ryhmän identiteetti on tiukasti sidoksissa kielenkäyttöön.

Identiteetit paitsi rakentuvat kielenkäytössä, niitä myös kuvataan kielen avulla (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63). Facebookissa sidos on erityisen vahva, koska kommunikoinnista suurin osa tapahtuu kirjoittamalla. Kirjoittaja pystyy siis ainakin osittain vaikuttamaan siihen kuvaan, jonka hän kirjoittamillaan teksteillä itsestään antaa. Pienetkin kielelliset valinnat vaikuttavat siihen, millaisen kuvan itsestään luo. Kielen mikrotasolla valinnat voivat liittyä esimerkiksi siihen, kuinka huolella seuraa oikeinkirjoitusnormistoa tai millaisen verbin valitsee toiminnan kuvaamiseen (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 72). Karppinen (2011: 1) myös huomauttaa, että verkkoviestinnässä sanaton viestintä jää pitkälti pois, joten kielellisten keinojen käyttö korostuu. Toisaalta tätä puutosta paikkaamaan ovat tulleet erilaiset tunneikonit eli hymiöt sekä Facebookissa hiljattain käyttöön tulleet tarrat.

2.4 Suomen somettuminen

Elämme eittämättä sosiaalisen median kulta-aikaa. 2000-luvulla sosiaalinen media on kasvatanut suosiotaan tasaiseen tahtiin, ja jatkuvasti tulee lisää erilaisia palveluita ja sovelluksia. Teknologian kehittyminen on osaltaan vaikuttanut internetin ja sosiaalisen median käytön lisääntymiseen, sillä älypuhelimilla ja tablettitietokoneilla internetin ihmeellinen maailma on vain hipaisun päässä. Jaakko Suomisen (2013) mukaan Suomen virallinen tilasto kertoo, että vuonna 2012 yli puolet suomalaisista käytti jotakin sosiaalisen median palvelua vähintäänkin tiedonhakuparkitukseksessa. Yle Uutisten maaliskuussa 2013 keräämien tietojen mukaan esimerkiksi Facebookilla oli 2,1 miljoonaa rekisteröitynyttä suomalaiskäyttäjää, Suomi24-keskustelupalvelulla 1,7 miljoonaa käyttäjää ja IRC-Gallerialla 451 000 käyttäjää, joista suurin osa oli nuoria. Suominen toteaa, että vaikka sosiaalisen mediaa ei itse käyttäisikään, ei siltä voi kukaan täysin välttyä. (Suominen 2013: 11.)

Mikä some eli sosiaalinen media sitten oikeastaan on? Termillä voidaan tarkoittaa eri tilanteissa eri asioita, mutta yleensä siihen liittyy kiinteästi käsitys uudenlaisesta vuorovaikutuksellisuudesta ja uusista yhteisöllisyyden muodoista. Suomisen (2013: 13) mukaan sisällön jakaminen on yksi sosiaalisen median avainsanoista, ja yleisesti sosiaalinen media onkin vakiintunut tarkoittamaan internetin käytön uutta vaihetta, jossa käyttäjän rooli on entistä aktiivisempi. Tätä voidaan kuvata myös termillä Web 2.0. Myös Haasio (2008: 156) painottaa Web 2.0:n yhteisöllistä luonnetta ja tiedon jakamisen merkitystä. Web 2.0 on verkon elinkaaren toinen vaihe, jossa tuottajakeskeisestä mallista on siirrytty sosiaalisen webin aikaan, ja palveluiden käyttäjistä on tullut myös tiedon tuottajia. Lisäksi mobiilipalveluiden in-

tegrointi osaksi perinteisiä verkkopalveluita kuuluu sosiaalisen median kehitykseen. (Haasio 2008: 159.) Käsitteitä sosiaalinen media ja Web 2.0 pidetään pitkälti päällekkäisinä ja sisäkkäisinä, vaikka niillä onkin osittain erilaiset painotukset: Web 2.0 korostaa erilaisia teknisiä ratkaisuja, joihin internetin uudet palvelut perustuvat, kun taas sosiaalinen media korostaa käsitteenä käyttäjien keskinäistä vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä, sisällön tuotantoa ja sisällön jakamista (Suominen 2013: 135).

2.4.1 Facebookin voittokulku

Monelle sosiaalinen media on yhtä kuin Facebook. Vaikka sosiaalisen median käsitteen alle mahtuu suuri joukko muitakin verkkopalveluita, suomalaiset tuntuvat rakastavan Facebookia. Suominen (2013: 21) huomauttaa, että Facebookin suosio voi heilahdella nopeastikin ja että tilalle voi tulla jokin muu palvelu. Toistaiseksi Facebook on kuitenkin pysynyt suosiossa osaksi siitä syystä, että se on pystynyt muuttumaan ja vastaamaan kilpailuun tarjoamalla jatkuvasti uusia sovelluksia ja toimintoja. Facebook-huuma alkoi todenteolla vuonna 2007. Suomessa todellinen Facebook-ryntäys tapahtui syksyllä 2007 ja lokakuun lopussa Facebookiin oli rekisteröitynyt jo yli 160 000 suomalaiskäyttäjää. Syksyn mittaan Facebook oli tavoittanut maailmalla jo 60 miljoonaa ihmistä. (Suominen 2013: 128.) Facebook nousi ensimmäisen kerran internetin suosituimmaksi sosiaalisen median palveluksi, kun se vuoden 2008 puolivälissä ohitti MySpace-palvelun (Saarikoski 2013: 146).

Keväällä 2009 Facebook saavutti miljoonan suomalaiskäyttäjän rajapyykin, ja maailmanlaajuisesti se oli paisuttanut käyttäjämääränsä jo 200 miljoonaan. Tuolloin nopeimmin kasvava käyttäjäryhmä olivat yli 35-vuotiaat (Aalto & Uusisaari 2009: 93). Mikroblogipalvelu Twitter ei ole saavuttanut Suomessa samanlaista suosiota kuin Facebook. Östmanin (2013: 191) mukaan Facebookia käyttävät ”massat”, kun puolestaan nettitrendien edelläkävijät twiittaavat. Tämä voi olla osasy siihen, että vuonna 2009 Facebookin käyttäjämäärä kasvoi kaksinkertaisella vauhdilla Twitteriin verrattuna (Östman 2013: 193). Vuonna 2009 Facebook otti käyttöön niin sanotun *tykkää*-toiminnon, jonka symboliksi tuli ylöspäin suunnattu peukalo (Östman 2013: 194). Tykkääminen tuli osittain korvaamaan jakamistoimintoa, ja se sopi myös vaihtoehdoksi sanalliselle kommentille (Turtiainen 2013: 205).

Vuodenvaihteessa 2011–2012 Facebook kuohutti käyttäjiään ilmoittamalla, että palvelussa otetaan käyttöön niin sanottu aikajana (*social timeline*), mikä tarkoitti sitä, että käyttäjän omalle sivulle linkitettyt paikkatiedot, tilapäivitykset, kuvat, videot ja muut sisällöt

näkyivät nyt aikajärjestyksessä niin pitkälle taaksepäin, kuin käyttäjä on ollut rekisteröityneenä Facebookiin. Aikajanelle oli tosin mahdollista lisätä omaan elämään liittyviä tapahtumia myös ajanjaksolle ennen kuin käyttäjä on liittynyt Facebookiin ja luoda siten ikään kuin oman elämänhistoriansa. (Suominen 2013: 242–243.) Käyttäjä saattoi ottaa aikajanan itse käyttöön, mutta loppujen lopuksi uudistus koski kaikkia facebookilaisia, joten viimeisenkin aikajananvastustajan oli lopulta annettava periksi. Aikajanelle siirtyminen aiheutti monissa käyttäjissä huolta, sillä verkossa levisi huhu, jonka mukaan suomalaisten käyttäjien yksityisviestejä olisi päätynyt julkisiksi aikajanelle. Huhu osoittautui epätodeksi, sillä viestit olivat alun perinkin olleet julkisia. (Suominen 2013: 243.) Facebookin alkuaikoina käyttäjät kirjoittelivat enemmän viestejä toistensa seinille, jolloin muutkin kuin viestin varsinainen vastaanottaja saattoivat sen nähdä.

Seuraavan suuremman askeleen Facebook otti toukokuussa 2012, kun se listautui Yhdysvaltain teknologiapörssiin. Osakkeet lähtivät kuitenkin pian laskuun ja monet uumoilivatkin Facebook-kuplan puhkeamista ja jopa koko sosiaalisen median rappioitumista. Vuonna 2012 media uutisoi yhtiön ensimmäisen osavuosikatsauksen tunnustuksesta, josta kävi ilmi, että Facebook-tileistä jopa 83 miljoonaa oli niin sanottuja kakkostilejä tai kuvitteelliselle henkilölle tai lemmikille luotuja profiileja. Kaiken kaikkiaan Facebook-tilejä oli vuoden 2012 lopussa 955 miljoonaa, joten eri käyttäjien tilejä oli joka tapauksessa huima määrä. Facebookin suosioista kertoo jotakin myös se, että alkuvuodesta 2012 sinne ladattiin päivittäin noin 250 miljoonaa kuvaa ja tykkää-nappia painettiin yhteensä 2,7 miljardia kertaa joka päivä. Miljardin Facebook-käyttäjän raja meni rikki vuonna 2013. (Suominen 2013: 248.)

2.4.2 Facebookin luonne

Facebook-palvelun luonteen määrittely oli varsinkin alkuvaiheessa hankalaa. Mediassa Facebookia tituleerattiin yhteisösivustoksi ja sosiaalisesti verkostopalveluksi tai kaveripalstaksi, eikä sen toiminnasta ja käytön syistä oltu lainkaan yksimielisiä. Toisaalta Facebook näyttäytyi tietoisena verkostoitumisen ja itsensä brändäämisen välineenä sekä yhteisöjen kokoontumispaikkana, toisaalta turhanpäiväisenä tai jopa vaarallisena virtuaalisena paljasteluympäristönä. (Suominen 2013: 129.) Yksityisen ja yleisen rajanveto onkin askarruttanut käyttäjiä taasisin väliajoin: pitääkö pomo hyväksyä kaveriksi Facebookissa ja voiko matkasuunnitelmistaan kertoa ilman, että murtovarkaat iskevät kotiin? Toisaalta ahdistusta ovat myös aiheuttaneet huoli riippuvuudesta sekä pelko kaiken kasvokkaisen kommunikaation katoamisesta.

(Turtiainen 2013: 207.)

Facebookia saatettiin alkuaikoina pitää jonkinlaisena aikuisten IRC-Galleriana, sillä palveluun liittyivät aluksi nuoret aikuiset. Vasta myöhemmin nuoremmat (alle 20-vuotiaat) ja vanhemmat ikäluokat (yli 40-vuotiaat) löysivät tiensä Facebookiin. (Suominen 2013: 132.) Monet ovat kuitenkin pyristelleet pitkään vastaan ja vannoneet, etteivät koskaan liittyisi Facebookiin. Kuitenkin monen on ollut pakko liittyä, sillä yhä suurempi osa jokapäiväisestä viestinnästä kulkee Facebookin kautta (Suominen 2013: 132). Tämä kertoo toisaalta Facebook-palvelun monipuolisuudesta mutta toisaalta valtavasta sosiaalisesta paineesta. Ulkopuoliseksi jäämisen pelko on ehkä tuonut Facebookille lisää käyttäjiä, mikä näkyy käyttäjälukujen kasvuna. Todellisuudessa moni tällainen ”pakotettu” käyttäjä ei kuitenkaan toteuta sosiaaliseen mediaan liitettyä käsitystä vuorovaikutuksellisuudesta ja sisällön tuottamisesta, vaan on käyttäjänä passiivinen, muiden ihmisten ja tapahtumien seuraaja. Tällainen käyttäjä on vastaanottaja samalla tavalla kuin tv:n katsoja tai radion kuuntelija.

Hyvällä syyllä voidaan todeta, että Facebookista on tullut koko kansan yhteinen olohuone. Sen merkitys sosiaalisen median edelläkävijänä on kiistaton, mutta jo muutaman vuoden jälkeen alkuhuumasta erilaisissa oppaissa ja mediakeskustelussa tuotiin vahvasti esiin sen asema viihteellisenä ajankuluvälineenä (Östman 2013: 168). Tähän on varmasti osaltaan vaikuttanut käyttäjien niin sanottu *haircut*-julkaiseminen. Östman (2013: 172) kuvailee haircut- eli hiustenleikkuu-julkaisemista verkkojulkaisemiseksi, joka keskittyy yksityishenkilön arkiseen elämään ja usein epäkiinnostaviin, lukijasta jopa banaaleilta vaikuttaviin yksityiskohtiin, kuten arkiaterioihin, laskun maksamiseen, perhearkeen – tai vaikkapa kampaajalla käymiseen, josta käsite on alkunsa saanutkin. Mikään ei ole niin arkista tai vähäpätöistä, ettei sitä voisi kertoa Facebookissa. Julkaisemisen kynnys toki vaihtelee paljonkin eri käyttäjien välillä. Palvelun viihteellinen leima ei ole kuitenkaan karkottanut massoja, vaan Facebookin ovat viihteellisyyden takia hylänneet lähinnä ne, jotka pelkäävät leimautuvansa ei-vakavasti-otettaviksi (Östman 2013: 184).

Kuten Suominen (2013: 21) toteaa, Facebookin suosio voi heilahdella nopeastikin. Yksi uhka Facebookille ovat nuoret ikäluokat, jotka alkavat valua muiden palveluiden piiriin. Yksi syy nuorten pakenemiseen Facebookista voi olla se, että heidän vanhempansa ja mahdollisesti isovanhempansakin ovat löytäneet tiensä sinne. Jos nuoret aikanaan siirtyivät IRC-Galleriasta Facebookiin, on todennäköistä että he ovat siellä vain kääntymässä ja jatkaa matkaansa taas uusien palveluiden pariin. Osittain tekstiviestejä ja osittain Facebookin pikakeskustelutoimintoa on tullut korvaamaan älypuheliin ladattava WhatsApp ja kuvia voi

jakaa ja kommentoida esimerkiksi Instagramissa tai Pinterestissä. Erään yhdeksäsluokkalaisten hämmästynt kysymys on tässä asiassa paljonpuhuva: ”Jaa Facebookissa? Kuka siellä nyt enää on?” Nuoria pidetään usein sosiaalisen median palveluiden edelläkävijöinä, ja kun vanhemmat ikäluokat vasta aloittelevat jonkin palvelun käyttöä, nuoret ovat siirtyneet jo uusille apajille.

2.5 Somen kieli – aiempaa tutkimusta sosiaalisen median kielestä

Sosiaalisen median tekstejä ei ole kovin paljon tutkittu suomen kielen osalta. Sen sijaan englannin kieltä on verkkoympäristössä tutkittu enemmän. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta suomalaiselle tutkimukselle, sillä puhekielen piirteet ovat luonnollisesti erilaisia eri kielissä, myös verkkoteksteissä. Seuraavaksi esittelen lyhyesti joitakin aiempia tutkimuksia, jotka käsittelevät sosiaalisen median kieltä ja eri foorumien erityispiirteitä.

Heli Ristilä (2013) on omassa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut Facebookin julkisissa ryhmissä esiintyviä yhdyssanoja, sanaliittoja ja niiden poikkeamia. Tutkimusasetelmani on siinä mielessä samansuuntainen Ristilän kanssa, että hänkin on tutkinut poikkeamien suhdetta konventionaaliseen kirjoitusasuun. Yhdyssanojen osalta tällaisia poikkeamia, eli osiinsa jakautuneita yhdyssanoja, on Ristilän mukaan 5,6 % koko yhdyssanamäärästä (7634 yhdyssanaa). Eniten norminvastaisuutta esiintyi Ristilän aineistossa yhdysmerkin käytössä. Ristilän johtopäätösten mukaan yhdyssanojen ja sanaliittojen norminvastaisia kirjoitusasuja esiintyy loppujen lopuksi melko vähän. Hän kuitenkin huomauttaa, että muiden kielenpiirteiden kuin yhdyssanojen osalta tulos voisi olla hälyttävämpi. (Ristilä 2013: 97.) Samoin kuin Ristilällä (2013: 2), tämänkin tutkielman taustaoletuksena on, että internet-tekstit ovat ennemminkin kirjoitettua puhetta kuin kirjoitettua tekstiä, tai ainakin ne lähenevät puhuttua kielimuotoa. Tässä ajatuksena on kielen jatkumoluonteisuus sekä tilanteinen ja yksilöllinen variaatio. Ristilän tutkielmassa on kielenhuollollinen näkökulma siinä mielessä, että yhdyssanojen ja sanaliittojen poikkeamia konventionaalisesta kirjoitusasusta pidetään tietyiltä osin virheinä. Tässä työssä lähtökohtana ei ole niinkään kielenhuolto tai äidinkielen opetuksen kehittäminen, vaan katsontakulma on pikemminkin deskriptiivinen.

Jouni Karppinen (2011) on omassa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut verkkokeskustelujen puhekielisyyttä. Hänenkin työssään lähtökohtana on oletus siitä, että verkkokeskustelu pyrkii jäljittelemään puhekieltä (Karppinen 2011: 5). Karppinen on tutkinut kolmen eri keskustelutyypin (IRC-keskustelun, City.fi-portaalin keskustelupalstan ja Face-

book-tilapäivitysten) puhekielisiä piirteitä ja puhekielisyyden astetta. Karppisen tutkimuksen tavoite on hyvin lähellä omaani, sillä hän selvittää, kuinka paljon ja millä tavoin arkinen verkkokeskustelu on puhekielistä. Tämän ja Karppisen tutkimuksen fokus on siis hyvin pitkälle samanlainen, kuitenkin sillä erotuksella, että Karppinen pyrkii hahmottelemaan kokonaisvaltaisempaa kuvaa verkkokeskustelujen puhekielisyydestä, kun itse keskityn vain tiettyihin yleisimpiin puhekielen piirteisiin. Karppinen on ottanut oman työnsä vertailukohdaksi Helsingin puhekielestä tehdyt tutkimukset. Lisäksi hän ryhmittelee kirjoittajia heidän kielenkäyttötapaansa mukaan. Karppisen työssä informantteja on 30, joten syväluotaavampi katsaus erilaisiin puhekielisyyksiin on perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Tässä tutkielmassa puolestaan informanttien määrä on huomattavasti suurempi (200), jolloin kovin tarkka perehtyminen yksittäisen kielenkäyttäjän puhekielisyyteen ei ole mahdollista. Karppinen tulee tutkielmassaan tulokseen, että verkkokeskustelu on paikoitellen hyvinkin puhekielistä ja aineistossa korostuvat yleissuomalaiset puhekielen piirteet. Mielenkiintoinen tulos tämän tutkielman kannalta on myös se, että IRC-keskusteluun ja keskustelupalstaan verrattuna Facebookin tilapäivitykset ovat kielellisesti vaihtelevampia. Tämä voi johtua Facebookin erilaisista käyttötarkoituksista ja käyttäjäkunnan suuremmasta määrästä. Karppisen mukaan Facebook näyttää jakautuvan kahtia: toisaalta vahvasti puhekielisiin ja toisaalta vain kevyesti puhekielisiin käyttäjiin. (Karppinen 2011.) Karppisen suhteellisen vähäinen informanttimäärä ei kuitenkaan välttämättä anna oikeutta näin jyrkkään jakoon. Osittain tämä käsillä oleva tutkielman pyrkiiikin selvittämään, löytyykö tällaiselle väitteelle perusteluja.

Emmi Hynönen tarkastelee artikkelissaan (2008: 186–189) keskustelufoorumien luonnetta. Karppisen tapaan Hynönen (2008: 187) tulee siihen tulokseen, että keskustelufoorumien kieli on yleisesti ottaen lähempänä yleiskieltä kuin chat-tyyppisen verkkojuttelun kieli. Syyksi tähän Hynönen (2008: 187) mainitsee foorumikeskustelun hidastempoisen luonteen, jolloin viestien muokkaamiselle on enemmän aikaa. Keskustelupalstakirjoittamiseen voi liittyä erilaisia sääntöjä foorumista riippuen, mutta kohteliaisuus ja yleistajuisuus kaikkien keskustelijoiden tulee hallita. Mielenkiintoista on kuitenkin se, ettei kohteliaisuus ja yleistajuisuus välttämättä ilmene yleiskielelle tuttuina periaatteina, vaan esimerkiksi neutraaliin sävyyn kirjoitettu viesti ilman hymiöitä saatetaan tulkita jopa työkeäksi. Foorumiviestien tekstilajiin kuuluvat siis olennaisena osana tunneikonien eli hymiöiden käyttö sekä erilaiset lyhenteet. Lisäksi tyypillistä on vapaamman kielimuodon käyttäminen normitetun yleiskielen rinnalla. (Hynönen 2008: 187–188.) Keskustelupalstojen kieli on siis vapaampaa kuin tiukan norminmukainen kirjoitettu kieli, mutta eroaa kuitenkin chat-kielestä, joka on reaaliaikai-

sempaa ja lähenee kasvokkaiskeskustelua. Foorumikeskustelussa, kuten myös Facebook-kirjoittelussa tai chat-keskustelussa, vuorovaikutusta täytyy kuitenkin luontevoittaa graafisten merkkien puitteissa, koska nonverbaalisen viestinnän mahdollisuutta ei ole.

Karppisen tapaan myös Kaisa Laihanen (1999) on tarkastellut omassa pro graduun IRC-keskustelujen puhekielisiä piirteitä. Hän on tehnyt keräämistään viestiketjuista laadullista analyysia, ja lisäksi hän on haastatellut kahta IRC-käyttäjää. Laihasen (1999: 72) mukaan IRC-keskustelut muistuttavat monella tavalla kasvokkaiskeskustelua, sillä keskustelu on reaaliaikaista ja siihen voi osallistua useampi henkilö samanaikaisesti. Laihanen (1999: 72) mainitsee IRC-keskustelun kielen muistuttavan puhekieltä, sillä siinä on puhutulle kielelle tyypillisiä lipsahduksia, epätäsmällisyyksiä ja murteellisuutta. Kuten Hynönenkin (2008: 187) toteaa, erilaiset visuaaliset keinot toimittavat kasvokkaiskeskustelulle tyypillisten nonverbaalisten piirteiden virkaa; esimerkiksi äänen voimakkuus, venyttäminen, tauot ja ilmeet tuodaan kirjoitettuun tekstiin typografisella vaihtelulla ja hymiöillä (Laihanen 1999: 72). IRC-keskustelun viestintä on nopeaa, mikä johtaa niin sanottuun staccato-tyyliin, jossa viestit pyrittään ilmaisemaan mahdollisimman lyhyesti. Tämä ilmenee muun muassa puhekielelle tyypillisinä pikapuhemuotoina, sovinnaisina lyhenteinä, lausetason ellipseinä sekä konnektorien ja välimerkkien pois jättämisenä. (Laihanen 1999: 73.) Laihanen (1999: 32) katsoo, että IRC-keskustelussa käytetty kieli on pääasiassa kirjoitettua puhekieltä, kun taas kirjakielin käyttö on pikemminkin tyyllillinen tehokeino ja sävyn muuttaja.

2.6 Facebook-päivitykset hybridinä

Vaikka tässä tutkimuksen pääpaino on lingvistiikassa, on Facebookin profiilipäivityksiä syytä tarkastella hieman myös niiden asiasisällön näkökulmasta, sillä muotoa ei voi täysin erottaa merkityksestä. Seija Ridell (2011) on tutkimuksessaan kartoittanut ihmisten mielipiteitä ja kokemuksia Facebookista. Ridellin (2011: 130) mukaan hyvään profiilipäivitykseen kuuluu kuusi myönteistä piirrettä: hauskuus, kuulumisista kertominen, kiinnostavuus, lyhyys, informatiivisuus ja ytimekkyys. Lisäksi profiilipäivityksen tulee nousta arjen yläpuolelle eli jokapäiväisistä ja tavallisista asioista kertominen ei kuulu hyvään päivitykseen (Ridell 2011: 130). Näistä seikoista osa on enemmän merkityksen ja osa enemmän muodon ominaisuuksia. Ridell (2011: 140–141) mainitsee, että profiilipäivityksen hyvyttä tarkasteltaessa muodon näkökulmasta esiin nousee kirjoittajan kielellinen kekseliäisyys ja taidokkuus. Kielelliset valinnat ovat siis osaltaan luomassa vaikutelmaa päivityksen kirjoittajasta – niin hyvässä kuin pahassa.

On selvää, että Facebookin profiilipäivitykset muodostavat hyvin heterogeenisen joukon tekstejä, niin muodoltaan kuin sisällöltäänkin. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 135) puhuvat erilaisten resurssien – esimerkiksi genrejen – sekoittumisesta, joka syntyy samanaikaisesti kielenkäyttötilanteen, kielenainesten ja sosiaalisen toiminnan ristiriidasta. Tällöin tekstissä ja tilanteessa ikään kuin kilpailevat useammat eri toiminnot ja päämäärät, joita kaikkia kirjoittaja koettaa toteuttaa. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 135) kutsuvat tällaista sekoitumista käsitteellä *hybridiys*. Pietikäinen ja Mäntynen mainitsevat, että hybridiyttä aiheuttaa usein jokin muutos, kuten uudenlainen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen tilanne tai toiminta, jolle ei ole olemassa vakiintuneita kielenkäyttötapoja eli normeja. Muutos voi olla hidasta, jolloin kyse saattaa olla kokonaan uuden tekstilajin eli genren synnystä, tai se voi olla nopeaa ja hetkellistä, jolloin kysymys voi olla ainutkertaisesta ja poikkeuksellisesta tilanteesta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 135–136.) Facebook-kirjoittelussa saattaa olla kyse kummastakin edellä mainitusta, sillä toisaalta jokainen kirjoitettu profiilipäivitys on ainutlaatuinen, senhetkisten fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden summa, mutta toisaalta useiden Facebook-päivitysten kielellinen samankaltaisuus voi hyvinkin olla viite täysin uuden genren synnystä. Jos viimeksi mainittu on toteutumassa, voisi ajatella, että puhekielisyys on Facebook-kirjoitusten lajityypillinen ominaisuus.

Facebook-profiilipäivitykset voisi kuitenkin tällä hetkellä luokitella kuuluvaksi sosiaalisen median teksteistä muodostuvaan genreen, joka on kokonaisuudessaan hybridi. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseisen genren edustajat, mukaan lukien kaikki Facebook-palvelussa tuotetut tekstit, ovat keskenään hyvin vaihtelevia, mikä tekee itse genrestäkin jollakin tavalla epävakaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 136). Kirjoittamisen mallia haetaan jo olemassa olevista genreistä, mikä voi näkyä esimerkiksi siten, että joku kirjoittaa Facebookiin kertomuksenkaltaisia tekstejä omasta päivästä, joku toinen kirjoittaa lyhyitä sähkömäisiä kommentteja tai sanomalehtien mielipidekirjoituksia muistuttavia tekstejä. Joku haluaa provosoida ja herättää laajempaa keskustelua kirjoituksillaan, joku taas tyytyy ilmoittamaan asiansa kuin tiedotteessa ikään. Joku saattaa myös olla innokas linkittäjä, jolloin hän ei välttämättä itse kirjoita mitään, mutta kertoo itselleen tärkeistä asioista kuvien, videoiden ja linkkien välityksellä. Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 136) mukaan hybridiyttä voi ajatella erilaisen resurssien, käytänteiden ja merkitysten risteymänä (neksuksena), jossa toisiaan leikkaavia kehii on aiempaa enemmän tai niiden järjestäytyminen on uudenlaista tai vielä vakiintumatonta. Facebook voi siis olla todellinen genresulattamo, jossa erilaiset tarpeet ja päämäärät

törmäävät. Kielellisellä tasolla tämä näkyy tekstien ja kielenkäytön kirjavuutena.

2.7 Facebook-kirjoittamisen kirjoittamattomat säännöt

Kielenkäyttö on aina paitsi kielellistä myös sosiaalista toimintaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13). Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 13) mukaan kieli ei suinkaan järjestäydy pelkästään kieliopin sääntöjen mukaan, vaan myös diskursiivisten ja sosiaalisten arvojen, normien ja sääntöjen mukaan. Kieli myös uudistuu jatkuvasti, joten aikaisempia normeja venytetään, entisiä sääntöjä unohdetaan ja syntyy uudenlaisia kielenkäyttötapoja uusia tilanteita ja tarkoituksia varten. Kieli voidaan siis nähdä monitasoisena ja joustavana resurssina, jonka asettamien rajojen ja mahdollisuuksien puitteissa kielenkäyttäjä toimii. (Mt. 13.) Tämän tutkimuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että Facebook-palvelu on konteksti, jossa sen käyttäjät käyttävät kieltä, toisin sanoen kirjoittavat ja julkaisevat tekstejään. Tekstien tuottamista kuitenkin säätelevät paitsi itse foorumi, myös yleisesti ottaen sosiaalisessa mediassa toimimisen tavat sekä käyttäjien omat ja yhteiset arvot, normit ja käsitykset. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 17–18) toteavatkin, että vaikka kielenkäyttäjällä periaatteessa on suhteellinen vapaus valita, ei kieli kuitenkaan ole täysin villi ja vapaa resurssi, vaan valintoja rajoittavat esimerkiksi viestintätilanteen – jopa koko yhteiskunnan – normit, arvot ja institutionaaliset rutiinit sekä muut kielenkäyttäjät. Ei siis ole aivan yhdentekevää, millaista kieltä Facebookissa käytämme.

Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 39) mukaan ihmisten välinen vuorovaikutus ja keskinäinen ymmärrys, siis kielenkäyttö, perustuu yhteiseen käsitykseen siitä, miten kieltä käytetään. Erilaisia tilanteita säätelevät hieman erilaiset kielenkäytön sopimukset, joita Pietikäinen ja Mäntynen nimittävät diskursiivisiksi normeiksi tai säännöiksi. Normit eivät yleensä ole tehtyjä tai kirjallisesti sovittuja, vaan pikemminkin kyse on sosiaalisen toiminnan säännönmukaisuuksista. Jotta tulisimme ymmärretyiksi, noudatamme kielenkäytössä meille ja muille tuttuja tapoja toimia. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 39.) Samoilla linjoilla ovat Heikkinen ja Mantila (2013: 76), joiden mukaan kielen perimmäisenä tehtävänä on edesauttaa toistemme ymmärtämistä. Heikkisen ja Mantilan painotus on kuitenkin Pietikäistä ja Mäntystä enemmän niissä ”kirjallisissa” ja ”tehdyissä” säännöissä, jotka ovat yleiskielen perustana. Yhtä kaikki, oli kyse sitten diskursiivisista tai kirjallisista normeista, ihminen toivoo saavansa asiansa perille – vaikka sitten elekielellä.

Säännöillä ja säännönmukaisuudella on perustavanlaatuinen tehtävä ihmisten

välisessä vuorovaikutuksessa: yhteiset normit takaavat viestinnän onnistuneisuuden. Tämä pätee erityisesti kirjoitetun kielen kohdalla (ks. esim. Heikkinen & Mantila 2013: 36), mutta myös tavallisessa arkipuheessa. Fred Karlsson (1995: 161–171) puhuu toisaalta kirjoitettuun kieleen liittyvistä *oikeakielisyysnormeista* ja toisaalta puheeseen liittyvistä *luonnollisista normeista*. Karlsson (1995: 170) mainitsee, että toisin kuin oikeakielisyysnormit, luonnolliset normit sallivat paljon vaihtelua. Facebookin profiilipäivitykset ovat kirjoitettua kieltä, mutta kielellisten piirteiden variaatio on suurempaa kuin oikeakielisyysnormit sallisivat. Asia ei siis ole mustavalkoinen. Sosiaalisen median kieli – samalla tavalla kuin puhekielikin – saattaa äkkipäätä näyttää säännöttömältä ja kaoottiselta tai vähintäänkin oikeakielisyysnormien vastaiselta. Tämä vaikutelma syntyy juuri puhekielelle tyypillisestä variaatiosta (Paunonen 1995: 183). Todellisuudessa some-kirjoittamiseenkin voi liittyä sääntöjä, ne vain ovat väljiä ja niiden perustana ei välttämättä ole preskriptiivinen kielioppi, vaan diskursiiviset normit. Facebookissa esimerkiksi variantit *meidän*, *meirän*, *meijän*, *meiän*, *mein* ovat kaikki tavallaan yhtä hyväksyttyjä muotoja, mutta esimerkiksi työmuistiossa ainoa hyväksytty muoto olisi *meidän*.

Oletan, että kieliopillisten normien noudattaminen tai noudattamatta jättäminen on osa Facebookin diskursiivista säännöstöä. Kielenkäytön norminmukaisuus tai -vastaisuus suhteessa yleiskielisyyteen liittyy ennen muuta sosiaalisiin konventoihin ja niiden häilyvyyteen Facebook-kontekstissa. Tämän tutkielman tarkoitus on kartoittaa sellaisia fonologisen tason piirteitä, jotka toistuvat Facebook-teksteissä useimmin ja joiden voi sanoa rikkovan kirjoitetun yleiskielen normeja. Tällä tavoin monenkirjavasta tekstimassasta voidaan löytää jonkinlaista säännönmukaisuutta, ehkä jopa järjestyneisyyttä (ks. esim. Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 115).

3 Aineisto

3.1 Aineiston esittely

Käsillä olevan tutkielman aineisto koostuu aidoista Facebook-profiilipäivityksistä. Olen etsinyt saadusta tekstimassasta yleisimmät äännetason puhekielisyydet ja analysoinut niitä suhteessa yleiskielisiin variantteihin sekä verrannut kahden suurimmaksi muodostuneen ikäryhmän tekstejä puhekielisten ja yleiskielisten varianttien osalta. Seuraavissa luvuissa esittelen tarkemmin aineistoni koostumusta, sen käsittelyä, vastaajia sekä aineistoon liittyviä ongelmakohtia.

3.1.1 Aineiston kerääminen sähköisellä lomakkeella

Keräsin tutkimukseni aineiston sähköisellä e-lomakkeella lokakuussa 2014. Lomakkeen pohja on Tampereen yliopiston tarjoama ja valvoma, ja sitä voivat käyttää henkilöt, joilla on Tampereen yliopiston peruspalvelutunnus. Laadin useampia lomakevaihtoehtoja, joita testasin itse ja testautin muutamalla tuttavallani. Testaus- ja muokkausprosessin kautta päädyin lomakevaihtoehtoon, jolla tein pienimuotoisen pilottikokeilun. Poimin omalta Facebook-kaverilistaltani joka kymmenennen henkilön ja pyysin heitä vastaamaan lomakkeeni pilottiversioon. Jaoin pilottilomakkeen 26 henkilölle, ja heistä 11 vastasi kyselyyni. Pilottilomake osoittautui tässä vaiheessa toimivaksi, joten sitä ei ollut tarpeen muokata.

Tein omalle Facebook-sivulleni päivityksen, jossa pyysin osallistujia gradututkimukseeni ja johon liitin linkin sähköiseen lomakkeeseen (ks. lomake, LIITE 1). Lomakkeessa kysyin vastaajan taustatietoja (ikäryhmä, sukupuoli sekä nykyinen ammatti tai opiskeluala) ja pyysin liittämään kolme tuoreinta Facebook-profiilipäivitystä niille varattuihin tekstikenttiin. Vaikka profiilipäivitysten tuoreudella ei sinänsä ollut merkitystä, pyrin sillä estämään sen, ettei vastaaja alkaisi valikoida päivityksistään sellaisia tekstejä, joiden arvelee soveltuvan tähän kyselyyn. Lomakkeen nimi ja saateteksti antaa viitteitä siitä, että tarkoitus on kartoittaa Facebookin profiilipäivityksiä tekstilajina. Tällä tavalla paljastin, että kysymyksessä on profiilipäivitysten kieleen liittyvä tutkimus, mutta tarkempi kiinnostuksenkohde eli äännekirjaintason poikkeamat eivät tulleet vastaajien tietoon. Tämä oli tärkeää, jotta vastaajille ei olisi tullut kiusausta muokata omia tekstejään.

Laittaessani lomakkeen liikkeelle esitin myös toiveen, että lomaketta jaettaisiin

eteenpäin, sillä tarkoitus oli saada vastaajia myös oman kaverilistani ulkopuolelta. Lomaketta ja siihen liittyvää saatetekstiä jaettiin kiitettävästi, ja vastauksia alkoi tulla heti. Vastaukset tallentuivat automaattisesti e-lomakkeen omaan tulostaulukkoon. Katkaisin kyselyn siinä vaiheessa, kun 189 henkilöä oli vastannut lomakkeeseen. Siihen mennessä lomake oli ollut avoinna 21 tuntia. Katkaisin kyselyn tuossa vaiheessa, koska silloin tarvittava vastaajamäärä oli täyttynyt, kun otin huomioon myös pilottivastaajat. Vastaajia tuli siis yhteensä 200, joten profiilipäivityksiä kertyi yhteensä 600 kappaletta.

3.1.2 Aineiston käsittely

Käsittelin aineistoa järjestelemällä tekstiä taulukoihin ja poimimalla tietokoneavusteisesti teksteistä kaikki äänteelliset normipoikkeamat. Vastaajien taustamuuttujat kulkivat koko ajan mukana taulukoissa. Seuraavassa vaiheessa ryhmittelin kaikki äänne-kirjaintason puhekielisyydet 16:een eri kategoriaan. Kategorioiden pohjana käytin jo aiemmin mainitsemiani Tiittulan ja Nuolijärven (2013: 41) esittelemiä puhekielen piirteitä, joita kuitenkin hieman mukailin. Lisäksi huomioin Mielikäisen (2009: 18–19) esittelemistä pikapuhemuodoista edellä mainitsemiani lyhentymämuodot. Laskin kuhunkin kategoriaan sijoitettujen sanojen määrän ja koodasin erikseen sellaiset sanat, joissa on kaksi tai useampi äänteellinen poikkeama.

Ryhmittelyn ja määrien laskemisen jälkeen otin tarkempaan käsittelyyn kolme määrällisesti suurinta puhekielisyyssryhmää. Poimin aineistostani yleisimpien ryhmien yleiskieliset variantit eli toisin sanoen sellaiset sanat, joissa kyseinen äännepoikkeama olisi mahdollinen, mutta kirjoittaja on päätenyt käyttämään yleiskielen mukaista muotoa. Vertailin käytettyjen norminmukaisten ja norminvastaisten muotojen määriä. Tämä osuus tutkielmastani on paljolti kvantitatiivista analyysia, mutta pyrin prosenttiosuuksien esittelyn lisäksi myös avaamaan laadullisempaa näkökulmaa saamiini tuloksiin.

3.1.3 Vastaajat: sukupuoli, koulutus ja ikäryhmä

Lomakekyselyyni vastasi yhteensä 200 ihmistä. Heistä naisia on peräti 158 eli 79 % kaikista vastaajista. Tämä tarkoittaa sitä, että puhekielisyyksiä analysoitaessa sukupuolten välisiä eroja ei voi täysin verrata, sillä miesten osuudeksi jää ainoastaan 18,5 %. Sukupuolen ”muu” raskitti 2,5 % vastaajista. Tutkielman aineisto on siis selkeästi naisvoittoinen, mikä voi selittyä monellakin syyllä. Lomake oli avoinna kaikille mutta vain tietyn ajan, joten on pitkälti sattuu-

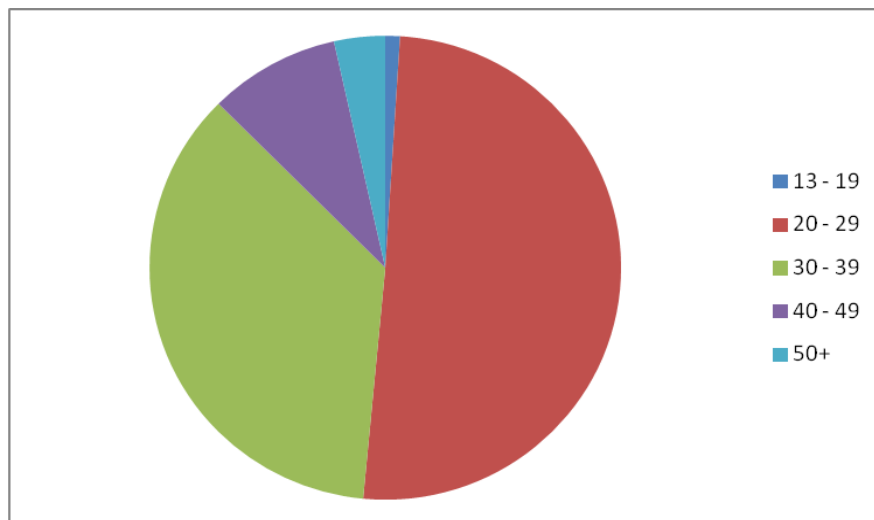
masta kiinni, ketkä ehtivät tai halusivat vastata kyselyyn. Omista Facebook-kavereistani suurin osa on naisia, mutta lomaketta jaettiin myös eteenpäin, joten uskon, että sukupuolijakauma olisi voinut yhtä hyvin olla tasapainoisempikin.

Naisvoittoisuus näkyy myös ammatti- ja koulutusaloissa. Huomattavan moni vastaajista työskentelee tai opiskelee naisvaltaisilla aloilla (humanistinen- ja kasvatusala). Muutoinkin kysely houkutteli erityisesti kielen parissa työskenteleviä (opettajat, tutkijat, kieliä opiskelevat), mikä varmasti osaltaan vaikuttaa puhekielisyyksien suhteellisen niukkaan määrään (1,8 %), kun odotukseni oli, että äänteellistä puhekielisyyttä esiintyisi enemmänkin. Uskon, että kielen parissa työskentelevät mahdollisesti tarkkailevat enemmän ja kriittisemmin omaa kielenkäyttöään, mikä vaikuttaa puhekielisyyksien esiintymiseen. Aineiston analysointia hankaloittaa toisaalta epäsuhta sukupuolijakauma sekä toisaalta se, että vastaajat ovat todennäköisesti keskivertoa tietoisempia kieleen liittyvistä asioista. Tästä syystä jätän sukupuoleen ja ammattiin liittyvän aineiston analyysin vähälle.

Jopa neljä vastaajaa viidestä (81 %) on luokitukseni mukaan suorittanut tai parhaillaan suorittamassa korkeakoulututkintoa. Käytän korkeakouluasteesta nimitystä kolmas aste, joka kattaa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopinnot. 8,5 %:lla vastaajista on toisen asteen koulutus tai he työskentelevät toisen asteen koulutusta vaativassa ammatissa. Vastaajista 7,5 % on puolestaan sellaisia, joiden antama ammatti- tai opiskeluala voi viitata joko toisen tai kolmannen asteen koulutukseen. Tällaisia ovat aineistossani muun muassa yrittäjä, opiskelija, sihteeri ja konsultti. Täysin epäselväksi ammattinsa tai koulutuksensa puolesta jää 3 % vastaajista. Tällaisilla henkilöillä saattaa olla minkä tahansa asteen koulutus (perusaste, toinen aste, kolmas aste) tai ei koulutusta lainkaan. Tähän ryhmään sijoittui käytännössä kaksi eri nimikettä: työtön ja myyjä. Toki muidenkin ammattinimikkeiden kohdalla on mahdollista, että henkilöllä ei ole varsinaista koulutusta työhönsä. Ammattien ja koulutusalojen asteen määrittämisessä käytin apuna pääasiassa työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämää ammattinettisivustoa, jolta löytyy monipuolisesti tietoa erilaisista ammateista ja aloista (SV1: <http://www.ammattinetti.fi/>, haettu 6.11.2014).

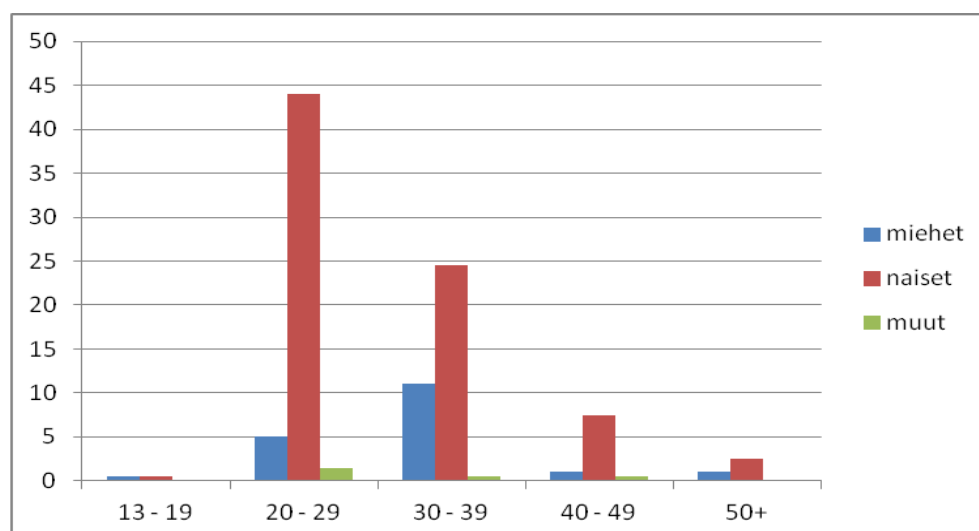
Kyselyyn vastaajista suurin osa sijoittui ikäryhmään 20–29-vuotiaat. Heitä on yhteensä 101 eli 50,5 %. Näiden lukujen valossa näyttää siltä, että Facebook on edelleen nuorten aikuisten suosiossa (ks. Suominen 2013: 132). Toisaalta luvussa saattaa näkyä oman kaiveripiirini ikähaarukka sekä erityisesti opiskelijoiden kiinnostus tutkielmani aihetta kohtaan. Toiseksi suurin ikäryhmä on 30–39-vuotiaat, joita on 72 eli 36 % vastaajista. Seuraavaksi eniten vastaajia on 40–49-vuotiaiden ryhmässä: 18 vastaajaa eli 9 %. Pienimmiksi ikäryhmiksi

jäivät yli 50-vuotiaat (3,5 %) ja 13–19-vuotiaat (1 %). Kuviossa 1 on havainnollistettu vastaajien ikäryhmittäistä jakautumista.

Kuvio 1: Vastaajien osuudet ikäryhmittäin.

Koko aineistossa nuorimman ikäryhmän vastaajia on vain kaksi, ja heistä toinen on nainen ja toinen mies. Kummankin edustus on siis 0,5 %. Koko aineistoon nähden 20–29-vuotiaita miehiä on puolestaan 5 %, naisia 44 % ja muita 1,5 %. 30–39-vuotiaita miehiä on 11 %, naisia 24,5 % ja muita 0,5 %. 40–49-vuotiaita miehiä kaikista vastaajista on 1 %, naisia 7,5 % ja muita 0,5 %. Yli 50-vuotiaita miehiä on 1 % ja naisia 2,5 %. Kuviossa 2 on kuvattuna vastaajien jakautuminen sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Kuvio 2: Vastaajien määrä prosenttiosuuksina sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Kuviosta 2 käy ilmi, että eniten kyselyyn vastasivat 20–29-vuotiaat naiset. Mielenkiintoista on se, että yli 30-vuotiaat miehet vastasivat kyselyyn innokkaammin kuin alle 30-vuotiaat miehet. Miesvastaajista 70 % on yli 30-vuotiaita ja 30 % alle 30-vuotiaita. Naisten vastausinnostus putoaa 20–29-vuotiaiden ikäryhmästä seuraaviin ryhmiin mentäessä.

Yksi tämän tutkimuksen mielenkiinnonkohteista on Facebook-kirjoituksissa ilmenevien puheenomaisten piirteiden suhde vastaajien ikään. Tässä taustalla on ajatus kielen muutoksesta, ja nuoria kielenkäyttäjiä pidetään usein tämän muutoksen edelläkävijöinä. Esimerkiksi Sara Routarinne ja Tuula Uusi-Hallila (2008: 29–36) hahmottelevat nuorten kielenkäyttötapoja ja puhekielelle tyypillisiä piirteitä, vaikkakin huomauttavat, ettei nuorten puhekieli ole yksi yhtenäinen kielimuoto. Kyselyni vastaajista vain kaksi sijoittui ikäryhmään 13–19-vuotiaat, mutta sitäkin merkittävämpi on seuraava ikäryhmä, 20–29-vuotiaat. Tähän ryhmään kuuluvia voi luonnehtia myös nuoriksi tai nuoriksi aikuisiksi, eikä ole syytä olettaa, että kielenkäytön innovatiivisuus loppuisi heti, kun henkilö täyttää 20 vuotta.

Arja Kuula (2006: 149) mainitsee, että alaikäisiä koskevassa tutkimuksessa on lähtökohtana perusperiaate, jonka mukaan lapsen omaa mielipidettä on kuultava, kun hän on täyttänyt 12 vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että 12-vuotiaalla lapsella on oikeus tehdä itsenäinen päätös tutkimukseen osallistumisesta, ilman huoltajien alustavaa lupaa (Kuula 2006: 149). Tässä tutkielmassa vastaajien alaikäraja on 13 vuotta, sillä Facebook-palvelu määrittelee sen alaikärajaksi oman käyttäjätilin luomiselle:

”Facebook edellyttää, että kaikkien käyttäjätilien haltijoiden on oltava vähintään 13-vuotiaita. (Joillakin lainkäyttöalueilla ikäraja saattaa olla korkeampikin.) Käyttäjätilin luominen vääriä tietoja käyttäen on käyttöehtojemme vastaista. Tämä koskee myös tilejä, jotka on rekisteröity alle 13-vuotiaan lapsen puolesta.”

(SV2: <https://www.facebook.com/help/157793540954833>, haettu 11.9.2014.)

Aineistonkeruutekniikan takia en kuitenkaan pysty todentamaan, että jokainen lomakkeeseen vastannut on vähintään 13-vuotias, sillä periaatteessa kuka tahansa voi ilmoittaa ikänsä väärin. Olisi kuitenkin ollut eettisesti kyseenalaista asettaa lomakkeen nuorimman ikäryhmän alarajaksi alle 13 vuotta, koska tutkielma liittyy niin kiinteästi Facebook-palveluun.

3.2 Ongelmakohtia

Aineistonkeruutapana sähköinen lomake on siinä mielessä ongelmallinen, että vastaaja ei välttämättä ole täysin rehellinen vastauksissaan. Tämä ei toki ole pelkästään sähköisen lomakkeen pulma, vaan koskee muitakin kyselytutkimuksia ja ylipäänsä tutkimuksia, joihin informantti itse vastaa. Kuula (2006: 170) mainitseekin, että nimi, ikä, sukupuoli, ammatti, sosiaalinen rooli ja mielipiteet ovat internetissä muunneltavia elementtejä. Esimerkiksi ammatinimikkeen muokkaaminen tai jopa vääristely voivat liittyä sosiaalisen statuksen kohentamiseen. Aallon ja Uusisaaren (2009: 93) mukaan Facebookin käyttö perustuu yleensä oikeaan identiteettiin ja olemassa oleviin sosiaalisiin kontakteihin. Kuten aiemmin on mainittu, Facebook-tilin luominen onnistuu myös täysin kuvitteelliselle henkilölle tai esimerkiksi lemmikille (Suominen 2013: 248). Toisaalta tällainen toiminta on Facebookin käyttöehtojen vastaista, ja Facebook aika ajoin myös poistaa tällaisia kuvitteellisten henkilöiden tilejä (SV3: <https://www.facebook.com/legal/terms>). Tässä valossa käyttämäni aineistonkeruumenetelmä on epävarma. Tietojen ja mahdollisesti myös tekstinäytteiden muokkaaminen ja vääristely lisäävät tutkielmani epäluotettavuutta, mutta kuten todettua, valheellisesti vastaaminen on riski missä tahansa tutkimuksessa. En voi siis täydellä varmuudella sanoa, ovatko vastaajien antamat tiedot paikkansa pitäviä. Uskon kuitenkin, että vastaajajoukon ollessa suuri mahdolliset yksittäiset muokkaukset tai taustatietojen vääristelyt eivät kovin paljon horjuta lopullisia tuloksia.

Ongelmakohdaksi tutkielmassani muodostuu myös tulosten yleistettävyyys: naisten ylivoimainen osuus, vastaajien suhteellisen korkea koulutustaso sekä tietyn ikäryhmän painottuminen heikentävät tulosten yleistettävyyttä koko Facebook-käyttäjäkuntaa edustavana otoksena. Toisaalta nämä seikat kertovat jo sinällään jotakin siitä, ketkä tällaisiin lomakekyselyihin vastaavat. Tässä tutkimuksessa pääpaino on kuitenkin kielessä ja tarkemmin sanoen se yhdellä tasolla, joten luotan siihen, että vastaajan sukupuolella tai koulutustaustalla ei ole niin suurta painoarvoa, etteivätkö tulokset antaisi riittävää informaatiota Facebook-päivitysten puhekielisyydestä. Lopulta merkityksellisempää on kuitenkin jokaisen yksilön kielellinen variaatio, joka puolestaan on osa laajempaa vaihtelua ja mahdollista muutosta.

Ongelmalliseksi seikaksi osoittautui myös vastaajien koulutustason määrittäminen ammatti- tai koulutusalan perusteella. Kuten edellä mainitsin, turvauduin koulutusasteen määrittämisessä työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämää internetsivustoa. Ongelma olisi ollut ratkaistavissa siten, että olisin ammatin tai opiskelualan lisäksi kysynyt vastaajan korkeinta koulutusastetta. Pilottilomakkeeseen vastanneiden perusteella kyseistä ongelmaa ei kuiten-

kaan syntynyt, ja se kävi ilmi vasta varsinaisten vastaajien kohdalla. Koulutustausta on kuitenkin valitsemistani taustamuuttujista lopulta vähäisimmän kiinnostuksen kohteena.

Tutkimusaineistoon liittyvänä haasteena voi nähdä myös sen, että saadut profiilipäivitykset ovat irrallisia kontekstistaan. Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 157) mukaan autenttista aineistoa ei oikeastaan ole olemassakaan, sillä vuorovaikutus virtaa aina eteenpäin ja jokaisessa tilanteessa on enemmän tasoja ja konteksteja kuin aineiston kautta voidaan tavoittaa. Profiilipäivitysten takana olevaa kontekstia on mahdotonta saada selville ja vangita sellaisenaan. Toisin sanoen ne seikat, jotka ovat vaikuttaneet puhekielisten ilmausten valintaan, ovat vain osittain luettavissa itse profiilipäivityksestä. Monen päivityksen yhteyteen liittyy esimerkiksi jokin kuva tai linkki, johon sanallinen ilmaus viittaa, mutta jota ei tässä yhteydessä ole mahdollista ottaa huomioon. Lisäksi on huomattava, että konteksti on myös aina jossakin määrin tutkijan rakennelma siitä, miten hän näkee tietynlaisen kielenkäytön ja sitä ympäröivät asiat (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 37.) Muun muassa näistä syistä en tässä tutkimuksessa analysoi kontekstiin liittyviä asioita kuin siinä määrin, millainen tekstikonteksti puhekielisiä ilmauksia ympäröi.

4 Aineiston analyysi ja tulokset

4.1 Millaisia äänne-kirjaintason puhekielisyyksiä esiintyi?

Profiilipäivityksiä on yhteensä 600, ja niiden yhteenlaskettu sanamäärä on 14 630. Tässä määrässä on tosin myös hymiöt ja muut merkit, joten todellinen sanamäärä on vähäisempi. Tästä sana- ja merkkimäärästä äännetason puhekielisyyksiä on 271 sanassa, jolloin äänteellisesti puhekielisten sanojen osuus on 1,8 %. Kun ottaa huomioon, että todellinen sanamäärä on pienempi, puhekielisyyksien osuus nousee hieman, mutta ei merkittävästi. Puhekielisiä äännepiirteitä on kuitenkin kaiken kaikkiaan 292, sillä 21 sanassa on kahteen eri kategoriaan kuuluvia äännepoikkeamia.

Puhekielisyyuskategorioita on 16 ja ne ovat: *i*:n loppuheitto, muun vokaalin loppuheitto, *n*:n loppuheitto, muun konsonantin loppuheitto, NUT-partisiipin *t*:n loppuheitto, painottoman tavun *i*:n heittyminen, muun äänteen sisäheitto, lyhentymämuodot, *ts*-vaihtelu, yleiskielen *d*:n vastineet, vokaaliyhtymän assimilaatio, *kO > ks* -muutos, äänteen vaihto, konsonantin assimilaatio, rajageminaatio sekä ryhmä ”muut”, joka käsittää muun muassa aluemurteellisuuksia (esim. *vienttää* ja *olthiin*). Koska vastaajien asuin- tai syntymäpaikkaa ei lomakkeessa kysytty, ei ole kuitenkaan syytä suoralta kädeltä olettaa, että esimerkiksi *h*:llisten muotojen käyttäjä olisi kotoisin Pohjois-Suomesta. Kyse voi ennemminkin olla niin sanotusta sosiaalisesta murteesta, jonka avulla kielenkäyttäjät rakentaa tietoisesti erilaisia identiteettejä eri tilanteiden tarpeisiin (ks. esim. Mantila 2008: 64).

Puhekielisyyksien jakaminen 16 kategoriaan ei varmastikaan ole aukoton, mutta palvelee tämän tutkimuksen tarpeita ja rajausta. Edellä mainittuihin puhekielisyyuskategorioihin kuuluvia ilmauksia on tuottanut sata vastaajaa. Toisin sanoen puolella vastaajista on teksteissään jokin äänteellisesti poikkeava ilmaus. Toisaalta tarkastelun ulkopuolelle jää paljon sellaisia vastaajia, joilla on profiilipäivityksissään muita kuin edellä esittelemiini kategorioihin kuuluvia puhekielisyyksiä. Analyysin ulkopuolelle jää esimerkiksi paljon niin sanottuja pikapuhemuotoja, kuten persoonapronominit *mä* ja *sä* sekä *oon*-, *meen*-, *tuun*-tyyppiset verbit. Toisella tavalla rajauksella ja ryhmittelyllä tulokset muodostuisivat luonnollisesti hieman toisennäköisiksi.

4.2 Kolme yleisintä äänne-kirjaintason puhekielisyyttä

Tutkimusaineistossa kolmen frekventimmän äänteellisen puhekielisyyden kärkeen nousivat edellä esitellyistä ryhmistä *i:n* loppuheitto (70 esiintymää), vokaaliyhtymän assimilaatio (46 esiintymää) sekä lyhentymämuodot (36 esiintymää). Kuten aiemmin totesin, joissakin sanoissa on useampikin äänteellinen poikkeama. Liitteestä 2 on nähtävissä muodostamani puhekielisyysskategoriat ja äänne-kirjaintason puhekielisyyksien jakautuminen niihin. Sanat, jotka lukeutuvat useampaan kuin yhteen kategoriaan, on korostettu. Samassa liitteessä on myös kolmen yleisimmän puhekielisyysskategorian sisällä olevat muotoryhmät. Seuraavissa luvuissa analysoin tarkemmin kolmen suuritaajuisimman kategorian muotoryhmittäistä jakautumista sekä kunkin muotoryhmän puhekielisyyksien suhdetta vastaaviin yleiskielisiin variantteihin. Lisäksi tarkastelen yleisimpiä äänne-kirjaintason puhekielisyyksiä kahden suurimman ikäryhmän osalta.

4.3 *i:n* loppuheitto

Aineistossa ylivoimaisesti yleisimmäksi äänne-kirjaintason puhekielisyydeksi osoittautui *i:n* loppuheitto, jota esiintyy yhteensä 70 sanassa. ISK:ssa (§ 37) mainitaan, että *i:n* loppuheittoa esiintyy puhutussa kielessä etenkin taivutuspäätteissä. ISK:ssa (§ 37) mainitaan *i:n* loppuheiton muotoryhmiksi muun muassa supistumaverbien 3. persoonan imperfektimuodot (*meinas, korjas*), 3. persoonan konditionaalimuodot (*olis, näyttäis*), 2. persoonan possessiivisuffiksit (*kissas, tuolis*), translatiivi (*hyväks, jatkoiks*) sekä *si*-loppuiset lukusanat (*kuus, kaks*). Myös Nuolijärven ja Sorjosen (2005: 97) mukaan supistumaverbien *i:n* loppuheitto on tyypillistä puhutussa kielessä lähes koko maassa. Muissa muotoryhmissä sen levikki on suppeampi. ISK:ssa (§ 37) mainitaan sananloppuisen *i:n* kadon olevan yleinen puhutussa kielessä nimenomaan *s:n* jäljessä. Osmo Nikkilä (1994) on tutkinut *i:n* loppuheiton historiaa, ja hän mainitsee edellisten ohella *i:n* loppuheiton muotoryhmiksi yksikön nominatiivimuodot (*pien, suuremp*), 1. persoonan possessiivisuffiksit (*sulhon, isän*), verbien yksikön 3. persoonan preezensmuodot (*juop, antaap*) sekä jotkin partikkelimuodot (*pait, vait*).

Leena Savonen (1979) on tutkinut *i:n* loppuheittoa Helsingin puhekielessä. Savonen on tutkimuksessaan jakanut *i:n* loppuheiton kuuteen muotoryhmään: yksikön nominatiivi, translatiivi, imperfektin yksikön 3. persoona, konditionaalin yksikön 3. persoona, partikkelit sekä yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan possessiivisuffiksi. Savonen (1979: 67)

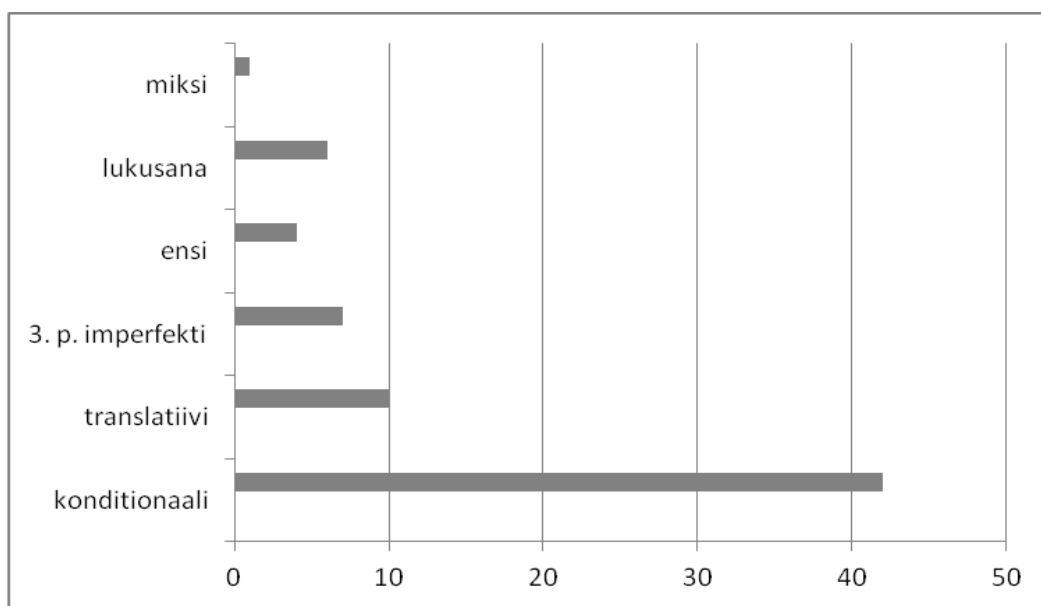
mainitsee, että yksikön nominatiivimuodoissa *i:n* loppuheittoa esiintyy käytännössä vain *si-*loppuisissa sanoissa, muissa äänneympäristöissä loppu-*i:n* kato on harvinaisempaa. Tässä tutkimusaineistossa *i:n* loppuheittoa esiintyy nominatiivimuodoissa ainoastaan lukusanoissa sekä taipumattomassa *ensi*-adjektiivissa, joten laajemmasta yksikön nominatiiviryhmästä ei voida puhua. Veli-Pekka Henttonen (1981) on puolestaan tutkinut *i:n* loppuheittoa Tampereen puhekielestä. Henttonen jakaa loppuheittotapaukset samoihin muotoryhmiin kuin Savonen. Sekä Henttosella että Savosella 3. persoonan imperfektimuotojen suurin alaryhmä on supistumaverbit. Samoin kuin nominatiivissa myös imperfektin yksikön 3. persoonassa loppuheittoa esiintyy harvaa poikkeusta lukuun ottamatta *s:n* jäljessä (Savonen 1979: 97). Henttonen (1981: 79) mainitsee, että murteessa *sanoi*-tyyppisten imperfektien painottoman tavun diftongin jälkikomponentti on aina kadonnut. Sen sijaan *i:n* säilyminen kielii mahdollisesti pyrkimyksestä muodolliseen ilmaisuun (Henttonen 1981: 79). Tässä tutkimusaineistossa on yksi 3. persoonan loppuheittoinen imperfekti, joka ei ole supistumaverbi (*onnistu*).

4.3.1 *i:n* loppuheiton toteutuneet muotoryhmät

Olen jakanut aineistossani esiintyvät *i:n* loppuheittotapaukset kuuteen muotoryhmään: konditionaali, translatiivi, verbin 3. persoonan imperfekti, lukusanat, kysymyssana *miksi* ja taipumaton adjektiivi *ensi*. Aineistossa loppuheittoisista 3. persoonan imperfektimuodoista kuusi on supistumaverbejä (*tykkäs, meinas, levis, rupes, korjas, meinas*) ja yksi muu (*onnistu*). Translatiivimuodoiksi olen tässä laskenut kaikki muodot, joissa on *-ksi*-päätte. Monet translatiiviksi luokitellut muodot ovat leksikaalistuneita adverbejä (esim. *onneksi, vaihteeksi, viimeksi*). En ole kuitenkaan tässä työssä tehnyt eroa siinä, kuuluuko *-ksi*-loppuinen sana nimeniin vai adverbeihin.

Ylivoimaisesti suurin muotoryhmä *i:n* loppuheittotapauksista on konditionaalin *-isi*-tunnuksen jälkimmäisen *i:n* heittyminen. Tällaisia konditionaali-ilmauksia on aineistossa kaikkiaan 42, kun mukaan lasketaan myös tapaukset, joissa konditionaalin tunnuksen jälkimmäinen *i* on heittynyt ennen liitepartikkelia (*osaisko, pitäiskö, olispa*). Liitepartikkelitapauksia on 11 ja liitepartikkelittomia 31. Lisäksi kahden vastaajan konditionaalimuodosta on kadonnut myös *-isi*-tunnuksen ensimmäinen *i* (*pitäs, sanottas*). Toiseksi eniten *i:n* loppuheittoa on translatiivimuodoissa (10 esiintymää). Verbin 3. persoonan imperfektissä *i:n* loppuheitto on toteutunut seitsemässä sanassa ja lukusanoissa puolestaan kuudessa sanassa. Taipumattoman adjektiivin *ensi* loppi-*i* on heittynyt neljässä tapauksessa, ja kysymyssana *miksi*

esiintyy muodossa *miks* yhden kerran. Konditionaaliin verrattuna muut muotoryhmät näyttäytyvät siis melko marginaalisina. Aineistossa ei esiinny *i:n* loppuheittoa ISK:ssa (§ 37) mainitussa 2. persoonan possessiivisuffiksissa, eikä myöskään Nikkilän (1994) mainitsemassa yksikön nominatiivimuodoissa, 1. persoonan possessiivisuffiksissa, verbien yksikön 3. persoonan preesensmuodoissa tai partikkeleissa. Aineistoa analysoidessani huomion kuitenkin myös nämä mainitut ryhmät siitä näkökulmasta, että näihin ryhmiin kuuluvia sanoja on jonkin verran yleiskielisissä muodoissa. Kuviossa 3 on esitetty *i:n* loppuheittoisten tapausten muotoryhmittäinen jakautuminen.

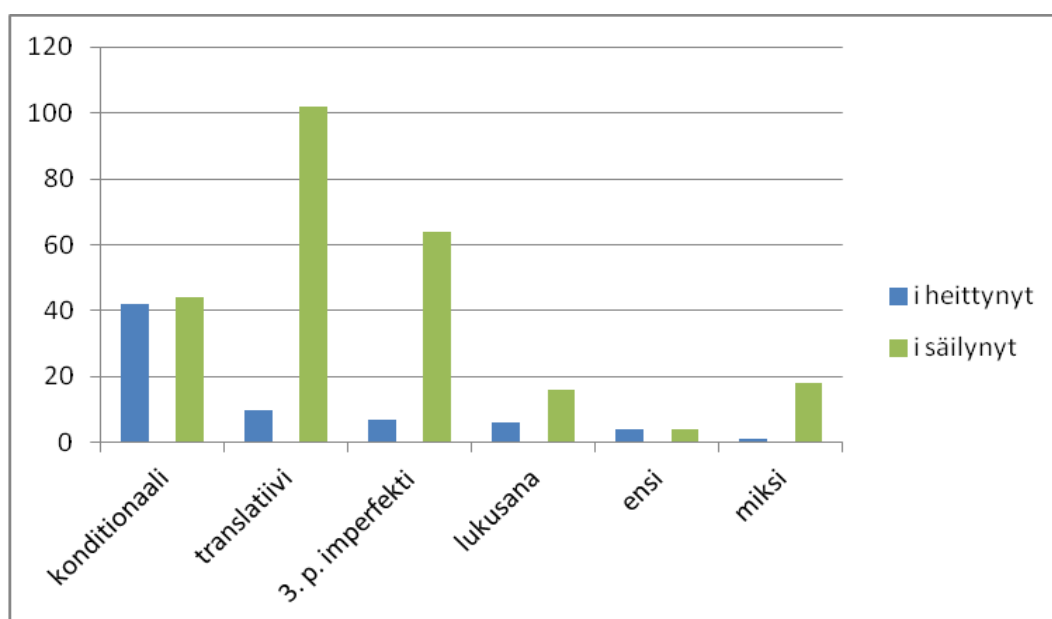
Kuvio 3: *i:n* loppuheittoisten tapausten jakautuminen eri muotoryhmiin.

4.3.2 *i:n* loppuheitto ja yleiskieliset variantit

i:n loppuheittotapauksia on yhteensä 46 vastaajan profiilipäivityksissä. Sanoja, joissa on *i:n* loppuheitto, on aineistossa siis 70. Sanoja, joissa *i:n* loppuheittoa ei ole mutta se olisi mahdollinen, on yhteensä 257. Näihin ryhmiin siis lukeutuu muitakin muotoryhmiä kuin edellä esittelemani toteutuneet *i:n* loppuheittoryhmät. Kun loppuheittomuotoryhmiä verrataan ainoastaan toteutuneiden muotoryhmien tapauksiin, yleiskielisiä variantteja on 248. Toisin sanoen aineistossa on yhdeksän sellaista heittymätöntä sanaa, jotka eivät kuulu yllä mainittuihin toteutuneisiin muotoryhmiin. Näistä sanoista seitsemän on *si*-loppuisia nomineja (*vuosi* (4), *uusi* (2), *kuukausi*) ja kaksi 2. persoonan possessiivisuffiksia (*elämäsi*, *omas*). Edellä mainituista

yleiskielisistä nomineista *vuosi* ja *uusi* ovat Lappalaisen (2004: 61) mukaan nominatiivimuotoisina sellaisia, jotka varioivat puheessa loppuheittoisina ja heittymätöminä. Kaiken kaikkiaan *i*:llisiä muotoja on merkittävästi enemmän kuin tapauksia, joissa loppu-*i* olisi kadonnut (257 : 70). Yleiskieliset variantit on poimittu aineistosta tekstinkäsittelyohjelman hakutoiminnoilla.

Aineisto osoittaa, että vastaajat ovat melko stabiileja loppu-*i*:n käytön suhteen: he joko systemaattisesti merkitsevät loppu-*i*:n tai jättävät sen merkitsemättä. 200 vastaajasta vain 17 käyttää päivityksissään sekä *i*:llisiä että *i*:ttömiä muotoja. Näistä 17 vastaajasta 15:llä loppuheitolliset muodot ovat yksinomaan konditionaalimuotoja. Vain kahdella on lisäksi muiden muotoryhmien *i*:n loppuheittoa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos vastaaja käyttää sekä heittyneitä että heittymättömiä muotoja, heittyneet muodot ovat nimenomaan konditionaalimuotoja. Kuviossa 4 on esitetty *i*:n loppuheittoisten ja heittymättömien sanojen määrät muotoryhmittäin.

Kuvio 4: Heittyneen loppu-*i*:n ja säilyneen loppu-*i*:n määrät muotoryhmittäin.

Loppuheitollisia konditionaalimuotoja on aineistossa yhteensä 42 ja konditionaalimuotoja, joissa loppu-*i* on säilynyt, on puolestaan 44. Heittymättömiä konditionaalimuotoja on aineistossa siis vain kaksi enemmän kuin heittyneitä muotoja, mikä kertoo konditionaalintunnuksen jälkimmäisen *i*-komponentin horjuvasta asemasta. Tämä konditionaalintunnuksen *i*:n heit-

tyminen näyttäisi olevan Paunosen (1995: 184) mainitsemassa nopeassa etenemisvaiheessa, sillä variaatio heittyneiden ja heittymättömien muotojen välillä on merkittävä. Vastaajia, jotka käyttävät konditionaalista vain loppuheittoisia muotoja, on 28. Heistä naisia on 22 ja miehiä 6. Vastaajia, joiden teksteissä esiintyy ainoastaan heittymättömiä konditionaalimuotoja, on myös 28. Tämä tarkoittaa, että yhtä moni kirjoittaja systemaattisesti joko merkitsee konditionaalin *i:n* tai jättää sen merkitsemättä. Kolme vastaajaa käyttää kuitenkin sekä heittynyttä että heittymätöntä konditionaalimuotoa. Näillä vastaajilla heittynyt ja heittymätön muoto ovat eri päivityksissä.

100N20–29: 1) *Huomenna lukiolaisten kanssa **pitäis** käsitellä sitä, mikä on hauskaa ja miksi, lol.*

2) *Muistetaanhan puolustaa sitä, jota kohdellaan väärin, vaikka se **tuntuisi** vaikealta.*

155N30–39: 1) *Mitä muuta **voisi** enää toivoa?*

2) *Koti **pitäis** siivota. Tai sit **vois** ottaa kirjan ja lasillisen juotavaa ja vajota sohvalle.*

178N20–29: 1) *Samillaki **näyttäis** olevan 159 täyskaimaa :0*

2) *– – mutta en ole asunut tarpeeksi kauan vielä Muumilaaksossa, että unenlahjat **kantaisi** sinne yksikätisyyden loppuun asti.*

Vastaajat, joiden kaikki käyttämänsä konditionaalimuodot ovat yleiskielisiä, eivät jätä merkitsemättä loppu-*i:tä* myöskään missään muussa muotoryhmässä. Toisin sanoen, jos *i* on säilynyt vastaajan käyttämissä konditionaalimuodoissa, se on säilynyt myös kaikissa muissa muotoryhmissä.

Translatiivimuodoissa loppu-*i* on heittynyt vain kymmenestä sanasta. Yleiskielisten varianttien osuus tässä muotoryhmässä on sen sijaan 102. Tämän aineiston perusteella translatiivimuodot ovat siis selkeästi vielä yleiskielisen variantin puolella. Eri vastaajien kesken nämä muodot jakautuvat siten, että 62 vastaajalla translatiivit ovat yksinomaan *i*:llisiä, kun taas loppuheittoisia translatiiveja esiintyy kahdeksan vastaajan teksteissä. Heistä kuusi on naisia, yksi mies ja yksi muu. Tämä tarkoittaa, että kahdella vastaajalla on päivityksissään kaksi loppuheittoista translatiivia, muilla yksi. Yksi vastaaja (26MU20–29) käyttää samassa profiilipäivityksessä sekä loppuheittoista että heittymätöntä translatiivimuotoa.

26MU20–29: *Jos joku pyörii tänään I Love Me -messuilla, niin **tiedoksi**, että lymyilen kolmoshallissa koko päivän. – – Hieno lähtökohta et oon jo **valmiiks** ihan poikki... – –*

Yleiskielinen variantti translatiivista on siis verrattomasti suositumpi kuin muoto, jossa loppu-*i* olisi kadonnut. Vastaajilla, joilla translatiivimuodot ovat yleiskielisiä, esiintyy kuitenkin jonkin verran *i*:n loppuheittoa muissa muotoryhmissä: yhdellä vastaajalla *i* on heittynyt 3. persoonan imperfektistä, yhdellä vastaajalla *i* on heittynyt sekä konditionaalista että 3. persoonan imperfektistä ja peräti kymmenellä vastaajalla, joilla *i* on säilynyt translatiivissa, se on puolestaan heittynyt konditionaalimuodoista. Näistä kymmenestä viidellä yleiskielinen translatiivi ja puhekielinen konditionaali ovat samassa päivityksessä. Tämä vahvistaa havaintoa, että jos kirjoittaja jättää jostakin sanasta loppu-*i*:n pois, se on todennäköisimmin konditionaalimuoto. Alla on kaksi esimerkkitapausta, joissa heittynyt konditionaali on samassa yleiskielisen translatiivin kanssa.

110N30–39: *Oon tässä puolisen tuntia istuskellut ja selannut Spotifyta. "Hmmm, mikähän **ois** parasta musiikkia laatikoiden purkamiseen?" Sitä ennen purin kaksi kirjaa laatikosta ja jäin lukemaan toista, **pitkäksi toviksi**. Kyllä tää edistyy!*

191N30–29: ***Oisko** kenelläkään lainata toimivaa puhelinta **varapuhelimeksi pariksi viikoksi?** – –*

Samassa päivityksessä, ja etenkin toistensa välittömässä läheisyydessä, olevat translatiivit ovat yleiskielisiä. Mielenkiintoista on myös huomata, että kirjoittajalla 110N30–39 translatiivit sekä lukusana *kaksi* ovat yleiskielisiä, mutta loppuheittainen konditionaali sisältyy osuuteen, joka siteeraa kirjoittajan omaa ajattelua, ikään kuin päänsisäistä puhetta.

Verbin 3. persoonan imperfekti on niin ikään tässä aineistossa vielä vahvasti yleiskielen mukainen. Kaikki seitsemän 3. persoonan imperfektiä, joissa loppu-*i* on kadonnut, esiintyvät seitsemän eri vastaajan teksteissä. Kolmella heistä ei ole teksteissään muihin *i*:n loppuheiton muotoryhmiin kuuluvia sanoja, mutta kahdella vastaajalla on lisäksi loppuheittoa konditionaalia, yhdellä translatiivimuoto ja yhdellä loppuheittainen muoto *ens*. Yleiskielisiä variantteja on 47 vastaajan teksteissä. 3. persoonan imperfektimuodoista, joissa *i*:n loppuheitto olisi mahdollinen, yleiskielisinä on säilynyt 64. Tämä verbijoukko koostuu paitsi supistumaverbeistä (*kruunasi, lupasi, vastasi*), myös -*Ui*/-*oi*-loppuisista imperfektimuodoista

(*alkoi, helpottui, pysyi*) sekä neljästä muusta *si*-loppuisesta 3. persoonan imperfektistä (*tiesi, pyysi, pyysi, taisi*). Kahdella naisvastaajalla on päivityksissään sekä heittyneitä että heittymättömiä 3. persoonan imperfektimuotoja. Toisella heistä *i* on kadonnut supistumaverbistä (*meinas*) mutta säilynyt *-Ui/-oi*-verbeissä (*hauskentui, helpottui*). Nämä muodot esiintyvät eri profiilipäivityksissä. Toisella vastaajalla heittynyt muoto on supistumaverbi (*rupes*) ja heittymättömät muodot puolestaan supistumaverbi (*vastasi*) ja *-Ui/-oi*-verbi (*kääntyi*). Supistumaverbit ovat kuitenkin eri profiilipäivityksissä.

Translatiivien ja imperfektien ohella myöskään lukusanoihin *i*:n loppuheitto ei ole vaikuttanut yhtä paljon kuin konditionaalimuotoihin. Yleiskielisiä lukusanoja (*yksi, kaksi, viisi ja kuusi*) on aineistossa 16. Näistä muodoista 15 on eri vastaajien päivityksissä, yhdellä vastaajalla on päivityksessään kaksi yleiskielistä lukusanaa. Loppi-*i* on kadonnut kuudesta lukusanasta, ja ne ovat kaikki eri kirjoittajien päivityksissä. Kahdella vastaajalla loppuheittolisen lukusanan kanssa esiintyy loppu-*i*:n katoa myös translatiivimuodoissa ja yhdellä translatiivissa ja taipumattomassa adjektiivissa *ensi* (*enskevään*). Lopuilla kolmella vastaajalla loppuheittolinen lukusana on ainoa *i*:n loppuheiton muotoryhmän esiintymä. Heittyneiden lukusanojen lisäksi samalla kirjoittajalla voi kuitenkin olla muita puhekielisyyksiä.

Taipumaton adjektiivi *ensi* on tässä omana muotoryhmänään, sillä käytännössä *i*:n loppuheittoa ei ole muissa nomineissa, kun lukusanat ovat omana ryhmänään. Se esiintyy siis neljä kertaa puhekielisessä muodossa *ens*, ja ne kaikki ovat eri kirjoittajien tuottamia. Muoto *ens* edustaa ainoaa *i*:n loppuheiton muotoryhmää kahden vastaajan teksteissä, mutta ei suinkaan ainoaa äänteellistä puhekielisyyttä. Yhdellä vastaajalla *i*:n loppuheittoa on lisäksi translatiivimuodoissa, ja yhdellä vastaajalla translatiivimuodossa sekä lukusanassa. Yleiskielisiä *ensi*-variantteja on aineistossa yhtä paljon kuin *i*:ttömiäkin muotoja eli neljä. Myös Lappalaisen (2004: 61) tutkimuksessa *ensi* on yksi *si*-loppuisista nomineista, jotka puheessa esiintyvät sekä *i*:llisinä että *i*:ttöminä. *Ensi*-sanat taajuus on kuitenkin tässä aineistossa niin harva, että samamääräisyyden perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä loppu-*i*:n säilymisestä tai säilymättömyydestä Facebook-teksteissä. Toinen erittäin marginaaliseksi jäänyt muotoryhmä on kysymyssana *miksi*. Loppuheittoinen muoto *miks* esiintyy aineistossa vain kerran, mutta yleiskielisenä varianttina jopa 18 kertaa. Tämän jakauman perusteella yleiskielinen muoto on pitänyt vielä pintansa.

4.3.3 *i:n* loppuheitto suurimmissa ikäryhmissä

Vastaajajoukon epätasaisen ikäjakauman takia tarkastelen kutakin kolmesta yleisimmästä puhekielisyydestä vain kahden suurimman ikäryhmän osalta. Vastaajien naisvaltaisuus estää myös sukupuolten välisen tulosten tarkastelun. Tutkimuksen kaksi suurinta ikäryhmää ovat 20–29-vuotiaat ja 30–39-vuotiaat. Nuoremman ikäryhmän vastaajista 30:llä on teksteissään *i:n* loppuheittoisia muotoja. Sen sijaan vanhemmasta ikäryhmästä loppuheittoisia muotoja käyttää 12 vastaajaa. Yleiskielisiä variantteja on 54 nuoremmalla ja 48 vanhemmalla vastaajalla. Sekä loppuheittoisia että yleiskielisiä variantteja on tuottanut nuoremmista vastaajista 13 ja vanhemmista 7. Näin ollen nuoremmasta ikäryhmästä ainoastaan loppuheittoisia muotoja on tuottanut 24 % ja ainoastaan yleiskielisiä variantteja on tuottanut 58 %. Kumpiakin variantteja on 18 %:lla nuoremmista vastaajista. Vanhemmasta ikäryhmästä vain 9 % on täysin puhekielisten muotojen kannalla. Pelkästään yleiskielisiä variantteja käyttää 77 % vanhemmista vastaajista, ja 13 % käyttää sekä loppuheittoista että heittymätöntä muotoa. Nuoremmat vastaajat näyttävät siis vanhempaa ikäryhmää herkemmin jättävän sananloppuisen *i:n* merkitsemättä. Myöskin varioivuus loppuheittoisten ja yleiskielisten varianttien välillä on nuoremmilla suurempaa. Vanhempi ikäryhmä pitäytyy tiukemmin pelkissä yleiskielen mukaisissa muodoissa. Seuraavaksi esittelen *i:n* loppuheiton muotoryhmittäistä jakautumista kahdessa suurimmassa ikäryhmässä.

Konditionaalin tunnuksen *i:n* loppuheittoa on 18:n 20–29-vuotiaan vastaajan päivityksessä. Tästä ikäryhmästä yleiskielisiä konditionaalimuotoja on 15 vastaajalla. Kahdella tämän ikäryhmän vastaajalla (155N30–39 ja 178N20–29) on päivityksissään kumpaakin muotoa (ks. esimerkit s. 38). 30–39-vuotiaista loppuheittoisia konditionaalimuotoja on 11 vastaajalla ja heittymättömiä muotoja niin ikään 11 vastaajalla. Tässä ikäryhmässä jakauma yleiskielisten ja puhekielisten varianttien osalta menee siis tasan. Tässäkin ryhmässä yhden vastaajan teksteissä on sekä heittynyttä että heittymätöntä muotoa. Nuoremman ikäryhmän edustajat jättävät vanhempaa ikäryhmää hieman useammin konditionaalin loppu-*i:n* merkitsemättä. Ero ei ole kuitenkaan merkittävän suuri. Iästä riippumatta sama vastaaja myös valitsee samaan päivitykseen aina joko vain yleiskielisiä tai puhekielisiä konditionaalimuotoja. Kolmea poikkeusta lukuun ottamatta myös saman kirjoittajan eri päivityksissä esiintyvät konditionaalimuodot ovat kaikki joko puhekielisiä tai yleiskielisiä.

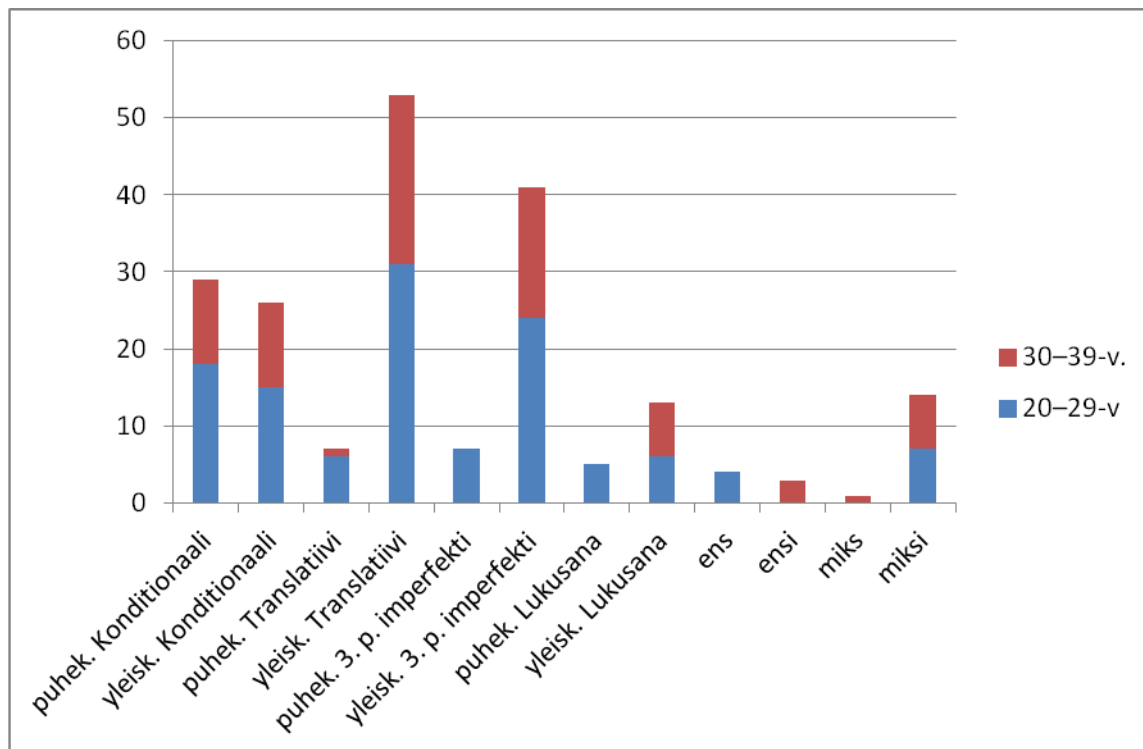
20–29-vuotiaista kuusi vastaajaa käyttää puhekielisiä translatiivimuotoja. Yleiskielisen variantin kannalla heistä on 31. 30–39-vuotiaista puhekielistä translatiivia käyttää ainoastaan yksi vastaaja. Yleiskielisiä translatiiveja on sen sijaan 22:llä vanhemman ikäryh-

män vastaajalla. Näin ollen lähes kaikki translatiivia käyttäneistä 30–39-vuotiaista valitsee yleiskielisen muodon. Kuten edellä jo todettiin, loppuheittoisia translatiivimuotoja on aineistossa vain kymmenen. Näistä muodoista kahdeksan sijoittuu 20–29-vuotiaiden ryhmään ja yksi 30–39-vuotiaiden ryhmään. Viimeinen puhekielinen translatiivi on 40–49-vuotiaan naisvastaajan tekstissä. Loppuheitollinen translatiivimuoto ei näin ollen ole kovin frekventti kummassakaan ikäryhmässä, eikä koko aineistossa ylipäänsä. Nuoremman ikäryhmän edustaja valitsee siis vanhempaa kirjoittajaa todennäköisemmin puhekielisen variantin translatiivista, mutta kummassakin ryhmässä yleiskielinen muoto on selvästi yleisempi.

Verbin 3. persoonan imperfektissä kaikki seitsemän puhekielistä esiintymää ovat 20–29-vuotiaiden kirjoittajien teksteissä. Kaikki muodot (*tykkäs, onnistu, meinas, levis, rupes, korjas* ja *meinas*) ovat eri kirjoittajien teksteissä. Yleiskielisiä variantteja 3. persoonan imperfektistä käyttää 24 nuoremman ikäryhmän vastaajaa. Yksi vastaaja käyttää toisessa päivityksessään 3. persoonan imperfektistä loppuheitollista muotoa *rupes* ja toisessa päivityksessä yleiskielisiä muotoja *kääntyi* ja *vastasi*. Tämä vahvistaa havaintoa, että yleensä saman muotoryhmän sanat ovat samassa profiilipäivityksessä joko pelkästään yleiskielisiä tai pelkästään puhekielisiä, kuten edellistenkin muotoryhmien kohdalla on todettu. Vanhemmasta ikäryhmästä yleiskielisen variantin on valinnut 17 vastaajaa eli kaikki, joiden teksteissä 3. persoonan imperfektiä on. Aineiston perusteella näyttää siis siltä, että verbin 3. persoonan imperfektin *i:n* loppuheitto on vain nuoremman ikäryhmän käyttämä muoto, vaikkakin se häviää selvästi yleiskieliselle variantille.

Aineiston kuudesta loppuheittoisesta lukusanasta viisi esiintyy 20–29-vuotiaiden kirjoittajien teksteissä. Yksi loppuheittoinen lukusana (*yks*) esiintyy 40–49-vuotiaan vastaajan tekstissä. Nuoremman ikäryhmän päivityksissä yleiskielen mukaisia lukusanoja on seitsemän. Näistä muodoista kaksi on saman kirjoittajan tekstissä, joten yleiskielisellä kannalla on kuusi nuorempaa kirjoittajaa. Yleiskielistä varianttia suositaan siis yhden vastaajan erolla, mutta näin vähäisten esiintymämäärien perusteella ei voi tehdä kovin pitkälle menevää tulkintaa lukusanojen *i:n* loppuheitosta. 30–39-vuotiailla lukusanat ovat yksinomaan yleiskielen mukaisia, ja niitä on aineistossa seitsemän. Taipumattoman *ensi*-adjektiivin kaikki neljä loppuheittoista esiintymää ovat 20–29-vuotiaiden kirjoittajien teksteissä. Nuoremmilla vastaajilla *ensi* ei esiinny yleiskielisessä muodossaan kertaakaan, sen sijaan sitä on kolmella vanhemmalla vastaajalla. Vertailun vuoksi kuitenkin todettakoon, että profiilipäivitysten muut *si*-loppuiset nominit ovat kaikki yleiskielisessä muodossa. *Ensi* vaikuttaa siis olevan sellainen nomini, josta loppu-*i* saattaa herkästi pudota pois. Ainoa aineistossa esiintynyt loppuheitto-

nen kysymyssana *miks* on 30–39-vuotiaan vastaajan tuotos. Yleiskielisessä muodossa *miksi* esiintyy seitsemällä nuoremmalla ja seitsemällä vanhemmalla kirjoittajalla. Tässäkin tapauksessa yleiskielen mukainen variantti näyttää olevan vallitseva. Kuviossa 5 on havainnollistettu *i:n* loppuheiton muotoryhmittäistä jakautumista yleiskielisiin ja puhekielisiin variantteihin kahdessa suurimmassa ikäryhmässä.

Kuvio 5: *i:n* loppuheiton yleiskielisten ja puhekielisten varianttien jakautuminen kahden suurimman ikäryhmän kesken.

4.3.4 Yhteenvetoa *i:n* loppuheitosta

Kokonaisuudessaan *i:n* loppuheitto on piirre, jossa yleiskielisten varianttien osuus on selvästi suurempi kuin puhekielisten varianttien: määrät toteutuneiden muotoryhmien osalta ovat 248 heittymätöntä muotoa ja 70 loppuheitollista muotoa. Mielenkiintoinen yksittäinen muotoryhmä on kuitenkin konditionaali, jossa puhekielisiä muotoja on lähes yhtä paljon kuin yleiskielisiä muotoja (42 : 44). Eri vastaajista 28 valitsee pelkkiä loppuheittoisia ja 28 pelkkiä yleiskielisiä konditionaalimuotoja. Kolme vastaajaa käyttää teksteissään kumpaakin muotoa. Kahta suurinta ikäryhmää verrattaessa nuorempi ikäryhmä (20–29-vuotiaat) näyttäytyy hieman puhekielisempänä kuin vanhempi verrokkiryhmä (30–39-vuotiaat), sillä nuoremmista

i:töntä konditionaalimuotoa käyttää 18 vastaajaa ja *i*:llistä muotoa 14 vastaajaa. Vanhemmalla ikäryhmällä vastaava suhde on 11 : 11. Konditionaali näyttääkin olevan vahvasti varioivassa tilassa. Tämä kertonee siitä, että loppuheitollinen konditionaali on yksi näkyvimmistä piirteistä, joka puhekielistää Facebook-tekstejä. Kirjoittaja voi siis valita profiilipäivitykseensä yhtä hyvin puhekielisen kuin yleiskielisenkin muodon. Valintaan epäilemättä vaikuttavat kirjoittajan motiivit, tekstin aihe ja monet muut syyt, joihin ei tämän tutkimuksen puitteissa voi paneutua. Joka tapauksessa loppuheitoinen konditionaalimuoto on yksi merkittävimmistä profiilipäivitysten puhekielistäjistä.

Perinteisemmässä puhutun kielen sosiolingvistisessä tutkimuksessa *i*:n loppuheittoa on pidetty ennen muuta nuorten kieleen kuuluvana piirteenä (esim. Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 97). Tämän tutkimusaineiston perusteella väite näyttäisi jokseenkin pitävän paikkansa. Toisaalta 20–29-vuotiaiden runsas määrä vinouttaa vertailua eri-ikäisten Facebookin käyttäjien kesken. Kuvaavaa on kuitenkin se, että kahdessa muotoryhmässä – verbin 3. persoonan imperfektissä ja *ensi*-sanassa – puhekieliset muodot ovat yksinomaan nuorten kirjoittajien tuottamia. Yli 30-vuotiaat sen sijaan käyttävät näistä aina yleiskielistä muotoa. Lukusanojen kohdalla havainto on samansuuntainen: yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki *i*:ttömät lukusanat ovat 20–29-vuotiaiden kirjoittajien tuottamia. Kahden ikäryhmän vertailussa nuoremmat vastaajat myös käyttävät prosentuaalisesti enemmän puhekielistä translatiivia kuin vanhemmat vastaajat. Vanhempi ikäluokka näyttää olevan yleisesti ottaen nuorempaa ryhmää konservatiivisempi *i*:n loppuheiton suhteen, kun taas nuoremmat ovat varioivampia.

4.4 Vokaaliyhtymän assimilaatio

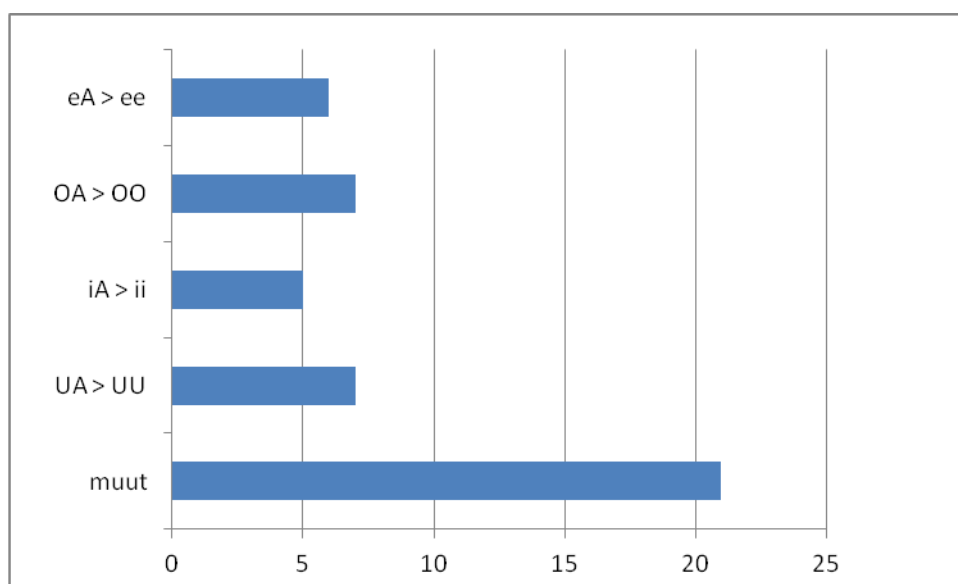
Toiseksi yleisin äänne-kirjaintason puhekielisyyspiirre on vokaaliyhtymän assimilaatio, jota on aineistossa 46 sanassa. Karlssonin (2009: 298) mukaan vokaalin jäljessä esiintyvä lyhyt *a* ja *ä* muuttuu puhekielessä usein edeltävän vokaalin kaltaiseksi eli assimiloituu. Tällöin vokaaliyhtymä muuttuu pitkäksi vokaaliksi: *kauhea* > *kauhee*, *paperia* > *paperii*, *varoa* > *varoo*. Nuolijärvi ja Sorjonen (2005: 55) jakavat jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät neljään: *eA* (*korkea*, *pyöreä*), *OA* (*pulloa*, *tyttöä*), *iA* (*poikia*, *tähtiä*), *UA* (*istua*, *tehtyä*). *eA*-yhtymä voi esiintyä *e*-vartaloisten verbien *A*-infinitiivissä (*lähteä*), supistumaverbeissä (*rupeaa*), *eA*-nomineissa ja näistä johdetuissa adverbeissä (*kauhea*, *kauheasti*) sekä *e*-vartaloisten nominiin yksikön partitiivissa (*sormea*). *OA*-yhtymä voi esiintyä *A*-infinitiivissä (*sanoa*), supistuma-

verbeissä (*kokoaa*) sekä *o*-nominien ja niihin mukautuneiden *oi*-nominien yksikön partitiivissa (*verkkoa*). *UA*-yhtymää voi esiintyä yksikön partitiivimuodoissa (*koulua, tuli oltua*), *A*-infinitiivissä (*haukkua*) ja supistumaverbeissä (*haluan*). *iA*-yhtymää esiintyy yksikön ja monikon partitiivissa (*lokkia; poikia, punaisia*) ja *A*-infinitiivissä (*kurkkia*). Lisäksi sitä tavataan muun muassa partikkeleissa *takia* ja *äkkiä*. (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 56, 59, 61, 63.) Seuraavissa alaluvuissa esittelen tarkemmin aineistossa esiintyviä vokaaliyhtymän assimilaatiotapauksia muotoryhmittäin sekä niiden jakautumista eri vastaajien kesken. Lisäksi vertaan assimilaatiotapauksia aineiston yleiskielisiin variantteihin ja tarkastelen näitä esiintymiä kahden suurimman ikäryhmän osalta.

4.4.1 Vokaaliyhtymän assimilaation muotoryhmät

Aineistossa esiintyy kaikkien edellä mainittujen vokaaliyhtymien assimilaatiota. Niiden lisäksi aineistossa on *ai* > *aa* -muutosta (*vain* > *vaan*), *äe* > *ää* -muutosta (*näen* > *nään*), yksi *ei* > *ee* -muutos (*oikein* > *oikeen*) sekä yksi tapaus, jossa *io*-loppuisen sanan partitiivi on muodossa *ioo* (*mainiota* > *mainioo*). Lasken edellisen tapauksen kuuluvaksi *OA* > *OO* -muutoksen piiriin. Näin lajiteltuna muotoryhmiä on siis viisi. Aineiston kaikki 46 assimiloitunutta tapausta jakautuvat 35 vastaajan kesken: yhdeksällä vastaajalla on teksteissä kaksi assimilaatiotapausta, yhdellä kolme ja loppuilla yksi kullakin. Näistä 35 vastaajasta 14:llä ainoat assimiloituneet sanat ovat *vain*-sanon muuttunutta muotoa *vaan*. Vastaajista 29 käyttää teksteissään sekä puhekielistä että yleiskielistä varianttia, ja tiukasti yleiskielisissä muodoissa pitäytyviä on 124.

Nuolijärven ja Sorjosen (2005) lajitteluun perustuvan ryhmittelyn mukaan aineistossa *eA* > *ee* -muutos on tapahtunut kuudessa tapauksessa, *OA* > *OO* -muutos seitsemässä tapauksessa, *iA* > *ii* -muutos viidessä tapauksessa ja *UA* > *UU* -muutos seitsemässä tapauksessa. Näiden lisäksi edellä mainitut *ai* > *aa*, *äe* > *ää* ja *ei* > *ee* -muutokset kuuluvat ryhmään ”muut”, johon lukeutuu yhteensä 21 tapausta. Tämän ryhmän suhteellisen suuren tapausmäärän selittää yleiskielisen *vain*-sanon muuttuminen puhekieliseen *vaan*-asuun. ”Muut”-ryhmän loput tapaukset ovat *nähdä*-verbin puhekieliset finiittimuodot (*ei*) *nää* ja *nään* sekä adverbi *oikeen*. Nuolijärven ja Sorjosen esittelemät muotoryhmät ovat tässä tutkimuksessa määrällisesti lähes samansuuruisia. Muotoryhmä ”muut” kipuaa kuitenkin esiintymien määrässä selvästi muita suuremmaksi. Kuvio 6 havainnollistaa vokaaliyhtymän assimiloituneiden tapaus-ten jakautumista eri muotoryhmiin.

Kuvio 6: Vokaaliyhtymän assimilaatiotapausten jakautuminen eri muoto-ryhmiin.

4.4.2 Vokaaliyhtymän assimilaatio ja yleiskieliset variantit

Vokaaliyhtymän assimilaatiota on tapahtunut aineiston 46 sanassa. Määrä ei ole kovin suuri, mutta se on kuitenkin muodostamistani 16 puhekielisyysskategorista toiseksi suurin. Tämä kertoo siitä, että Facebook-päivitysten puhekielisyyttä luovat hyvin monenlaiset äänteelliset poikkeamat pikemmin kuin muutama yksittäinen piirre. Vokaaliyhtymän assimilaation osalta yleiskielisten varianttien määrä on huomattavasti suurempi kuin puhekielisten. Sanoja, joissa vokaaliyhtymän assimilaatio olisi mahdollinen, mutta sitä ei ole, on yhteensä 530. Yleiskielisinä säilyneitä variantteja on siis huomattavasti enemmän kuin assimiloituneita tapauksia. Tämä selittyy osittain sillä, että vokaaliyhtymiä esiintyy erityisesti partitiivissa (ISK § 25), joka on nominatiivin jälkeen toiseksi yleisin sijamuoto suomen kielessä (Leino 2005: 56). Yleiskielisten varianttien muotoryhmät ovat samat kuin puhekielisten.

Assimilaatiotapauksista *eA > ee* -muutos on tapahtunut kuudessa sanassa. Tapauksista neljä on eri kirjoittajien teksteissä ja kaksi saman kirjoittajan tekstissä. Yhtä kirjoittajaa lukuun ottamatta *eA*:n assimiloijilla ei ole teksteissään muiden vokaaliyhtymien assimilaatiota. Tällä yhdellä kirjoittajalla toinen assimiloitunut muoto on *nään*. Yleiskielisenä *eA*-muoto on sen sijaan säilynyt 88 sanassa. Kirjoittajia, joiden teksteissä on sekä yleiskielistä että puhekielistä varianttia, on neljä. Näistä kirjoittajista ensimmäisellä (19N20–29) *eA* on assimiloitu-

nut yhdessä sanassa, ja assimiloitumattomia muotoja hänellä on kolme. Assimiloitunut muoto (*huikeeta*) esiintyy samassa päivityksessä kuin assimiloitumattomatkin muodot (*oikeastaan*, *ylpeä*, *haikeana*). Kyseisellä kirjoittajalla huomiota herättää erityisesti minimipari *huikea* – *haikea*, josta toinen on assimiloitunut ja toinen ei.

19N20–29: – – *tänään on ollut kiva päivä. tai **oikeastaan** aika normaali. – – päästiin nuorten kanssa kuvaamaan niiden suunnittelemaan **huikeeta** scifitrillerielokuvaa – – olin aivan mielettömän **ylpeä** jokaisen roolisuorituksista. – – toimintaa katselen hieman huvittuneena, ehkä osittain **haikeana**. – –*

Myös toisella kirjoittajalla (66N20–29) assimiloitunut *eA* (*kipeenä*) ja säilynyt *eA* (*upea*) esiintyvät samassa profiilipäivityksessä. Kyseiset muodot ovat kirjoittajan ainoat *eA*-muodot.

66N20–29: *Omalta osalta ei kaikki mennyt ihan putkeen (jälleen matkalla **kipeenä**), mutta huippu reissu kuitenkin! **Upea** Barcelonan kaupunki mahtavassa seurassa.*

Kolmannella kirjoittajalla (91N20–29) assimiloitunut ja assimiloitumaton muoto ovat niin ikään ainoat *eA*-sanat ja ne esiintyvät eri päivityksissä. Huomion arvoista tämän kirjoittajan kohdalla on, että yleiskielisenä pysynyt muotoa (*tärkeää*) edeltää yleiskielinen konditionaalimuoto (*olisi*).

91N20–29: 1) – – *mutta olisi **tärkeää**, että sivusta seuraajat/ulkopuoliset uskaltaisivat puuttua asiaan tarvittaessa. --*

2) *Paras, **huikee** hymyn ja naurun täyteinen kesä! – –*

Neljännän kirjoittajan (104MU20–29) päivityksissä kaksi *eA*-sanaa on assimiloitunut (*oikeelle*, *pehmeelle*) ja yksi on pysynyt yleiskielisessä muodossa (*oikea*). Nämä variantit ovat kuitenkin eri päivityksissä. Silti on mielenkiintoista huomata, että saman lekseemin esiintymät ovat eri asuiset (*oikea* ~ *oikeelle*). Lisäksi assimiloituneita *eA*-muotoja edeltää yleiskielisenä säilynyt *UA*-muoto (*istua*). Tämä voi selittyä sillä, että *istua* on osa verbiketjua tai sillä, että *eA*-yhtymän oikeneminen on puheessa yleisempää kuin *UA*-yhtymän (ks. esim. Lappalainen 2004: 85).

104MU20–29: 1) *Huomenna oon **oikea** aikuinen ja meen pankkiin – –*

2) *ehkä ihaninta pelin jälkeen oli saada istua **oikeelle** **pehmeelle** autonpenkille – –*

OA > OO -muutosta on aineistossa seitsemässä sanassa ja ne ovat kaikki eri kirjoittajien teksteissä. Yleiskielisiä variantteja on tässä ryhmässä 68. Yksi kirjoittaja (51N20–29) käyttää sekä assimiloitunutta että assimiloitumatonta muotoa, mutta ne esiintyvät eri profiilipäivityksissä. Sen sijaan huomattavaa on, että puhekielisen muodon edellä on konditionaalimuoto, jonka *isi*-tunnuksesta on heittynyt jälkimmäinen *i*. Samalla kirjoittajalla on assimiloitumatoman muodon kanssa samassa päivityksessä myös *iA*-vokaaliyhtymän assimilaatio.

51N20–29: 1) *Voisko **sanoo** huomenna opettajalle ”Kyllä, jätin ennakkotehtävien luke-*
misen viimeiseen iltaan. – –

2) *Tein ja söin **hernekeittoa**.* – – *Tänään leikitään vielä sormiväreillä Jepen*
*kaa, otetaan vähä **jalanjalkii**.*

Kuten edellä on todettu, aineistossa on paljon partitiivissa olevia sanoja. Tämä selittää osaltaan sitä, että *iA*-vokaaliyhtymän yleiskielisiä variantteja on kaiken kaikkiaan 243, kun assimilaatiotapauksia on vain viisi. *IA*-yhtymän assimilaatiota on edellä mainitun kirjoittajan lisäksi neljällä muulla kirjoittajalla. Näistä kirjoittajista kahdella esiintyy assimiloitunutta ja assimiloitumatonta muotoa samassa päivityksessä. Toisen kirjoittajan (169N20–29) puhekielinen ilmaus *normaalii* saattaa liittyä nuorille tyypillisen puheenomaiseen ilmaisutyyliin. Tässä päivityksessä tyyli saattaa olla tarkoituksellisen itseironista.

169N20–29: *Googlaan kuvia Kaisa-talosta ja katseessani on samaa hellyyttä kuin kissa-*
videoita katsoessa (luulen, koska en itse niitä kuluta). Onx **normaalii?**
T. koti-ikäväinen _91

Toisella kirjoittajalla (195N20–29), jonka profiilipäivityksessä esiintyy sekä *iA*- että *ii*-muotoa, vaihtelu koskee samaa lekseemiä (*paperia* ~ *paperiikaan*). Yleiskielistä *paperia*-muotoa edeltää verbin 3. persoonan imperfekti *kysyi*, jossa loppu-*i* on säilynyt. Sen sijaan assimiloitunutta *paperiikaan*-muotoa edeltää muutakin puhekielistä ainesta.

195N20–29: 1) – – *Kallion **nistiä** muistuttava eläväkuollut sairastaja.*

2) *Arjen **ongelmia** Kalliossa vol. 99: – – ja kysyi multa **paperia**. Tällee melkein*
viikon päätteeksi väsyneenä repesin vaan nauramaan ku ei muuta pystyny.
*Ei kyl ollu **paperiikaan**.*

Lappalaisen (2004: 85) mukaan *iA*-yhtymän assimilaatio ei ole kovin frekventti, ja se näyttäisi pätevän myös tässä tutkimusaineistossa, kun verrataan assimiloituneita tapauksia assimiloitumattomiin. Muissakin Lappalaisen (2004) sekä Nuolijärven ja Sorjosen (2005) mainitsemis-
sa muotoryhmissä yleiskieliset variantit ovat vallalla, mutta *iA*-yhtymän osalta suhteellinen ero on suurin. Ne harvat assimiloituneet *iA*-tapaukset ovat todellakin harvoja poikkeuksia, ja näitä muotoja tuottaneilla on profiilipäivityksissään verraten paljon muutakin puhekielisyyttä (esim. 95N20–29 ja 195N20–29). Voisi siis todeta, että *iA*-yhtymä voi assimiloitua vain silloin, kun ympäröivä teksti on muutoinkin puhekielistä.

95N20–29: *Mää meen ny kattoo **toripoliisii**.*

UA > UU -muutos on tapahtunut seitsemässä sanassa ja ne jakaantuvat siten, että yhdellä kirjoittajalla on teksteissään kolme *UU*-muotoa, yhdellä kaksi ja kahdella yksi. Yhdellä heistä on teksteissään sekä yleiskielistä että puhekielistä muotoa (161N20–29). Tällä kirjoittajalla assimiloituneiden sanojen (*haluisitko* ja *haluut*) kanssa samassa päivityksessä esiintyy yksi assimiloitumaton muoto (*poistua*), loput kolme yleiskielistä *UA*-muotoa ovat eri päivityksissä. Kirjoittajan tuottamat *UA*-yhtymän assimilaatiot ovat ainoat assimiloituneet sanat hänen teksteissään. Syy tähän voi olla se, että puhekieliset muodot kuuluvat päivityksessä olevaan referaattiosuuteen, jolloin kirjoitus jäljittelee todellista käytyä keskustelua. Yleiskielisenä *UA* on säilynyt aineistossa 106 sanassa.

161N20–29: – – *kunnes nainen keskeyttää: "Hei, **haluisitko** tulla auton kyytiin ja neuvoa meidät perille, heitän sut vaikka sitten minne **haluut**!"*

Muotoryhmä "muut" pitää sisällään *ai > aa* -muutoksen, joka koskee ainoastaan adverbien *vain* muuttumista pitkävokaaliseen, konjunktion kaltaiseen muotoon *vaan*. Tällaisia assimilaatiotapauksia on aineistossa peräti 18, kun yleiskielisessä asussaan se esiintyy 15 kertaa. *Vain*-muotoa käyttää yhteensä 11 kirjoittajaa. Puhekielistä muotoa käyttää sen sijaan 15 kirjoittajaa, joten kolmella on teksteissään kaksi *vaan*-muotoa ja 12:lla yksi kullakin. Samalla kirjoittajalla esiintyy ainoastaan joko puhekielisiä variantteja tai yleiskielisiä variantteja. Merkille pantavaa on, että yhtä kirjoittajaa lukuun ottamatta yleiskielistä *vain*-muotoa käytävillä ei esiinny teksteissään minkään muunkaan vokaaliyhtymän assimilaatiota. Tällä yhdellä kirjoittajalla (161N20–29) esiintyy *UA > UU* -muutos (*haluut*), mutta tapaukset ovat eri päivityksissä (ks. edellinen esimerkki). Lisäksi yhtä kirjoittajaa lukuun ottamatta yleiskielistä *vain*-muotoa käytävillä ei esiinny samassa profiilipäivityksessä muitakaan äänteellisesti poik-

keavia ilmauksia. *Vain* on siis melko hyvä indikaattori siitä, että kirjoittaja käyttää teksteissään yleiskieltä. Puhekielinen *vaan* on sen sijaan muoto, joka on 14 kirjoittajalla ainoa assimilaatiotapaus. Näin ollen *vaan*-muoto näyttäytyy vahvana puhekielistäjänä, vaikka muuta puhekielisyyttä ei olisikaan. Assimiloitunut *vaan*-muoto muodostaa merkittävän osan kaikista assimilaatiotapauksista. Sen tähden onkin huomattava, että ilman sitä puhekielisyyyskategoriana vokaaliyhtymän assimilaatio ei olisi toiseksi suurin ryhmä.

Vaan-tapauksen lisäksi ”muut”-ryhmässä on lisäksi kaksi sanaa, joissa on tapahtunut *äe > ää* -muutos. Nämä tapaukset koskevat muotoja *nään* ja *(ei) nää*. *Nään*-muotoa käyttäneellä kirjoittajalla (19N20–29) on samassa profilipäivityksessä assimiloitunut muoto *huikeeta*. *(Ei) nää* -muotoa käyttäneellä ei ole teksteissään muita vokaaliyhtymän assimilaatiotapauksia. Yleiskielisenä *näe*-muoto esiintyy aineistossa neljä kertaa, kolmella eri kirjoittajalla. Lisäksi aineistossa esiintyy yksi *ei > ee* -muutos (*oikein > oikeen*). Yleiskielisenä *ei*-vokaaliyhtymä on säilynyt kuudessa mahdollisessa tapauksessa, joista viisi on *oikein*-muotoja ja yksi *melkein*-muoto. Alla olevaan taulukkoon 1 on koottu vokaaliyhtymätapausten puhekielisten ja yleiskielisten varianttien määrät.

	assimiloitunut	ei assimiloitunut
<i>eA > ee</i>	6	88
<i>OA > OO</i>	7	68
<i>iA > ii</i>	5	243
<i>UA > UU</i>	7	106
muut	21	25

Taulukko 1: Vokaaliyhtymätapausten assimiloituneiden ja assimiloitumattomien varianttien määrät muotoryhmittäin.

4.4.3 Vokaaliyhtymän assimilaatio suurimmissa ikäryhmissä

Vokaaliyhtymän assimilaatiotapaukset jakautuvat kahden suurimman ikäryhmän (20–29-vuotiaat ja 30–39-vuotiaat) osalta siten, että nuoremmasta ikäryhmästä assimiloituneita muotoja on 22 kirjoittajan teksteissä ja vanhemmasta ikäryhmästä 11 kirjoittajan teksteissä. Nuoremman ryhmän teksteissä yleiskielisiä variantteja on yhteensä 75 kirjoittajalla ja vanhemmasta ryhmästä 56 kirjoittajalla. Sekä yleiskielisiä että puhekielisiä muotoja käyttää 19 nuo-

rempaa vastaajaa eli vain kolmella assimiloitunut muoto on ainoa vaihtoehto. Vanhemmista kumpiakin muotoja käyttää 8 vastaajaa, joten tässäkin ikäryhmässä kolmella on pelkkää puhekielistä muotoa. Vanhemmassa ikäryhmässä nämä tapaukset ovat kaikki *vain*-sanon assimiloituneita muotoja *vaan*, kun taas nuoremmilla assimiloituneet muodot koskevat *OA*- ja *eA*-yhtymää (*mainioo*, *nopeesti*, *parhaimmistoo*). Nuoremmasta ikäryhmästä pelkästään yleiskielisen vokaaliyhtymän kannalla on siis 72 %, ja kumpaakin, assimiloitunutta ja assimiloitumatonta, muotoa käyttää 24 %. Vanhemmasta ikäryhmästä ainoastaan yleiskielisiä muotoja on 81 %:lla, ja kumpaakin muotoa esiintyy 13 %:lla. Nuorempi ikäryhmä näyttää siis varioivan enemmän puhe- ja yleiskielisten muotojen välillä, ja vanhempi ikäryhmä pysyttelee selkeämmin yleiskielisellä kannalla. Etenkin 30–39-vuotiailla assimilaatio koskee useimmiten *vaan*-muotoa.

20–29-vuotiaista *eA*-yhtymän assimiloituneen muodon on tuottanut viisi vastaajaa. 30–39-vuotiaista *eA*-yhtymää ei ole pidentänyt yksikään vastaaja. Sen sijaan *eA*-yhtymä on säilynyt yleiskielisenä 30:llä vanhemman ikäryhmän edustajalla ja 28:lla nuoremman ikäryhmän edustajalla. Näistä 28:sta nuoremman ikäryhmän vastaajasta neljä käyttää sekä assimiloitunutta että assimiloitumatonta muotoa, mutta vain kahdella (91N20–29 ja 66N20–29) ne esiintyvät samassa profiilipäivityksessä (ks. esimerkit s. 47). *EA*-yhtymän pidentäneistä vastaajista ainoastaan yhdellä, nuoremman ikäryhmän edustajalla (19N20–29), on lisäksi jonkin muun muotoryhmän assimilaatiota (*nään*). Tämäkään vastaaja ei silti näyttäydy kovin assimiloivana, sillä hänellä on päivityksissään 12 assimiloitumatonta muotoa. Nuorempi ikäryhmä käyttää siis vanhempaa ikäryhmää jonkin verran enemmän *eA*-vokaaliyhtymän assimiloitunutta muotoa, mutta kummastakin ryhmästä selvä enemmistö on kuitenkin yleiskielisen variantin kannalla.

OA-vokaaliyhtymän on pidentänyt 20–29-vuotiaista kuusi vastaajaa. 30–39-vuotiaista pidentynyttä muotoa on sen sijaan ainoastaan yhdellä vastaajalla. Tällä vastaajalla ei ole teksteissään muita assimilaatiotapauksia. Nuoremmista *OA*:n assimiloijista kolmella on teksteissään muidenkin muotoryhmien assimilaatiota (*UA*, *iA*, *ai*). Näistä yhdellä (7N20–29) molemmat assimilaatiotapaukset ovat samassa profiilipäivityksessä.

7N20–29: *Aika legendaarista **kattoo** kummelin kultakuumetta pitkästä aikaa, ku **tajuu**, kuinka joka ikinen juttu, mitä ite käyttää joka päivä, on tästä. Auto seis! Älä ny siihen synnytä.. *#BestMovieEver*

Nuoremasta ikäryhmästä yleiskielisiä *OA*-yhtymiä käyttää 26 kirjoittajaa. Heistä yksi (51N20–29) on tuottanut sekä yleiskielisen että puhekielisen muodon, mutta ne esiintyvät eri päivityksissä (ks. esimerkki s. 48). Vanhemmasta ikäryhmästä yleiskielistä *OA*-yhtymää on 13 kirjoittajalla. Heistä yksikään ei ole tuottanut *OA*-yhtymästä assimiloitunutta muotoa. Sen sijaan kahdella 30–39-vuotiaista on teksteissään assimiloitunut *vaan*, mutta muiden muotoryhmien puhekielisiä edustumia ei ole.

Kuten edellä on todettu, vokaaliyhtymistä, joissa assimilaatio on mahdollinen, *iA*-yhtymä on vähiten assimiloitunut muotoryhmä: 5 puhekielistä, 243 yleiskielistä varianttia. *IA*-yhtymän assimilaatiotapauksista kaikki viisi ovat 20–29-vuotiaiden kirjoittajien tuottamia ja ne ovat kaikki eri kirjoittajien teksteissä. Yleiskielisiä variantteja käyttää nuoremasta ikäryhmästä 53 kirjoittajaa. Heistä kolme on tuottanut myös puhekielisen *ii*-muodon, mutta vain yhdellä ne ovat samassa profiilipäivityksessä (ks. esimerkki 195N20–29 s. 48). Vanhemmasta ikäryhmästä kaikki *iA*-yhtymiä tuottaneet suosivat yksinomaan yleiskielistä varianttia. Heitä on kaikkiaan 48.

Neljästä *UA*-yhtymän assimiloineesta vastaajasta kaksi lukeutuu 20–29-vuotiaiden ryhmään ja kaksi 30–39-vuotiaiden ryhmään. Nuoremasta ikäryhmästä yleiskielisiä variantteja käyttää 35 kirjoittajaa ja vanhemmasta ikäryhmästä 21. Aineiston seitsemästä assimiloituneesta *UA*-tapauksesta kuusi on *haluta*-supistumaverbin muotoja ja yksi *tajuta*-supistumaverbin muoto: *haluu* (3), *haluun*, *haluut*, *haluisitko* ja *tajuu*. Koska kahdella kirjoittajalla *haluta*-verbi esiintyy useamman kerran samassa päivityksessä, on luonnollista, että kaikki kyseisen lekseemin muodot ovat assimiloituneita. *IA*-yhtymän tavoin myöskään *UA* ei siis näytä pidentyvän kovin herkästi kirjoitetussa tekstissä. Aineistossa olevista seitsemästä assimilaatiotapauksista viisi kuuluu jonkinlaiseen referaattiosuuteen, jolloin puhekielen mukaileminen on kirjoituksessakin luonnollisempaa.

17N30–39: 1) *Huh uhmaa. Kolmevuotiaitten uhmakkuus ei ilmeisesti olekaan urbaania legendaa. Mutkun mä **haluun**, tai mutkun mä en **haluu**, olen kuningas EI :D :D Voih....*

2) *Kuinka haasteellista voikaan olla laittaa silmätippoja kolmevuotiaalle, joka huutaa: "MÄ EN TAHDO MÄ EN **HALUU**" :D*

161N20–29: – *kunnes nainen keskeyttää: "Hei, **haluisitko** tulla auton kyytiin ja neuvoa meidät perille, heitän sut vaikka sitten minne **haluut!**"*

Vaikka *UA*-yhtymän assimilaatiota on saman verran nuoremmilla ja vanhemmilla, ne ovat kuitenkin kasautuneet vain muutamalle kirjoittajalle, eikä siis ole syytä esittää pitkälle meneviä johtopäätöksiä pidentyneestä *UU*-muodosta eri ikäryhmien välillä. Sen sijaan tämänkin vokaaliyhtymän kohdalla voidaan todeta, että yleiskieliset variantit ovat selvässä enemmistössä.

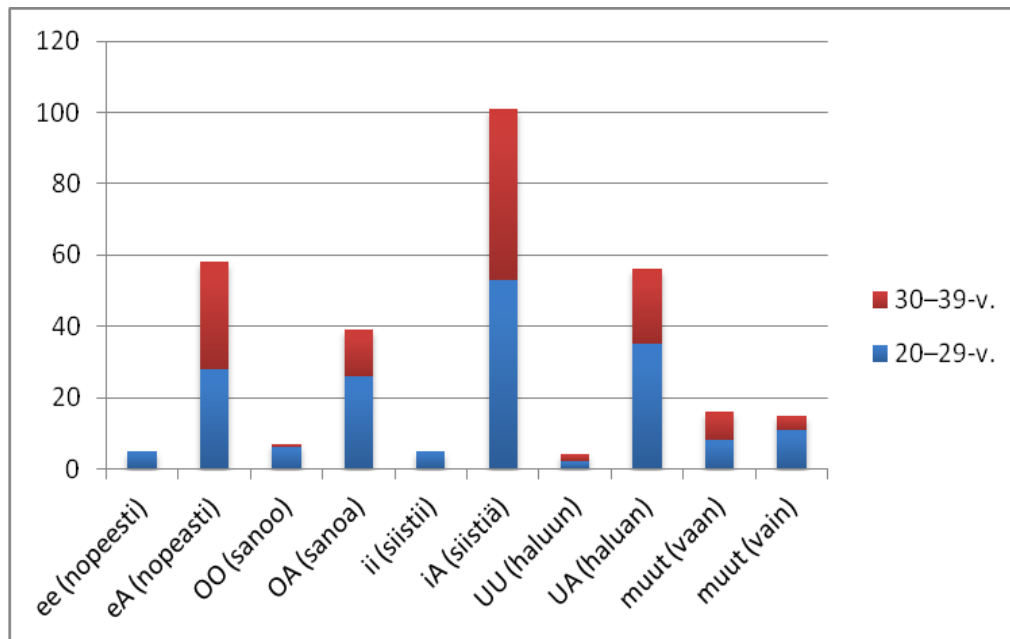
”Muut”-muotoryhmän assimiloituneita muotoja käyttää 20–29-vuotiaista kahdeksan kirjoittajaa ja 30–39-vuotiaista niin ikään kahdeksan. Yleiskielisiä variantteja on yhdentoista nuoremman kirjoittajan teksteissä ja neljän vanhemman. Näiden osuuksien valossa 30–39-vuotiaat näyttävät käyttävän mieluummin puhekielistä varianttia (tässä tapauksessa muotoa *vaan*), kun taas nuoremmat käyttävät enemmän *vain*-muotoa sekä *äe*- ja *ei*-tapausten yleiskielisiä variantteja (*näen*, *oikein*). Vanhemmassa ikäryhmässä assimiloituneet muodot ovat siis yksinomaan *vaan*-muotoja, nuoremmilla esiintyy *vaan*-muotoa ja lisäksi assimiloituneet muodot *oikeen* ja *nään*. Vanhemmasta ikäryhmästä kaikilla kahdeksalla *vaan*-muoto on ainoa assimilaatiotapaus. Heistä viidellä on teksteissään muiden muotoryhmien potentiaalisesti assimiloituvia sanoja, mutta ne ovat pysyneet yleiskielisinä, kuten seuraavassa esimerkissä:

176N30–39: *Tykkään syksystä, mutta nyt olisi minusta aika ihanata **kömpiä** unille ja herätä huhtikuussa. Aamulla on niin mahdottoman **vaikeaa** päästä sängystä ylös ja kaikenlaiset velvollisuudet tuntuvat, no... velvollisuuksilta. Miksei ihminen saa **vaan** olla?*

Myös nuorempien ryhmästä viisi kirjoittajaa tuottaa assimilaation ainoastaan *vain*-adverbin kohdalla. Näilläkin kirjoittajilla on teksteissään jonkin verran muiden muotoryhmien yleiskielisiä variantteja, mutta ainakin kahdella nuoremmalla kirjoittajalla vokaaliyhtymän pidentymisen rajoittuminen *vaan*-muotoon ei ole koko totuus päivityksen muusta puhekielisyydestä. Tämä toki pätee kaikkiin muihinkin muotoryhmiin ja yksittäisten äänteellisten puhekielisyyksien analysointiin; äänne-kirjaintaso on vain kapea siivu koko puhekielisyyden spektristä.

145N20–29: *Tuo -5c ois voinu oottaa huomisaamuun, kun ei tarvii olla aikasin liikkeellä. Hyrrrrrr. Muutenkin ois voinu **vaa** jäädä kotiin nukkumaan.*

Kuviossa 8 on esitetty vokaaliyhtymän assimilaatiotapausten sekä yleiskielisten varianttien jakautuminen kahden suurimman ikäryhmän kesken.

Kuvio 8: Vokaaliyhtymän assimilaation puhekielisten ja yleiskielisten varianttien jakautuminen kahden suurimman ikäryhmän kesken.

4.4.4 Yhteenvetoa vokaaliyhtymän assimilaatiosta

Vokaaliyhtymän assimilaatio on äänne-kirjaintason puhekielisyysskategorioista määrällisesti toiseksi suurin. Edellä olevasta kuviosta voi kuitenkin havaita, että yleiskielisten varianttien palkit nousevat verrattomasti korkeammalle, kuin puhekielisten varianttien palkit. Ainoa poikkeus on ryhmä "muut", joka koostuu pääasiassa *vain*-adverbien assimiloituneesta muodosta *vaan*. Tämä *vaan*-muoto onkin syyllinen siihen, miksi vokaaliyhtymän assimilaatio nousee merkittäväksi puhekielisyyssryhmäksi tässä tutkimuksessa. Näyttää siis siltä, että jos jokin vokaaliyhtymä assimiloituu, se on todennäköisimmin *-ai-* adverbissa *vain*. Tämä pätee erityisesti vanhempaan ikäryhmään. 30-39-vuotiailla assimiloitunut *vaan*-muoto on ainoa, joka nousee yleiskielistä varianttia suositummaksi vaihtoehdoksi (8 : 4). Vastaajan iästä riippumatta yleiskielinen *vain* näyttää olevan merkinä koko profiilipäivityksen yleiskielisyydestä. Toisaalta *vaan*-muoto voi esiintyä sekä yleiskielisessä että puhekielisessä ympäristössä, eikä se sinänsä indikoi profiilipäivitysten muuta äänteellistä puhekielisyyttä.

Kaiken kaikkiaan assimilaatiotapauksia on kussakin muotoryhmässä niin vähän, että yleiskielisyyden voidaan todeta vallitsevan tämän kategorian osalta. Muiden kuin *vaan*-muodon kohdalla vokaaliyhtymän assimilaatio on melko poikkeuksellista. Toteutuneet assimilaatiot esiintyvät yleensä muutoinkin puhekielisessä ympäristössä. Esimerkiksi *iA*-yhtymän

vokaalinpidennystä käyttävät sellaiset kirjoittajat, joilla profiilipäivitys on kokonaisuudessaan suhteellisen puhekielinen. Lisäksi aineiston *UA*-yhtymän assimilaatiota esiintyy profiilipäivityksissä, joissa referoidaan jonkun muun henkilön todellisessa puhetilanteessa käyttämää ilmaisua. Eri asia kuitenkin on, onko kirjoittajan esittämä referaatti tai sitaatti sanatarkasti siinä muodossa, jossa alkuperäinen puhuja on asiansa ilmaissut (ks. esim. Kuiri 1989: 190–191). Vaikka alkuperäinen puhuja ei olisikaan tuottanut esimerkiksi juuri *UA*-yhtymän vokaalinpidennystä, kirjoittaja saattaa käyttää sitä korostaakseen mielikuvaa todellisesta, puhutusta tilanteesta. Tämä kertoo selvästi siitä, miten vokaaliyhtymän assimilaatio mielletään ehkä hyvinkin puhekieliseksi piirteeksi, ja sen käyttö kirjoitetussa kielessä voi olla tietoinen valinta. Tällöin vokaaliyhtymän assimilaatiota kirjoituksessaan käyttävä saattaa tavoitella muutenkin puhutun kielen kaltaista ilmaisua ja pyrkiä viemään tekstiä lähemmäs kirjoitetussa muodossa olevaa juttelua (ks. esim. Ristilä 2013: 2).

4.5 Lyhentymämuodot

Tutkimusaineiston kolmanneksi frekventein äänne-kirjaintason poikkeama on lyhentymämuodot. Kuten luvussa 2.2.3 totean, tässä työssä lyhentymämuodolla tarkoitetaan sellaisia sanoja, joiden lopusta on heittynyt tai kulunut äänteitä enemmän kuin yksi. Tämä siis erotuksena varsinaiseen loppuheittoon, joka ISK:n (§ 37) mukaan on vakiintunut tarkoittamaan sananloppuisen vokaalin heittymistä. Tässä työssä loppuheitto-termi koskee kuitenkin myös konsonantteja *n* ja *t*. Tiittula ja Nuolijärvi (2013: 41) ovat laskeneet *mut*- ja *et*-tyyppiset muodot loppuheittoisiksi, mikä eroaa omasta ryhmittelytavastani. Todettakoon siis, että raja lyhentymämuodon ja loppuheiton välillä on tässä tutkimuksessa melko mekaaninen, ainoastaan ryhmittelyä ja analyysia helpottava linjaus. Tämä johtuu osittain siitä syystä, että lyhentymä- tai kulumamuoto ei ole kovin vakiintunut termi, ja sen yhteydessä puhutaan yleisemmin pikapuhemuodoista.

Aineistossa esiintyvät lyhentymämuodot kuuluvat niin sanottuihin pikapuhemuotoihin. Vaikka tällaisten muotojen historiallinen äännekehitys ei olekaan kaikilta osin selvillä, olen ottanut analyysini kohteeksi sellaiset sanat, joista on suhteellisen helposti nähtävissä yleiskielisen variantin viimeisten äänteiden poisjäänti. Tällä tavalla aineistosta ovat rajautuneet pois esimerkiksi persoonapronominimuodot *mä(ä)* ja *sä(ä)*, sillä vaikka niissä on havaittavissa tiettyä säännönmukaisuutta sanansisäisen nasaalin kadossa (Mielikäinen 2009: 18), niiden mukaan ottaminen vaatisi tarkempaa kielihistoriallista tarkastelua. Tästä syystä

jätän lyhentymämuotojen ulkopuolelle sellaiset sanat, joissa äänteellistä muutosta on tapahtunut sanan sisällä. Aineiston rajaamista vain sanan lopusta lyhentyneisiin muotoihin puoltaa myös se, että tarkoitus on pitäytyä fonologisen tason tarkastelussa. On selvää, että muoto- ja äännepiirteitä ei voida kokonaan erottaa toisistaan, sillä lopulta kaikenlaiset poikkeamat on palautettavissa äännetasolle. Tästä syystä rajausta on varsin keinotekoinen, joskin välttämätön gradututkielman puitteissa.

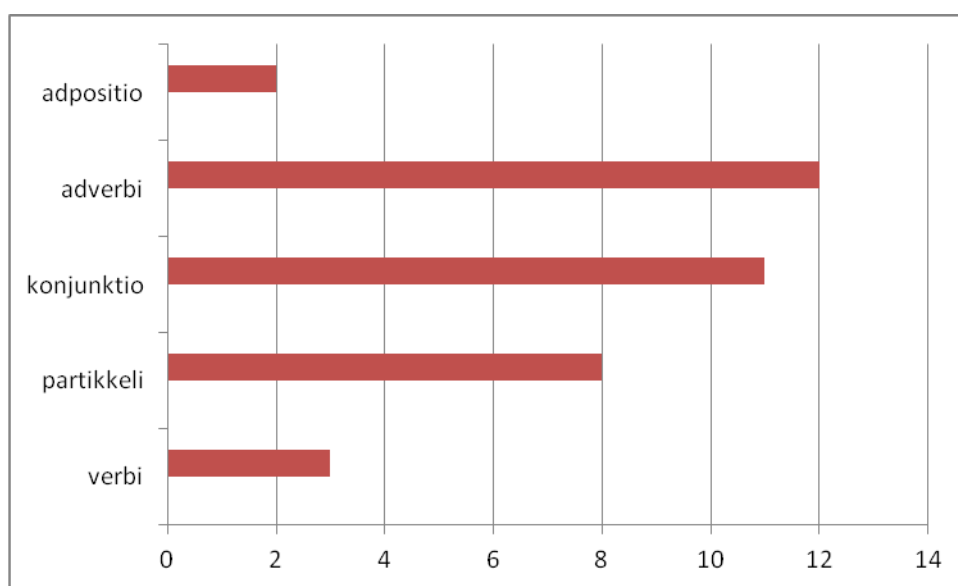
Kaiken kaikkiaan käyttämäni termi *lyhentymämuoto* pitää siis sisällään historiallisesti hyvin erilähtöisiä sananmuotoja, mutta yhteistä niille on pikapuhemuodoille tyypillinen lyhyys, joka tekee puheesta nopeatempoisempaa, nimensä mukaisesti pikapuhetta. Kirjoitustussa kielessä lyhentymämuoto onkin hahmoltaan yleiskielistä varianttia lyhyempi (*sit* ~ *sitten*, *et* ~ *että*, *ni* ~ *niin*, *vaik* ~ *vaikka*). Mielikäinen (2009: 18) mainitsee, että lyhentymämuotojen käytön taustalla on artikulaatioenergian säästäminen, mutta tämä ei voi olla syynä, kun muodot siirretään kirjoitettuun tekstiin. Mahdollisiksi selittäjiksi jäävät joko puheenomaisen ilmaisun tavoittelu tai viestin nopeampi tuottaminen. Tässä työssä en kuitenkaan sen paremmin paneudu lyhentymämuotojen käytön mahdollisiin syihin, vaan esittelen niiden käytön taajuutta ja kontekstia sekä suhdetta aineiston muihin äänteellisesti poikkeaviin sananmuotoihin. Kahden edellisen kategorian tapaan vertaan aineistossa esiintyviä puhekielisiä variantteja yleiskielisiin ja tarkastelen niitä kahdessa suurimmassa ikäryhmässä.

4.5.1 Lyhentymämuotojen ryhmittely

Lyhentymämuodoiksi luokittelemiani sanoja on aineistossa 36 ja olen jakanut ne viiteen muotoryhmään: adpositiot, adverbit, konjunktiot, partikkelit ja verbit. Mielikäisen (2009: 18) mukaan sanan lyhentymisen koskee etenkin tiettyjä verbejä ja pronomineja, ja niitä on käsitelty murteiden äännehistoriallisessa tutkimuksessa yleensä sanansisäisten yksinäiskonsonanttien yhteydessä. Tässä tutkimuksessa muotoryhmä verbit ei tarkoita Mielikäisen (2009:18) mainitsemia *tuun-*, *meen-*, *oon-*tyyppisiä muotoja, vaan nimenomaan tiettyjä, sanan lopusta lyhentyneitä verbimuotoja. Tämän tutkimuksen lyhentymämuotojen ryhmittely perustuu puhtaasti aineistossa esiintyviin muotoihin, mikä tarkoittaa, että muotoryhmiä voisi olla muitakin, jos aineisto olisi antanut siihen aihetta.

Suurin lyhentymämuotoryhmä on adverbit, joita on aineistossa yhteensä 12. Tämän ryhmän merkittävin yksittäinen muoto on *sit* [sitten]. *Sit*-muotoja on kymmenen. Ryhmään lukeutuu myös kaksi *takas*-muotoa [takaisin]. Seuraavaksi eniten lyhentyneitä muotoja

on konjunktoiden ryhmässä. Lyhentyneitä konjunktioita on 11, joista kahdeksan on rinnastuskonjunktion *mutta* lyhentynyttä muotoa *mut*, yksi *vaikka*-alistuskonjunktion muoto *vaik* ja kaksi *että*-alistuskonjunktion muotoa *et*. Kolmanneksi eniten on partikkeleita. Niitä on yhteensä kahdeksan, ja niistä neljä on *kyllä*-partikkelin lyhentymämuotoa *kyl* ja neljä *niin*-partikkelin lyhentymämuotoa *ni*. Lyhentyneitä verbejä on aineistossa kolme, ja ne kaikki ovat *tarvita*-lekseemin muotoja (*tarvii* (2), *tarvittais*). Adpositiota on lyhentyneessä muodossa kaksi (*kans* [kanssa = myös]) sekä *taa* [taakse]. Kuviossa 9 on esitetty lyhentymämuotojen jakautuminen eri muotoryhmiin.

Kuvio 9: Lyhentymämuotojen jakautuminen eri muotoryhmiin.

4.5.2 Lyhentymämuodot ja yleiskieliset variantit

Puhekielisiä ja yleiskielisiä variantteja verratessani otan huomioon sellaiset yleiskieliset muodot, joilla on vastine aineiston lyhentyneille muodoille: *sitten*, *takaisin*, *taakse*, *mutta*, *vaikka*, *että*, *kanssa*, *niin* ja *kyllä*. Lisäksi huomioin verbiryhmästä kaikki passiivin konditionaalimuodot (esim. *mentäisiin*, *istuttaisiin*), sillä aineistossa esiintyy tätä muotoa puhekielisessä asussa (*tarvittais*). Poimin aineistosta myös *tarvita*-verbin aktiivin indikatiivin kolmannen persoonan kieltomuodot (*ei*) *tarvitse*. Tämän puhekielisyykategorian yleiskielisiä variantteja on aineistossa 385, eli jälleen tuntuvasti enemmän kuin puhekielisiä variantteja, joita on siis vain 36. Kuten vokaaliyhtymän assimilaation kohdalla, myös lyhentymämuotoja tarkastelta-

essa puhekielisten ja yleiskielisten varianttien määrällistä suhdetta mielenkiintoisemmaksi seikaksi nousevat mahdolliset saman kirjoittajan tuottamat variantit sekä niitä ympäröivä tekstikonteksti.

Aineiston lyhentymämuodoista adpositioryhmään kuuluu muoto *kans*, joka tässä tapauksessa on merkityksessä 'myös'. Otan kuitenkin yleiskielisistä varianteista huomioon myös muodon *kanssa*, jonka merkitys on 'jonkun/jonkin kanssa', sillä merkityksestä riippumatta lyhentyminen voisi koskea molempia. Merkille pantavaa on, että tuo ainoa lyhentynyt muoto *kans* on osa TV:stä tuttua hokemaa "kaverille kans". Yleiskielinen muoto *kanssa*, jonka merkitys on 'myös', esiintyy aineistossa vain yhden kerran. Seuraavissa esimerkeissä on huomattavaa, että yleiskielistä muotoa edeltää loppu-*i*:n säilyttänyt konditionaalimuoto.

47N50+: *Kuin myös, ja kavereille **kans!***

159N40–49: *Mä olisin **kanssa** ihan valmis talviunille...*

Aineiston loput 38 yleiskielistä *kanssa*-muotoa ovat merkitykseltään 'jonkun/jonkin kanssa'. En kuitenkaan ottanut huomioon profiilipäivitysten yhteyteen liitettäviä ilmoituksia siitä, kenen tai keiden kanssa kirjoittaja on ollut, kun päivityksessä mainittu asia on ollut ajankohtainen. Tämä siksi, että ne eivät ole kirjoittajan itsensä tuottamaa tekstiä. *Kanssa*-muodosta voidaan siis sanoa, että se esiintyy huomattavasti useammin merkityksessä 'jonkun/jonkin kanssa' ja on silloin yleiskielisessä muodossa. Lisäksi saman henkilön tuottamat *kanssa*-muodot ovat kautta linjan yleiskielisiä riippumatta siitä, esiintyvätkö ne samassa vai eri päivityksessä. Kahden 'myös'-merkityksisen esiintymän vertailu ja laajempien yleistysten tekeminen niiden perusteella ei ole tarkoituksenmukaista. Jotakin tosin kertonee se, että aineistossa esiintyvä lyhentynyt *kans*-muoto liittyy monille tuttuun, puhekieliseen sananparteen.

Taakse-postposition lyhentynyt muoto *taa* kuuluu myös adpositioryhmään. Sekä puhekielinen että yleiskielinen variantti esiintyy aineistossa vain kerran. Huomion arvoista on, että *taa*-muodon tuottaneella kirjoittajalla ei ole kyseisessä päivityksessä mitään muita äänteellisesti poikkeavia sanoja. Tämä on toisaalta luonnollista siinä mielessä, että vaikka *taa* hahmottuu lyhentymäksi muodosta *taakse*, se on kielihistoriallisesti olemassa myös sellaisenaan (SSA: 257).

146MI30–39: *On niin kertakaikkisen tylsä maanantai, että voisi ottaa kirjahyllystä kerran-kin sitä ns. ihan oikeaa kirjallisuutta ja mennä hyllyn **taa** makaamaan.*

Adpositioryhmän muodot jakautuvat yleiskielisiin ja puhekielisiin variantteihin siis siten, että yleiskielisiä eli lyhentymättömiä muotoja on aineistossa kaikkiaan 40 ja puhekielisiä eli lyhentyneitä muotoja kaksi. Aineisto sisältää paljon muitakin adpositioita, mutta ne ovat yleiskielisiä, joten niitä ei huomioida tässä. Lisäksi jo edellä mainittujen lekseemien vertailu osoittaa, että yleiskielenmukaisuus on tässä muotoryhmässä vallitseva.

Adverbien ryhmään lukeutuvat lyhentymämuodot *sit* (10) ja *takas* (2). Yleiskielistä *sitten*-varianttia on aineistossa 49 kappaletta, ja ne jakautuvat 40:n eri vastaajan teksteihin. Kaksi vastaajaa käyttää sekä lyhentynyttä että lyhentymätöntä muotoa, tosin ne esiintyvät eri päivityksissä. Vastaajia, joilla lyhentynyt muoto on ainoa variantti, on kaikkiaan seitsemän. Yhdellä vastaajalla on samassa päivityksessä kaksi *sit*-muotoa, mikä vahvistaa tendenssiä, että samassa profiilipäivityksessä kaikki saman lekseemin muodot ovat yleensä joko yleiskielisiä tai puhekielisiä. Tällä kyseisellä vastaajalla (154N40–49) on *sit*-muotojen kanssa samassa päivityksessä yleiskielinen muoto *kanssa*. Näyttää siltä, että adverbi *sitten* lyhentyy herkemmin kuin postpositiona oleva *kanssa*.

154N40–49: *Enää yks yö ja **sit** alkaa ”tyttöjen sienestysviikonloppu” klo 16. Hyvä kerätäkin voimia viikonlopun verran kun **sit** saa taas huseerata viikon verran lpanan kanssa kahdestaan.*

Vastaavasti eräs toinen vastaaja (155N30–39), jolla on päivityksessään lyhentynyt *sit*-muoto, käyttää myös *i:n* loppuheittoista konditionaalina *sit*-muodon välittömässä läheisyydessä. Jäljempänä olevassa konditionaalissa loppuheitto ei olisi mahdollinen, sillä yksikön ensimmäisen persoonan pääte estää sen.

155N30–39: *Lapset lähti tänään partioleirille. Koti pitäis siivota. Tai **sit** vois ottaa kirjan ja lasillisen juotavaa ja vajota sohvalle. Hmm.. Kumman valitsisin?*

Adverbeistä *takas*-muoto esiintyy aineistossa kaksi kertaa, ja ne ovat eri kirjoittajien tuottamia. Yleiskielisiä *takaisin*-muotoja on aineistossa neljä, ja ne ovat niin ikään eri kirjoittajien teksteissä. Sanan lopusta hävinneiden kirjainten lisäksi lyhentymämuodossa *takas* on sanan sisäisen, painottoman tavun *i:n* heittyminen. Tämä on lyhentymisen kannalta välttämätöntä, sillä ilman *i:n* heittymistä muoto olisi *takais*, ja tämä taas sekoittuisi muodoltaan *taata*-verbin 3. persoonan konditionaalimuotoon. Kummallakin puhekielistä varianttia käyttäneistä *takas*-muoto on ainoa lyhentymämuoto, mutta heistä toisella (147N30–39) se on myös ylipäänsä

ainoa äänteellinen puhekielisyys kaikkien kolmen päivityksen osalta. Toisen kirjoittajan (192MI20–29) teksteissä on äänteellistä puhekielisyyttä muutenkin.

147N30–39: *Kävin Maisan kanssa hengaamassa Tampereella. Ja **takas** päästiin moottoritietä suoraan Pakilaan menevällä bussilla, joka on supernopea!*

192MI20–29: 1) – – *eli sitte ku teillä on niitä toiveita hihassa, niin menkää vaikka osoitteeseen radio.fi ja antakaa palaa. Soittelen niitä parhaani mukaan!*

2) ***takas** eetterissä*

3) *TI Manseräpin parhaimmistoo eli MAJURI*

Adverbien osalta puhekielisten ja yleiskielisten varianttien suhde on siis sellainen, että yleiskielisiä variantteja on 53 ja puhekielisiä 12. Tässäkin muotoryhmässä lyhentymättömyys on vallalla.

Konjunktioiden muotoryhmään lukeutuu 11 lyhentymämuotoa. *Sit*-lyhentymämuodon jälkeen toiseksi eniten aineistossa esiintyy *mutta*-konjunktion lyhentymää *mut*. Lyhentyneitä muotoja on kahdeksan, joista kaksi on kirjoitettu yhteen *kun*-konjunktion kanssa (*mutkun*). Nämä kaksi muotoa ovat saman kirjoittajan (17N30–39) tuottamia, ja ne ovat samassa profiilipäivityksessä. Lisäksi yksi toinen kirjoittaja (104MU20–29) on tuottanut kaksi lyhentynyttä *mut*-muotoa, jotka esiintyvät eri päivityksissä. Loput neljä lyhentynyttä muotoa ovat eri kirjoittajien teksteissä. Yleiskielisenä *mutta*-konjunktio esiintyy 88 kertaa, ja ne jakautuvat 59 kirjoittajan kesken. Yksikään vastaajista ei ole käyttänyt teksteissään sekä lyhyttä että pitkää muotoa, vaan aina jompaakumpaa. Puhekielisten varianttien suhteellinen vähyys kertoo yleiskielisen muodon ylivoimasta, ja toisaalta *mutta*-konjunktion vaihtelemattomuudesta. *Mutta*-konjunktia lyhentäneet kirjoittajat näyttävät suosivan puhekielisyyttä nimenomaan konjunktioiden ja muiden ”pikkusanojen” kohdalla. Tämä saattaa viitata jonkinlaiseen myötä- tai yhteisesiintymäsuhteeseen, jolloin eri muotoryhmien variantit esiintyvät samassa puhunnoksessa, tai tässä tapauksessa samassa profiilipäivityksessä (esim. Paunonen 1982: 76).

190N20–29: *voittajafiilis! **mut** kyl sinne maneesiin jäikin ihan kaikki mehut!*

199N30–39: *Mikä ihme lössähtäminen tapahtuu ku tulee tosta kotiovesta sisälle, ei jaksa eikä kiinosta mikään..aamuisin on kyl kovat suunnitelmat et teen sitä, tätä ja*

*tota, **mut** siihen se sit jääkin...*

Konjunktio *vaikka* esiintyy aineistossa lyhentyneessä *vaik*-muodossa vain kerran. Yleiskielisiä variantteja on sitä vastoin 19, ja ne ovat 18:n eri kirjoittajan teksteissä. Yleiskielinen variantti on siis tässäkin suositumpi. Samoin on *että*-konjunktion laita: aineiston kahta lyhentynyttä *et*-muotoa vastaa jopa 120 yleiskielistä *että*-muotoa. Ainoat *et*-muodot ovat kahden eri kirjoittajan (26MU20–29 ja 199N30–39) tuottamia. Tosin aineistossa on myös kolmas puhekielinen *että*, josta on heittynyt vain loppu-ä, joten olen luokitellut sen ryhmään ”Muun vokaalin loppu-puheitto”(ks. liite 2). Konjunktoiden ryhmässä yleiskielisten varianttien määrä on murskaava lyhentyneisiin muotoihin verrattuna, sillä 11:tä lyhentymämuotoa vastaa peräti 227 lyhenty-mätöntä varianttia. Näyttää siis siltä, että konjunktiot pysyvät tekstistä ja kirjoittajasta riip-pumatta tiukasti yleiskielen mukaisina.

Partikkeleiden ryhmässä on neljä puhekielistä *ni*-muotoa. Yhteistä niille on, että ne esiintyvät vain tietynlaisessa konstruktiossa: *jos/vaikka/kun/koska/-ko x niin y*. Tästä syystä olen ottanut yleiskielisistä *niin*-varianteista huomioon vain tämän tyyppisessä raken-teessa esiintyvät muodot. En siis huomioi *niin*-muotoa esimerkiksi intensiteettisanana (*Se oli niin hieno*), dialogipartikkelina (*Niin joo*), adverbien asemassa (*Niin se aika kuluu*) tai raken-teissa *niin kissa kuin koira(kin)*, *niin minäkin* ja *niin ikään*. Tällä karsinnalla yleiskielisten va-rianttien määräksi tulee 22, joten yleiskielinen variantti esiintyy kyseisessä rakenteessa joka tapauksessa useammin. Yhdellä vastaajalla (43N20–29) on samassa päivityksessä sekä puhe-kielinen että yleiskielinen muoto. Kahdella vastaajalla (8MI30–39 ja 128MI30–39) myös ra-kenteen konjunktio on äänteellisesti poikkeava.

43N20–29: Nyt kun Ylekin kirjoittaa kuinka *#arkihaaste, ärsyttää (linkki), **niin** vihdoin-kin on mun vuoro. Joten jos on pikkarit niin tiukalla ettei kiinnosta katsella mitä mun päivittäiseen elämään kuuluu **ni** poistoon/piiloon vaan, nimittäin pian tulee täältäkin niitä kuvia.

8MI30–39: – – Tulikin korkattua oikea viini ku on sen verran ikääntynyttä jo, **ni** on vaan hyväks että tulee käytettyä pois. – –

128MI30–39: Olisko jotain romanttista trillerikauhukomedialla **ni** kaikki sais jotain?

Partikkelimuotoryhmään kuuluvat myös *kyl*-muodot, joita on aineistossa neljä kappaletta, ja ne ovat kaikki eri kirjoittajien tuottamia. Yleiskielisenä *kyllä* esiintyy aineistossa 38 kertaa, ja ne jakautuvat 32:n eri kirjoittajan teksteihin. Kuten edellistenkin lyhentymämuotojen kohdal-

la, myös *kyllä*-partikkelin yleiskielinen variantti on puhekielistä yleisempi valinta. Yksi vastaaja (190N20–29) on käyttänyt sekä puhekielistä että yleiskielistä varianttia, mutta ne esiintyvät eri päivityksissä. Partikkeliryhmässä lyhentymättömiä muotoja on yli seitsenkertaisesti lyhentyneisiin muotoihin verrattuna, sillä kahdeksaa lyhentymämuotoa vastaa 60 yleiskielien mukaista muotoa.

Kuten tämän luvun alussa totean, verbiryhmän muodot rajoittuvat ainoastaan sanan lopusta lyhentyneisiin muotoihin. Aineistossa tällaisia muotoja ovat tarvita-verbin passiivin konditionaali (tarvittais) sekä kaksi aktiivin indikatiivin 3. persoonan kieltomuotoa (*ei tarvii*). Molemmat *ei tarvii* -muodot ovat saman kirjoittajan tuottamia. *Ei tarvii* -muodoille ei löydy aineistosta yhtään yleiskielistä vastinetta. Lyhentymisen lisäksi *tarvii*-muodoissa on pidentynyt *i*; toinen puhekielisen muodon variantti olisi *tarvi*, jota ei kuitenkaan aineistossa esiinny. Lyhentyneen passiivin konditionaalin on siis tuottanut vain yksi kirjoittaja. Yleiskielisinä passiivin konditionaalia esiintyy kaksi kertaa (*hoidettaisiin*, *saataisiin*), ja ne ovat kahden eri kirjoittajan tuottamia. Näin vähäisten esiintymien perusteella ei voida sanoa lyhentyneiden verbimuotojen yleiskielisyydestä tai puhekielisyydestä juuri mitään. Taulukossa 2 on havainnollistettu kaikkien lyhentymämuotojen ja niiden yleiskielisten varianttien määrällistä jakautumista muotoryhmittäin. Lisäksi taulukossa 3 on yksittäisten muotojen jakautuminen puhe- ja yleiskielisiin variantteihin.

	lyhentynyt	lyhentymätön
verbi	3	2
partikkeli	8	60
konjunktio	11	227
adverbi	12	53
adpositio	2	40

Taulukko 2: Lyhentyneiden ja lyhentymättömien varianttien määrät muotoryhmittäin.

	lyhentynyt	lyhentymätön
Pass. Kond.	1	2
ei tarvitse	2	0
kyllä	4	38
niin	4	22
että	2	120
vaikka	1	19
mutta	8	88
sitten	10	49
takaisin	2	4
kanssa	1	39
taakse	1	1

Taulukko 3: Yksittäisten lyhentyneiden ja lyhentymättömien varianttien määrät.

4.5.3 Lyhentymämuodot suurimmissa ikäryhmissä

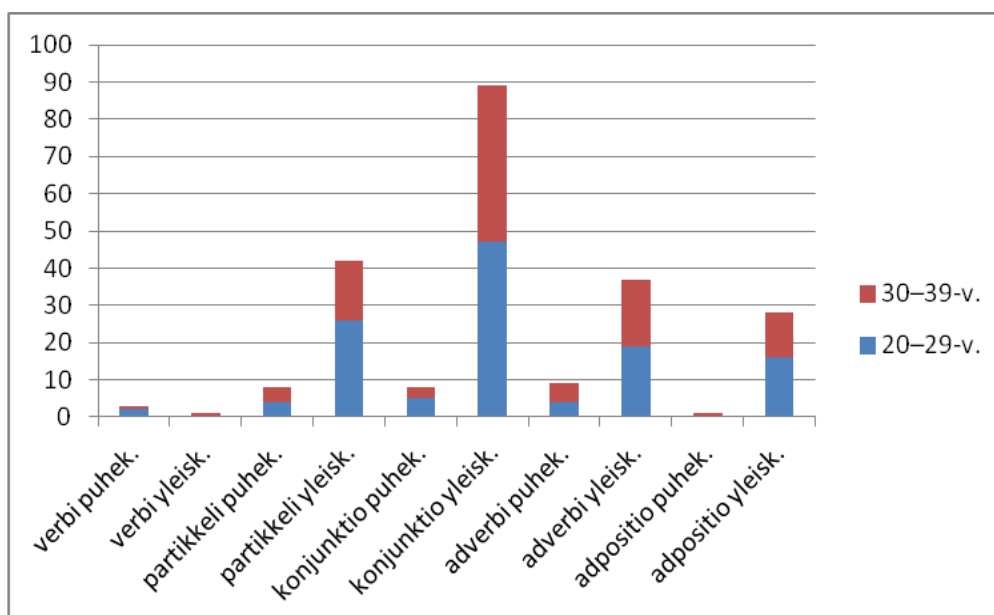
Lyhentymämuodoista 16 on nuorempien eli 20–29-vuotiaiden vastaajien tuottamia. Muodot jakautuvat 13 kirjoittajan kesken siten, että kolmella on teksteissään kaksi lyhentymämuotoa ja loppuilla yksi kullakin. Yleiskielisiä variantteja on 20–29-vuotiaiden teksteissä kaikkiaan 196 ja ne ovat jakautuneet 63 kirjoittajan kesken. Sekä yleiskielistä että puhekielistä varianttia käyttää nuoremmista viisi kirjoittajaa. Näin ollen 20–29-vuotiaista ainoastaan lyhentyneitä muotoja käyttää 11 %, ainoastaan yleiskielisiä muotoja käyttää puolestaan 82 % ja kumpaa-kin muotoa 7 %. Lyhentymämuodoista 30–39-vuotiaiden tuottamia on niin ikään 15, ja ne jakautuvat kymmenen vastaajan kesken siten, että yhdellä vastaajalla on teksteissään kolme lyhentymämuotoa, kolmella kaksi ja loppuilla yksi kullakin. Yleiskielisiä variantteja on vanhemman ikäryhmän teksteissä 136 ja ne jakautuvat 50 kirjoittajan kesken. Sekä yleiskielistä että puhekielistä muotoa on seitsemän vanhemman kirjoittajan teksteissä. Prosenttiosuuksina se tarkoittaa, että pelkkien lyhyiden muotojen kannalla on 6 %, pelkkien yleiskielisten varianttien kannalla on 81 % ja kumpaakin muotoa käyttää 13 % vanhemmasta ikäryhmästä. Näiden lukujen valossa näyttää siltä, että yleisesti ottaen 30–39-vuotiaat ovat lyhentymämuotojen suhteen varioivampia kuin 20–29-vuotiaat, jotka ovat tiukemmin joko puhekielisellä tai yleiskielisellä kannalla.

Lyhentymämuoto *taa* on ainoa adpositioryhmään kuuluva puhekielinen variantti, joka on vanhempaan ikäryhmään kuuluvan edustajan tuottama. Nuorempien kirjoittajien teksteissä ei ole ainuttakaan adpositioryhmään kuuluvaa lyhentymämuotoa. Sen sijaan yleiskielisiä variantteja (*kanssa* ja *taakse*) on 15 nuoremmalla ja 12 vanhemmalla kirjoittajalla. Adverbien (*sit* ja *takas*) osalta neljä nuorempaa kirjoittajaa käyttää puhekielisiä variantteja. Yleiskielisiä adverbeja on 19 nuoremmalla kirjoittajalla. Sekä yleiskielisiä että puhekielisiä adverbeja käyttäviä 20–29-vuotiaita ei ole yhtään. Vanhemmassa ikäryhmässä lyhentymämuotoja käyttää viisi kirjoittajaa, kun yleiskielisellä kannalla on 18 kirjoittajaa. Yhdellä vanhemman ikäryhmän edustajalla on teksteissään sekä *sit* että *sitten* muoto, mutta ne ovat eri päivityksissä. Kahden suurimman ikäryhmän vertailu ei siis tuo muutosta yleiskielisten varianttien suosioon. Ikäryhmät näyttävät vastaajamäärien suhteita verratessa olevan melko samankaltaisia adverbien lyhentämisessä ja lyhentämättömyydessä. Myös adpositiot *kanssa* ja *taakse* ovat kummallakin ikäryhmällä kauttaaltaan yleiskielisiä yhtä vanhemman kirjoittajan tuottamaa *taa*-muotoa lukuun ottamatta.

Aineiston lyhentyneet konjunktiot jakautuvat kahden suurimman ikäryhmän kesken siten, että nuoremmista niitä on viidellä kirjoittajalla ja vanhemmista kolmella kirjoit-

tajalla. Yleiskielisiä muotoja on 47 nuoremmalla ja 42 vanhemmalla kirjoittajalla. Yhtä nuorempaa kirjoittajaa (26MU20–29, s. 39) lukuun ottamatta kummassakaan ikäryhmässä ei käytetä puhekielisiä ja yleiskielisiä konjunktioita sekaisin, vaan pelkästään jompaakumpaa, tässä tapauksessa huomattavasti useammin yleiskielistä vaihtoehtoa. Lyhentyneitä partikkeleita (*ni* ja *ky*) on puolestaan neljällä 20–29-vuotiaalla ja samoin neljällä 30–39-vuotiaalla. Nuoremista yleiskielisen muodon on valinnut 26 ja vanhemmista 16 kirjoittajaa. Kaksi nuorempaa kirjoittajaa on tuottanut sekä puhekielisen että yleiskielisen partikkelin. Heistä toisella (43N20–29) muodot kuuluvat samaan profiilipäivitykseen (ks. esimerkki s. 61). 30–39-vuotiaat näyttäytyvät nuorempia verrokkeja hieman puhekielisempinä partikkelien lyhentämisen suhteen: nuoremmilla suhde on yleiskielisten varianttien hyväksi 4 : 26 ja vanhemmilla 4 : 16.

Verbiryhmän molemmat lyhentyneet (*ei*) *tarvii* -muodot ovat nuoremman ikäryhmän edustajan tuottamia. Lyhentynyt passiivin konditionaali on 30–39-vuotiaan kirjoittajan tuottama. Harvat verbiesiintymät eivät anna aiheutta niiden tarkempaan analysointiin. Verbiryhmää lukuun ottamatta missään muotoryhmässä lyhentymämuodot eivät nouse yleiskielisiä variantteja frekventimmiksi. Alla olevassa kuviossa 10 on havainnollistettu lyhentymämuotojen ja niiden yleiskielisten varianttien jakautumista kahden suurimman ikäryhmän kesken.

Kuvio 10: Lyhentymämuotojen ja yleiskielisten varianttien jakautuminen kahden suurimman ikäryhmän kesken.

4.5.4 Yhteenvetoa lyhentymämuodoista

Kuten *i:n* loppuheiton sekä vokaaliyhtymän kohdalla, myös lyhentymämuotojen osalta puhekielisyyys ei lyö itseään läpi. Yleiskielen mukaiset muodot ovat hallitsevia variantteja kaikissa muissa muotoryhmissä paitsi verbiryhmässä, joka jää kuitenkin erittäin marginaaliseksi ryhmäksi vähäisten esiintymien takia. Yleiskielisten muotojen ylivalta ei kuitenkaan estä tekemästä joitakin mielenkiintoisia havaintoja lyhentymämuodoista ja niiden käytöstä. Tämä tutkimuksen aineiston perusteella herkimmin lyhentyvä yksittäinen sana on *sitten*. Vaikka *sit*-muoto esiintyykin aineistossa vain kymmenen kertaa, sen ja yleiskielisen variantin välinen suhde on merkittävin (ks. taulukko 3, s.62), kun edellä mainittuja verbimuotoja ja *taakse*-muotoja ei oteta huomioon. Kymmentä *sit*-muotoa vastaa 49 *sitten*-muotoa, joten variaatio on tämän lyhentymämuodon kohdalla suurinta. *Et*-lyhentymämuoto on puolestaan suhteellisesti harvinaisin, sillä aineiston kahta *et*-muotoa vastaa jopa 120 yleiskielen mukaista *että*-muotoa. Ylipäänsä konjunktoiden muotoryhmä näyttää olevan tiukimmin yleiskielinen: lyhentyneitä konjunktioita on 11 ja lyhentymättömiä konjunktioita 227. Varsinkin *että*- ja *mutta*-konjunktioit ovat Facebookin profiilipäivityksissä erittäin frekventtejä, ja näyttää siltä, että ainakaan ne eivät ole puhekielisyyden ensisijaisia synnyttäjiä.

Lyhentymämuodoista on mielenkiintoista huomata, että ne tuntuvat jollakin tavalla hakeutuvan muutoinkin puhekieliseen ympäristöön. Esimerkiksi aineiston frekventimmäksi muodoksi noussut *i:n* loppuheittoinen konditionaali näyttää esiintyvän varsin usein samassa päivityksessä lyhentymämuodon kanssa. En kuitenkaan lähde arvuuttelemaan, lyhentääkö loppuheittoinen konditionaali muita sanoja vai saako lyhentymämuodot sananloppuisen *i:n* katoamaan. Lyhentymämuotojen muotoryhmät ovat sillä tavalla riippumattomia toisistaan, että niiden välillä ei näytä olevan erityistä myötäesiintymäsuhdetta. Tätä en kuitenkaan ole systemaattisesti laskenut. On kuitenkin selvää, että lyhentymämuotojen yhteydessä on yleensä havaittavissa muutakin puhekielisyyttä.

Mielenkiintoinen on myös lyhentyneen *ni*-muodon esiintyminen vain tietynlaisessa ympäristössä. Yleiskielen mukainen *niin* ei lyhene kertaakaan esimerkiksi silloin, kun se toimii intensiteettisanana (*lunta oli niin paljon*), vaan ainoastaan silloin, kun se on osa tiettyä rakennetta: *jos/vaikka/kun /koska/-kO x niin y*. Tämä saattaa olla merkki *niin*-sanan hahmotumisesta kahdeksi homonymiksi, joista toinen lyhenee ja toinen ei. Tämä ajatus vaatisi kuitenkin tarkempaa tutkimusta. Tällainen *jos/vaikka/kun /koska/-kO x niin y* -rakenne ei ylipäänsä ole kirjoitetun yleiskielen mukainen, joten siinä oleva *niin* on joka tapauksessa puhekielinen. Tässä tutkielmassa olen kuitenkin pyrkinyt pitäytymään äänne-kirjaintason poik-

keamissa, joten tässä *niin*-muoto lukeutuu yleiskielisiin variantteihin. Huomion arvoista on myös se, että aineistossa ei esiinny lainkaan loppuheittoista *nii*-muotoa, jota puheessa kuulee. Myöskään ISK (§ 792) ei mainitse *niin*-partikkelia, josta olisi kadonnut loppu-*n*, mutta *ni*-muoto mainitaan lausumapartikkelien yhteydessä.

Kahden suurimman ikäryhmän vertailussa kumpikaan ryhmä ei näytä nousevan erityisen paljoa toista puhekielisemmäksi lyhentymämuotojen käytön suhteen. Ainoastaan partikkeleiden kohdalla vanhempi ikäryhmä on suhteessa puhekielisempi, sillä jakautuminen lyhentynyttä ja lyhentymätöntä muotoa käyttäneiden vastaajien kesken on 4 : 16 yleiskielisten hyväksi, kun sama suhde on nuoremmilla vastaajilla 4 : 26. Toisin sanoen 30–39-vuotiaista yksi neljästä tuottaa joko *ni*- tai *kyl*-muodon. Kun tarkastellaan kaikkia muotoryhmiä yhdessä, vanhemman ikäryhmän edustajat näyttävät olevan nuoremman ikäryhmän edustajia hieman varioivampia: kummastakin ikäryhmästä yli 80 % käyttää pelkästään yleiskielisiä muotoja, mutta vanhemmista vastaajista suhteellisesti suurempi joukko käyttää sekä lyhentyneitä että lyhentymättömiä muotoja. Tällaista variaatiota on 13 %:lla vanhemmista vastaajista, kun taas nuoremmista vain 7 % käyttää kumpaakin muotoa.

5 Lopuksi

5.1 Tutkimustulosten yhteenvetoa

Tässä pro gradu- tutkimuksessa olen pyrkinyt selvittämään, mitkä ovat yleisimpiä äänteellisesti poikkeavia muotoja, joita Facebookin profiilipäivityksissä käytetään. Tämä oli tutkimuskysymyksistäni ensimmäinen. Muodostamistani puhekielisyysskategorioista suuritaajuisimmiksi nousivat *i*:n loppuheitto (70), vokaaliyhtymän assimilaatio (46) sekä lyhentymämuodot (36). Määrällisesti seuraavaksi suurimmat kategoriat olivat *n*:n loppuheitto, johon lukeutui 30 puhekielistä muotoa, sekä painottoman tavun *i*:n heittyminen, johon kertyi 22 puhekielen mukaista muotoa. *N*:n loppuheitto jää siis vain kuuden esiintymän päähän lyhentymämuodoista, ja sekä sen että painottoman tavun *i*:n heittymisen analysoiminen olisi eittämättä tuonut mielenkiintoista lisätietoa Facebookin profiilipäivitysten äänteellisistä puhekielisyyksistä. Muiden puhekielisyysskategorioiden määrät jäivät tämän aineiston osalta alle 20 esiintymään. Kategoriat ja niiden esiintymämäärät on nähtävissä liitteestä 2. Vastaajista sadalla eli puolella oli profiilipäivityksissään vähintään yksi äänteellisesti poikkeava muoto.

Toinen tutkimuskysymykseni koski sitä, millaisiin muotoryhmiin yleisimmät äänne-kirjaintason puhekielisyydet sijoittuvat ja millainen on puhekielisten ja yleiskielisten varianttien suhde näissä muotoryhmissä. Vokaaliyhtymän assimilaation ja *i*:n loppuheiton kohdalla mukailin aiemmissa tutkimuksissa käytettyjä muotoryhmiä, mutta lyhentymämuodot jaottelin esiintymien sanaluokkien perusteella. *I*:n loppuheitto jakautui kuuteen muotoryhmään, joista selvästi frekventeimmäksi nousi konditionaali 42 esiintymän vahvuudella, mikä on enemmän kuin muissa kategorioissa on esiintymiä lukuun ottamatta vokaaliyhtymän assimilaatiota. Vokaaliyhtymän assimilaatio sekä lyhentymämuodot jakautuivat kumpikin viiteen muotoryhmään. Joidenkin muotoryhmien esiintymämäärät jäivät todella marginaaliksi, eikä niistä ole sen tähden tarkoituksenmukaista esittää kovin laajoja yleistyksiä Facebook-kirjoittamista ajatellen. Kaiken kaikkiaan kolmen suuritaajuisimman puhekielisyysskategorian muodot jäivät kuitenkin selvästi harvinaisemmiksi niitä vastaaviin yleiskielisiin variantteihin verrattuna. Tämä osoittaa sen, että äänne-kirjaintasolle sijoittuvat poikkeamat eivät yksinään ole kovinkaan merkittävä profiilipäivitysten puhekielistäjä, vaan puhekielisyyttä ja puheenomaista ilmaisua luodaan kaikilla kielen tasoilla.

Merkittävimmäksi yksittäiseksi muotoryhmäksi nostan konditionaalimuodot, joissa jälkimmäinen *i* on heittynyt *-isi*-tunnuksesta. Vain kahdessa tapauksessa myös tunnuksen ensimmäinen *i* on heittynyt (*pitäs*, *sanottas*). Loppuheittoisten muotojen määrä ylsi lähes

samoihin lukemiin kuin yleiskielisten varianttien (42 : 44). Kaikista eritellyistä muotoryhmis-
tä konditionaali näyttää olevan ainoa, joka on Paunosen (1995: 198) mainitsemissa muutosti-
lassa, jossa osa kirjoittajista suosii yleiskielistä muotoa, osa puhekielistä muotoa ja osa kum-
paakin. Kirjoittajien määriä verratessa yleiskielisten ja puhekielisten varianttien käyttäjiä on
saman verran: 28. Vain kolme kirjoittajaa on tuottanut sekä loppuheittoista että heittymätön-
tä konditionaalia, mutta nekin esiintyvät eri päivityksissä. Tämä vahvistaa ajatusta siitä, että
sama kirjoittaja käyttää yleensä vain toista muotoa, ja etenkin samassa profiilipäivityksessä
käytetään aina vain jompaakumpaa muotoa. Tämä pätee myös muihin kuin konditionaalimuo-
toihin. Sama kirjoittaja saattaa kuitenkin varioida jonkin verran eri päivitysten välillä, mihin
epäilemättä vaikuttavat monenlaiset syyt ja motiivit, joihin en tässä tutkielmassa ole sen pa-
remmin voinut puuttua.

Varsinaisten tutkimuskysymysten ulkopuolelle jää joitakin mielenkiintoisia ha-
vaintoja aineistosta. Lyhentymämuotojen yhteydessä esiin noussut *niin*-partikkelin puhekieli-
nen variantti *ni* näyttää esiintyvän ainoastaan tietynlaisessa rakenteessa (*jos/vaikka/kun*
/koska/-ko x, niin y), joka jo itsessään on puhekielinen, eikä siis kuulu huoliteltuun yleiskie-
leen. Lisäksi konjunktiot eivät näytä herkästi lyhentyvän: *mutta* on *mutta* ja *että* on *että*. Mie-
lenkiintoinen havainto on myös se, että *UA*-vokaaliyhtymän assimiloitunutta muotoa esiintyi
lähes pelkästään jonkinlaisessa referatiivisessa tekstinosassa. Tämä havainto saattaa kertoa
siitä, että marginaaliseksi jääneet puhekielisyydet ovat vielä vahvasti sidoksissa aidosti pu-
humalla tuotettuun kieleen. Tällaiset muodot sijoittuvat siis jatkumolla lähemmäs puhuttua
kielimuotoa, kun taas esimerkiksi *vain*-sanana variantti *vaan* sekä loppuheittoinen konditio-
naali ovat selvästi jo vakiintuneempia muotoja kirjoitetussa tekstissä. Mielenkiintoista on
myös se, kuinka loppuheittoiset konditionaalimuodot näyttävät jollakin tavalla keräävän lä-
hellään myös muita äänteellisiä puhekielisyyksiä. Puhekielinen konditionaali saattaa olla
muun puhekielisyyden laukaiseva muoto, mutta tämä hypoteesi vaatisi tarkempaa tutkimus-
ta.

Kolmas tutkimuskysymykseni koski osittain sitä sociolinguistiikassa usein esillä
olevaa vastakkainasettelua, jossa nuoria ja vanhoja kielenkäyttäjiä verrataan keskenään. Täs-
sä tutkimuksessa vastaajajoukko muodostui täysin sattumanvaraiseksi, jolloin vastaajien ikä-
jakaumasta tuli melko vino. Pystyin kuitenkin vertaamaan kahta vastaajamäärältään suurinta
ikäryhmää eli 20–29-vuotiaita ja 30–39-vuotiaita. Vaikka näiden kahden ryhmän vastaajilla ei
välttämättä olekaan kovin suurta ikäeroa, kuitenkin 30 ikävuoden rajapyykki toi esiin jonkin-
laisia eroja puhekielisten ja yleiskielisten varianttien käytössä. Edellä tekemäni analyysin pe-

rusteella nuorempi ikäryhmä näyttäytyy yleisesti ottaen vanhempia verrokkeja hieman puhekielisempänä, mikä vahvistaa aiempien tutkimusten tuloksia siitä, että nuoret irrottautuvat helpommin yleiskielestä ja heidät nimetään usein kielen innovaattoreiksi (esim. Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 125–126, Lappalainen 2004: 35, Paunonen 1989: 225–230).

Tämän tutkimusaineiston perusteella 20–29-vuotiaiden ja 30–39-vuotiaiden ero puhekielisyydessä on kuitenkin suhteellisen pieni, mikä kertoo osaltaan siitä, että kielellinen vaihtelu ja muutos palautuvat kuitenkin aina yksilön idiolekteihin, jolloin todellisuudessa yksilöiden väliset erot nousevat ikää ja muita taustamuuttuja merkityksellisemmiksi seikoiksi. Nuolijärvi ja Sorjonen (2005: 129) huomauttavatkin, että vaikka perinteiset sosiologiset taustamuuttajat palvelevatkin tutkimuksen käytäntöä, ne eivät voi olla analyysin päätepiiste. Tämä tutkimus osoittaa sen, mitä Karppinenkin (2011: 73) omassa työssään havaitsee: Facebookin profiilipäivitykset ovat keskenään kielellisesti hyvin vaihtelevia, ja toiset kirjoittajat käyttävät profiilipäivityksissään enemmän puhekielen piirteitä kuin toiset. Toisaalta myös saman kirjoittajan eri päivitykset voivat poiketa toisistaan huomattavasti, sillä rekisterit vaihtelevat samalla tavalla kuin puhetilanteissa (ks. esim. Paunonen 1982: 38–39).

5.2 Tutkimuksen arviointia

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaiset äänne-kirjaintason poikkeamat vievät Facebookin profiilipäivityksiä lähemmäs puhekieltä ja siten myös loitontavat niitä yleiskielisistä teksteistä. Vaikka vastaajajoukko muodostui kovin naisvaltaiseksi ja akateemiseksi, voidaan aineistosta havaita tiettyjä piirteitä, jotka toistuvat eri kirjoittajilla. Uskon, että aineiston laajuus (600 profiilipäivitystä) antaa melko luotettavaa tietoa siitä, mitkä ovat yleisimpiä puhekielen piirteitä, kun tarkastelu rajataan äänne-kirjaintason poikkeavuuksiin. Kirjoitettujen tekstien puhekielisiä piirteitä on monessa aiemmassa tutkimuksessa kartoitettu myös muiden kielen tasojen näkökulmasta, jolloin merkittäviksi puhekielisyyksiksi ovat nousseet esimerkiksi pronominiinien ja verbien pikapuhemuodot (*mää*, *meen*), passiivi monikon 1. persoonan tilalla (*me tullaan*) sekä omistusliitteen poisjäänti (*mun koira*) (esim. Salonen 2012). Kuitenkin esimerkiksi persoonapronominiinien puhekieliset muodot tuntuivat niin itsestään selviltä piirteiltä profiilipäivityksissä, ettei niiden mukaan ottaminen olisi sinällään tuonut mitään uutta tietoa sosiaalisessa mediassa kirjoittamisesta. Rajasin siis aineiston tarkasteluni kielen pienimpiin yksiköihin. Tämän rajauksen takia tutkimustulokseni näyttävät jokseenkin yksipuolisen kuvan profiilipäivitysten puhekielisyydestä, sillä äänteellistä poikkeavuutta on lopul-

ta hyvin vähän. Onkin hyvä muistaa, että Facebook-päivitysten puhekielisyys koostuu paljon muustakin, kuin mitä tässä tutkielmassa on esitelty.

Facebook on varsin epäyhtenäinen ja alituisen muotoutuva kielenkäytön ja sosiaalisen toiminnan näyttämö, sillä samakin henkilö saattaa kirjoittaa kielellisesti hyvin erilaisia tekstejä riippuen esimerkiksi viestin vastaanottajasta, ajankohdasta tai aiheesta. On selvää, että yli miljardin käyttäjän palvelussa kirjoitetut tekstit muodostuvat hyvin heterogeeniseksi massaksi. Tästä syystä ei mielestäni ollutkaan mielekästä pyrkiä kattavasti esittämään, millaisia kielenkäytön muotoja Facebookissa esiintyy, vaan ottaa tarkastelun kohteeksi kielenkäytön tyypilliset piirteet. Tämän takia en halunnut määritellä kielellisiä variaabeleita etukäteen, vaan katsoa saadusta aineistosta, mitkä piirteet nouset yleisimmiksi. Piirteiden luokittelu 16:een eri muotokategoriaan on siis muodostettu vain tämän tutkimuksen tarpeita varten, eivätkä ne kaikilta osin noudata aiempien tutkimusten muotoryhmittelyä. Pääosin olen kuitenkin käyttänyt vakiintuneempia piirreluokituksia. Alun kaikkien äänteellisesti poikkeavien muotojen kartoitus osoitti, että puhutun kielen ja osin myös kirjoitetun puhekielten aikaisempi tutkimus ei tarjoa kaiken kattavaa piirreluokittelua.

Jotta olisin voinut huomioida paremmin sosiolingvistiikassa käytetyt muuttujat, olisi aineistonkeruulomake ja informanttien valinta pitänyt tehdä toisin. Sosiaalisen aseman hyödyntäminen yhtenä tarkasteltavana muuttujana olisi vaatinut vastaajien ammatti- ja opiskelualojen luotettavampaa kartoitusta, kuin mihin käytetty lomake antoi aineksia. Tästä syystä en aineiston analyysissä liiemmin paneutunut sosiaalisen aseman merkittävyyteen. Samoin sukupuolten väliset kielenkäytön erot jätin tyystin huomiotta, koska vastaajista suurin osa oli naisia. Sähköinen lomake oli kaikille vapaata riistaa niin kauan kuin se oli avoinna, joten vastaajajoukko muodostui täysin sattumanvaraiseksi. Edellä mainittujen muuttujien mukaan ottaminen olisi vaatinut osoitettua otantaa. Tässä työssä kuitenkin kielellisten piirteiden variaatio nousee sosiaalisia muuttujia tärkeämmäksi tutkimuskohteeksi. Ikäryhmittäimenkin vertailu on lopulta vain yksi osa tätä tutkimusta, eikä tuo mitään mullistavaa tietoa eri-ikäisten kielenkäytön tavoista. Ikäryhmien vertailun olisi toisaalta voinut tehdä myös siten, että olisin lukenut vanhempaan ikäryhmään kuuluvaksi kaikki yli 30-vuotiaat, jolloin myös 40–49- ja yli 50-vuotiaat olisivat päässeet mukaan vertailuun. Samoin kaksi 13–19-vuotiaasta vastaajaa olisi voinut ottaa mukaan nuorempien ikäryhmään.

Tutkimuksen kvantitatiivinen analyysi on tehty pääosin tietokoneavusteisella poiminnalla ja esiintymien taulukoinnilla. Vaikka tekniikka onkin nykyihmisen paras ystävä, kaikkea ei voi jättää tietokoneen varaan. Analyysi on vaatinut monta huolellista laskutoimi-

tusta, tarkkaavaista silmää ja tarkistuskiirroksia, mutta silti esittelemissäni tuloksissa on inhimillisen erehdyksen vaara. Jotta tutkimukseni ei olisi pelkkää aineiston esittelyä, kuten M. K. Suojanen (1982: 11) sanoo sosiolingvistisen tutkimuksen usein olevan, olen pyrkinyt tekemään aineistosta myös laadullisia huomioita. Kvalitatiivisuus on paikallaan senkin takia, että yksittäisten kielenpiirteiden täydellinen irrottaminen kontekstistaan antaisi melko yksioikoisen kuvan Facebookin profiilipäivityksistä. Siksi olen analyysia tehdessäni pitänyt mukana kokonaisista profiilipäivityksistä muodostuneen datan ja poiminut niistä tekstiesimerkkejä. Käyttämäni aineisto antaisi kuitenkin mahdollisuuden paljon laadullisempaankin tutkimukseen.

5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Vaikka tutkimukseni taustana onkin ollut ajatus kielen muutoksesta, on tässä työssä hahmotunut lähinnä yhden ajankohdan poikittaisleikkaus Facebookin teksteistä. Mielenkiintoista olisikin nähdä millaiseksi puhekielisten ja yleiskielisten varianttien suhde muodostuisi esimerkiksi puolen vuoden tai vuoden päästä kerättävässä aineistossa. Sattumalla on kuitenkin suuri rooli päivitysten puhekielisyydessä, oli ajankohta mikä tahansa, sillä aiheet ja maailma, josta ihmiset kirjoittavat, muuttuvat jatkuvasti. Tästä huolimatta esimerkiksi *i*:n loppuheiton variaatiosta voitaisiin jatkotutkimuksilla saada esiin jonkinlainen muutossuunta. Yleiseksi äänteelliseksi puhekielisyydeksi osoittautunut loppuheittoinen konditionaali olisi erityisen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde siitä näkökulmasta, miten ne keräävät ympärilleen muuta puhekielisyyttä profiilipäivityksissä ja miksei muissakin kirjoitetuissa teksteissä.

Tässä työssä kontekstin tarkastelu jää ympäröivän tekstikontekstin huomioimiseen. Monen profiilipäivityksen yhteydessä on kuitenkin ollut esimerkiksi jokin kuva tai linkki, johon teksti kiinteästi liittyy. Tämän laajemman kontekstin huomioon ottaminen toisi varmasti lisää näkökulmia puhekielen käyttöön. Tekstin todellisen kontekstin huomioiminen on kuitenkin ongelmallista, sillä konteksti on alati muuttuva; sitä on vaikea pysäyttää tai luoda uudelleen. Konteksti on aina tavallaan myös tutkijan subjektiivinen rakennelma siitä, miten hän näkee tietynlaisen kielenkäytön. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 37.) Semanttiselle tutkimukselle olisi kuitenkin tarvetta, jotta puhekielisten ilmausten käytölle löytyisi tarkempia selittäjiä. Hypoteesini on, että esimerkiksi vakavampiin ja yhteiskunnallisempiin aiheisiin liittyvät päivitykset ovat yleiskielisempiä, kun taas kirjoittajan omaan arkeen ja vähemmän vakaviin aiheisiin liittyvät päivitykset ovat puhekielisempiä. Aihealueiden ryhmittely voisi tuoda

mielenkiintoista tietoa siitä, miten puhekielisyyden aste vaihtelee.

Profiilipäivitysten kieltä olisi mielenkiintoista tutkia myös diakronisesti. Hypoteesini on, että Facebookin alkuaikoina sen käyttäjät kirjoittivat profiilipäivityksensä yleiskielisemmin kuin nykyisin. Vaikka vastaavanlaisia yhteisöpalveluita ja muita internetfoorumeita oli ollut jo paljon aiemmin, Facebookista muodostui palvelu, joka imi mukaansa myös paljon sellaisia internetin käyttäjiä, jotka eivät olleet vielä aiemmin käyttäneet mitään sosiaalisen media palvelua. Facebook oli tässä mielessä monelle uusi kirjoittamisen konteksti. Facebookin nopea arkipäiväistyminen saattoi kuitenkin kyseenalaiseksi vanhat kirjoittamisen tavat: vuorovaikutuksen dialogisuus ja nopeatempoisuus vaativat uudenlaista kielenkäyttöä. Mielenkiintoista olisikin verrata vanhoja, Facebookin alkuaikojen profiilipäivityksiä myöhemmin tuotettuihin päivityksiin. Kirjoitetun kielen tutkimuksessa pitkittäisnäkökulma on huomattavasti helpommin toteutettavissa kuin puhutun kielen tutkimuksessa, eikä myöskään datan saaminen olisi ongelma, sillä Facebookin aikajanan ansiosta vanhat profiilipäivitykset on helppo kaivaa esiin.

Perinteinen sociolinguistinen tutkimus on keskittynyt puhutun kielimuodon tutkimiseen, mutta median – ja erityisesti sosiaalisen median – vallitsevalla aikakaudella kirjoitettulla kielellä on yhä merkittävämpi rooli arjen viestintätilanteissa. Lappalainen (2008: 99) huomauttaakin, että puhuttua ja kirjoitettua kieltä on keinoitekoista pitää erillään, kun tarkastellaan, miten varsinkin lapset ja nuoret hyödyntävät kielellisiä resurssejaan erilaisissa tilanteissa. Lasten ja nuorten kirjoittamista onkin jo jonkin verran tutkittu, ja esimerkiksi Iina Salonen (2012) on omassa pro gradu -tutkimuksessaan kartoittanut koululaisten kirjoitelmissa esiintyviä puhekielen piirteitä. Koulussa tehty kirjoitelmat ovat kuitenkin formaalisuudeltaan eriasteisia kuin sosiaalisessa mediassa tuotetut tekstit, joten erilainen lähtökohta toisi varmasti uutta tietoa kirjoittamisen kulttuurista. Kielen muutoksen kannalta olisi tärkeää saada tietoa siitä, miten puhekielisyyys lisääntyy kaikenlaisissa kirjoitetuissa teksteissä. Varmaa kuitenkin on, että uudet sosiaaliset käytänteet ja toiminnan muodot saavat aikaan muutosta kielenkäytössä, koska vakiintuneet ja normitetut kielenkäyttötavat eivät enää riitä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 47).

Maailma muuttuu, ja kieli sen mukana, mutta myös kieli ja kielenkäyttö muuttavat maailmaa. Muuttuva ja mukautuva kieli on elinvoimainen, paikalleen jämähtäminen näivettää kielen. Tästä syystä kielellisen variaation tutkiminen on aina ajankohtaista. Olen samoilla linjoilla kuin Vesa Heikkinen ja Harri Mantila (2013: 25), joiden mukaan suomen kieli elää, mutta sen tulevaisuutta on silti tarpeen pohtia, erityisesti siitä näkökulmasta, mikä on

norminmukaisen yleiskielen asema tulevaisuudessa ja mihin suuntaan kieliyhteisö on viemässä suomen puhuttua ja kirjoitettua kieltä.

Lähteet

- AALTO, TUIJA – UUSISAARI, MARYLKA YOE 2009: *Nettielämää – Sosiaalisen median maailmat*. Jyväskylä: BTJ Kustannus.
- ALHO, IRJA – KAUPPINEN, ANNELI 2008: *Käyttökielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAASIO, ARI 2008: *Kaikki irti Internetistä*. Helsinki: BTJ Finland.
- HAKULINEN, AULI 2002: Ovatko puhuttu ja kirjoitettu kieli erkaantuneet toisistaan? Esitelmä suomen kielen lautakunnan syysseminaarissa Nykysuomi ja sen huolto. Helsinki: 11.10.2002. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2069>. Haettu 20.10.2014.
- HALLIDAY, M. A. K. 1978: *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.
- HEIKKINEN, VESA – MANTILA, HARRI 2013: *Kielemme kohtalo*. Helsinki: Gaudeamus.
- HENTTONEN, VELI-PEKKA 1981: *Tampereen puhekielen i:n loppuheitto ja sen sosiaalinen vaihtelu – säilynyt loppu-i formaalisuuden ilmaisijana*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- HIIDENMAA, PIRJO 2003: *Suomen kieli – Who cares?* Helsinki: Otava.
- HURTTA, HEIKKI 1999: Variaationtutkimuksen myytit ja stereotypiat. – Urho Määttä, Pekka Pälli, Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. Folia Fennistica & Linguistica 22. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- HYNÖNEN, EMMI 2008: Keskustelufoorumit – ajatusten vaihtoa verkossa. – Sara Routarinne, Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa – Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Tietolipas 220. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Verkkoversio: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>. 20.11.2014
- JARVA, VESA – NURMI, TIMO 2006: *Oikeeta suomee – suomen puhekielen sanakirja*. Jyväskylä: Gummerus.
- KARLSSON, FRED 2009: *Suomen peruskielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KARLSSON, FRED 1995: Normit, kielenkäyttö ja kieliopit. – Jan Rydman (toim.), *Tutkimuksen*

etulinjassa. Juva: WSOY.

- KARPPINEN, JOUNI 2011: *Puhekielisyys verkkokeskustelussa*. Pro gradu -tutkielma. Aalto-yliopisto, Kauppakorkeakoulu, Viestinnän laitos.
- KUIRI, KAIJA 1989: Puheen lauseita kirjoituksessa? – Anneli Kauppinen, Kyllikki Keravuori (toim.), *Kielen käyttö ja käyttäjä*. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXXVI 1989. Helsinki: Hakapaino Oy.
- KUULA, ARJA 2006: *Tutkimusetiikka – Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Jyväskylä: Vastapaino.
- LAIHANEN, KAISA 1999: *Suomenkielisten IRC-keskustelujen piirteitä – Kirjoittamalla välitettyä puhetta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Suomen kielen laitos.
- LAPPALAINEN, HANNA 2008: Kielellinen vaihtelu vuorovaikutuksen resurssina. – Sara Routarinne, Tuula Uusi-Hallila (toim.), – *Nuoret kielikuvassa – Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Tietolipas 220. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAPPALAINEN, HANNA 2004: *Variaatio ja sen funktiot – Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEHIKONEN, LAILA 2005: *Suomea ennen ja nyt – Suomen kielen kehitys ja vaihtelu*. Tampere: Finn Lectura.
- LEINO, PIRKKO 2005: *Suomen kielioppi*. Helsinki: Otava
- MANTILA, HARRI 2008: Variaatiosta identiteettiin. – Sara Routarinne, Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa – Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Tietolipas 220. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIELIKÄINEN, AILA 2009: Verbien pikapuhemuotojen morfosyntaksia – *Virittäjä 1*
- MÄÄTTÄ, URHO 1999: Kielen sosiaalinen perusta ja sääntöjen emergoituminen. – Urho Määttä, Pekka Pälli, Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sociolingvistiikasta*. Folia Fennistica & Linguistica 22. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- NIEMINEN, TOMMI 1999: Kieli ja vaihtelu sociolingvistiikassa. – Urho Määttä, Pekka Pälli, Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sociolingvistiikasta*. Folia Fennistica & Linguistica 22. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- NIKKILÄ, OSMO 1994: Loppuheitto ja vanha kirjasuomi – Suomen kielen *i:n* loppuheiton historiaa. Opera Fennistica & Linguistica 8. Tampere: Tampereen yliopiston suomen

kielen ja yleisen kielitieteen laitos.

- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – SORJONEN, MARJA-LEENA 2005: *Miten kuvata muutosta – Puhutun kielen tutkimuksen lähtökohtia murteenseurauhankkeen pohjalta*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995: Puhekielen kielioppia etsimässä. – Jan Rydman (toim.), *Tutkimuksen etulinjassa*. Juva: WSOY.
- PAUNONEN, HEIKKI 1989: Muuttuvat puhe-suomen muodot. – Seija Aalto, Auli Hakulinen, Klaus Laalo, Pentti Leino, Anneli Lieko (toim.), – *Kielestä kiinni*. Tietolipas 113. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAUNONEN, HEIKKI 1982: Suomen kielen sosiolingvistinen vaihtelu tutkimuskohteena. – M. K. Suojanen, Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tallinna: Vastapaino.
- RIDELL, SEIJA 2011: *Elämää Facebookin ihmemaassa – Sosiaalinen verkostosivusto käyttäjiensä kokemana*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- RISTILÄ, HELI 2013: *lappeen Ranta – tutkielma yhdyssanoista, sanaliitoista ja niiden poikkeamista sosiaalisen median keskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.
- ROUTARINNE, SARA – UUSI-HALLILA, TUULA 2008: Kouluikäisten monet kielet 2000-luvun Suomessa. – Sara Routarinne, Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa – kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Tietolipas 220. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SAARIKOSKI, PETRI 2013: 2008 – Kaiken kansan Facebookista Obaman Twiitteihin. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- SALONEN, IINA 2012: *Puhekielen piirteiden esiintyminen alakoululaisten kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.
- SAVONEN, LEENA 1979: *Helsingin puhekielen i:n loppuheitto*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- SSA = *Suomen sanojen alkuperä – Etymologinen sanakirja R–Ö*. Päätoimittaja Ulla-Maija Kulonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556, Kotimaisten kielten tut-

kimuskeskuksen julkaisuja 62. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2000.

- SUOJANEN, MATTI K. 1982: Sosiolingvistiikka – Synkretistinen tieteenala. – M. K. Suojanen, Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- SUOMINEN, JAAKKO 2013a: Sosiaalisen median aika. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- SUOMINEN, JAAKKO 2013b: 2007 – Facebookin nousu ja surmaajan lataukset. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- SUOMINEN, JAAKKO 2013c: 2011 – Mullistiko sosiaalinen media kaiken? – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- SUOMINEN, JAAKKO 2013d: 2012 – Mikä somelaisen tappaisi? – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- TIITTULA, LIISA – NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2013: *Puheen illuusio suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. s. 14–44
- TURTIAINEN, RIIKKA 2013: 2010 – Some-kapinointia. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- ÖSTMAN, SARI 2013: 2009 – Hömppäharrastuksen haltuunotto. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.

Sähköiset viitteet

SV1: Ammattinetti, TE-palvelut: <http://www.ammattinetti.fi/>. Haettu 6.11.2014

SV2: Facebook-ohjeet: <https://www.facebook.com/help/157793540954833>.

Haettu 11.9.2014

SV3: Facebookin käyttöehdot: <https://www.facebook.com/legal/terms>. Haettu 27.4.2015

Facebook-päivitykset tekstilajina

Hei!

Teen pro gradu -tutkielmaa Tampereen yliopiston Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä. Tutkielmassani pyrin kartoittamaan Facebookissa julkaistuja profiilipäivityksiä tekstilajina. Aineistoksi kokoon oheisella lomakkeella aitoja tekstinäytteitä Facebookista. Tekstinäytteiden tulee ehdottomasti olla vastaajan itse kirjoittamia ja julkaisemia.

Merkitse tähän lomakkeeseen taustatietosi (sukupuoli, ikäryhmä sekä nykyinen ammatti/opiskeluala) ja liitä tekstinäytteesi tyhjiin tekstikenttiin. Lue tekstinäytteitä koskeva ohje huolellisesti.

Yhteistyöterveisin,
Jaana Heinisuo
jaana.heinisuo@uta.fi

Taustatiedot

	mies nainen muu
Sukupuoli	☐ ☐ ☐
Nykyinen ammatti tai opiskeluala	<input type="text"/>
Ikäryhmä	☐ 13–19 ☐ 20–29 ☐ 30–39 ☐ 40–49 ☐ 50+

Tekstinäytteet Facebookista

Kopioi alla oleviin vastauskenttiin kolme (3) tuoreinta julkaisemaasi Facebook-profiilipäivitystä (statuspäivitystä). On tärkeää, että päivitykset ovat mahdollisimman tuoreita. Tekstinäytteiden pituudella ei ole merkitystä. Jätä huomiotta sellaiset päivitykset, joissa ei ole lainkaan Sinun itsesi kirjoittamaa tekstiä (esim. pelkkä linkki tai hymiö).

HUOM! Älä muokkaa profiilipäivityksiä mitenkään. Kaikki nimet vaihdetaan, joten ketään ei pystytä tunnistamaan teksteistä. Tekstinäytteitä käytetään ainoastaan tämän tutkielman tarpeisiin.

Tekstinäyte 1

Tekstinäyte 2

Tekstinäyte 3

Tietojen lähetys

Tallenna

LIITE 2: Äänne-kirjaintason puhekielisyydet kategorioittain

1) *i:n* LOPPUHEITTO

Konditionaali: **pitäs**, olis, olis, olis, olis, olis, tulis, uskaltais, haluis, pitäs, olis, pitäis, haluais, pitäis, **ois**, olis, asettuis, sais, olis, olis, Vois, muistais, **ois, ois**, lähtis, pitäis, vois, **ois**, sanottas näyttäis tarvittais [= (ei) tarvittaisi] näyttäis, vois (31)

konditionaalin *i:n* heittyminen ennen liitepartikkelia

osaisko pitäiskö Olispa Oliskohan Olisko olisko **oisko oisko Oisko** Voisko Toisko (11)

Translatiivi: hyväks, **aikaseks**, hyväks, Onneks, perjantaiks, Onneks, jatkoiks, uusiks, kuudenneks, valmiiks (10)

Verbin 3. persoonan imperfekti: tykkäs, meinas, levis, rupes, korjas, meinas (6) onnistu (1) (yht. 7)

Lukusanat: yks, viis, kuus, yks, yks, neljäkakkaks (6)

Taipumaton adjektiivi *ensi*: ens, enskevään, ens, ens (4)

Kysymyssana *miksi*: Miks (1)

(yht. 70)

2) *n:n* LOPPUHEITTO

ku ku ku ku ku ku ku ku ku ku ku ku tänää vähä jotaki jonku **vuonaki** vaa nostalgia-fiilistelee [=nostalgia-fiilisteleään] vissiinki Toiki Timollaki kelpaaki sitte jotai sitte **Tällee kattoo** [=katsomaan] **kattoo** [=katsomaan] **vaa** [=vain] (30)

3) MUUN VOKAALIN LOPPUHEITTO

ett sydämell (2)

4) MUUN KONSONANTIN LOPPUHEITTO

ny ny Ny ny Ny ny ny (7)

5) -NUT-PARTISIIPIN *t:n* LOPPUHEITTO

kyenny kyenny menny tehny löytäny ollu tehny käyny rapistellu hommannu voinu voinu pystyny ollu **(14)**

6) PAINOTTOMAN TAVUN *i:n* HEITTYMINEN

aikaseks tämmönen viimestä pitäs kirjoitetaan Flunssasena liiottelevia sellasta viikottaisen sellasta tönäsyllä harjotteluraporttia kirjottaa takasin sellanen millon aikasin takas millon vallottaa takas tarkotettu **(22)**

7) MUUN ÄÄNTEEN SISÄHEITTO

ois ois ois ois Oisko oisko oisko kun kun niinkun ehämmää vuonaki kahela **(13)**

8) LYHENTYMÄMUODOT

Adpositio: kans [kanssa = myös] taa [=taakse] (2)

Adverbi: sit sit Sit sit sit sit sit sit sit sit takas takas (12)

Konjunktio: mut mut mut mut mut mut Mutkun mutkun vaik et, et (11)

Partikkeli: ni ni ni ni kyl kyl kyl Kyl (8)

Verbi: tarvittais [=tarvittaisiin] tarvii tarvii [=tarvitse] (3)

(36)

9) *ts*-VAIHTELU

kattoo [=katsomaan] ite hirvimetällä viittisin kattoo ite kattoo [=katsomaan] kateltu katteltua katto-
maan kattoo [=katsoa] kattoo [=katsoa] **(12)**

10) YLEISKIELEN *d:n* VASTINEET

nähä ahistaviin oottaa ootellut saahaan tehään näitten teiän ees kahela [=kahdella] oottaa **(11)**

11) VOKAALIYHTYMÄN ASSIMILAATIO

-eA: huikeeta kipeenä oikeelle huikee nopeesti pehmeelle (6)

-OA: sanoo [=sanoa] raivoomassa **kattoo** [=katsoa] **kattoo** [=katsoa] hajoo parhaimmistoo mainioo (7)

-iA: siistii jalanjälkii normaalii toripolliisii paperiikaan (5)

-UA: tajuu haluun haluu haluisitko haluut haluu HALUU (7)

Muut: nään nää (2) oikeen [=oikein] (1) **vaa** vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan vaan [=vain] (18)

(yht. 46)

12) kO > ks

Enksmä **Onx** (2)

13) ÄÄNTEEN VAIHTO

Onx luxusta enklantia näimmä **Tällee** (5)

14) KONSONANTIN ASSIMILAATIO

taidampa Ompa **ehämmää** (3)

15) RAJAGEMINAATIO

Yritäppä (1)

16) MUUT

kirjuuteltiin viänttää tulhaan Purethiin olthiin suunthaan kauhniista fuksiaissiin jokahiselle ko [=kun] Ressiä [Kyä (näin) o] [ans kattoo] ihanata kuullostaa (17)